

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

Cărţi literare editate de aceeaş librărie

		L. B.
COLECŢIUNEA SFETEA	V. ALEXANDRI. Despot-Vodă	1.—
	M. EMINESCU. Proză	1.—
	C. NEGRUZZI. Poezii şi Teatru	1.—
	IOAN SĂNDULESCU. Poezia Lirică din timpul războiului pentru neatârnare 1877—1878	1.—
	BERNARDIN DE SAINT-PIERRE. Paul şi Virginia şi Coliba Indiană	1.—
	GORUN Robinson în ţara românească	1.—
	N. GANE. Spice	1.—
BECESCU G. SILVAN Ştefan-cel-Mare, după cele mai vechi hrisoave		—.50
BJOERNSTJERNE BJOERNSON. Synnöve Solbakken		1.50
CRASSESCU. Ovreiul, roman		2.—
COATU GR. Din viaţa ţărănească		1.50
COŞBUC G. Fire de tort, poezii		2.50
— Cântece de vitejie		1.—
— Chrestomaţia pentru toţi Românii		—.90
— Războiul nostru pentru neatârnare		—.95
— Povestea unei coroane de oţel		1.50
— Sacontala		5.—
— Eneis		2.50
CUJBA S. Povestiri, prefaţă de Coşbuc		2.—
CARAGEALI. Note şi schiţe		1.50
DAUŞ L. Duşmanii neamului		2.50
DUMBRAVA BUCURA. Haiducul		2.—
GÂDEI Judecata viitoare		—.50
GHERGHEL ALEX. Cântece în amurg		2.50
GION. Marea frescă istorică a Ateneului Român		1.—
— Incercare asupra istoriei Ştiinţelor în ţările Române		1.—
GRIBINCEA L. Steaua mea, teatru de şcoală		—.60
HOLBAN A. Oameni celebri din antichitate		3.50
IOSIF ST. Versuri		1.—
IORGA N. Concepţia actuală a istoriei		1.—
LECCA H. Cancer la inimă		1.—
NĂDEJDE SOFIA. Palimi		2.—
— Robia Banului		2.—
OECONOMU CIRU. Capul lui Mihaiu-Viteazu		—.60
POPESCU C. Dr. Poveşti şi fabule pentru copiii		3.—
POPESCU-CERNICA. Mirt şi lăcrămi, versuri		1.—
SLAVICI G. Din bătrâni — Manea		2.50
SPERANŢIA TH. Anecdote populare I		2.—
— " " II		2.—
— Mireasa	Piese de teatru	—.50
— Mana vacilor		—.50
— Curcanii		—.50
— Lângă pământ		—.50
— Ce poate lenevia		—.50
TANASESCU. Teatru de şcoală		1.—
THEODORESCU GH. DEM., Cronica de Nürnberg		1.50

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ANNA

(CEEA CE NU SE POATE)

ROMAN

DE

DUILIU ZAMFIRESCU

Membru al Academiei Române

V.

BUCUREŞTI

EDITURA ŞI INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE C. SFETEA

96, — Strada Lipscani, — 96

1911

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Preţul 2 Lei

Biblioteca Centrala
1.160241160
Biblioteca Centrala Universitara - Sibiu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mrr1901-1932

105.

E. Dimitriu
Piatra-Neamț. Iunie, 1915.

ANNA

(CEEA CE NU SE POATE)

ROMAN

DE

DUILIU ZAMFIRESCU
Membru al Academiei Române

V.

BUCUREȘTI

EDITURA ȘI INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE C. SFETEA

96, — Strada Lipscani, — 96

1911

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

DE ACELAŞI AUTOR:

Viaţa la ţară, I, roman.
Tănase Scatiu, II, roman.
In Răsboiu, III, roman.
Indreptări, IV, roman.
Anna, V, roman.
Alte Orizonturi, poezii.
Imnuri Păgâne, poezii.
Poezii Nouă, poezii.
Novele, culegere de novele.
Novele Romane, culegere de novele.
Lydda, scrisori romane.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

G. Dimitrie

ANNA

(CEEA CE NU SE POATE)

Fundaţia Universitară
„ALMA MATER" Sibiu
Nr. Inv. 353/2001

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Romanul de faţă nu e scris pentru criticii din ţara românească, cari, ignoranţi şi de reà credinţă cum sunt în mare parte, vor găsi că seamănă cu Anna Karenine; nu e scris nici pentru *damele* cu moral; nici pentru bărbaţii cu prinţipuri. El e scris pentru sufletele nenumărate ce suferă; pentru tinerimea cultă, care, în artă, vibrează la tot ce e sincer, tresare la adierea frumuseţii; pentru cititorii cari pricep ce însemnează a crea oameni vii şi-i deosebesc de oamenii de carton. El mai este scris pentru femeile delicate, care vor înţelege pe Anna, vor iertă pe Urania şi poate chiar pe Berta, pentru sinceritatea simţirilor lor. Ceea ce este mai cu seamă păgubitor în viaţa noastră socială şi trivial în căsniciile româneşti, e puerilitatea sufletească a femeilor, făţărnicia şi minciunile bărbaţilor.

In fine, el este scris pentru Elena Milescu, pe care nu o cunosc, dar care trebue să existe undeva, în sufletul colectiv al femeilor superioare, în cari simţimântul patriei — cel mai înnălţător din toate — va regenerà ceea ce este bolnav în turpitudinea momentului. Cu acest simţimânt vom pregătì viito-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

rul poporului nostru, care nu şi-a isprăvit luptele de constituire unitară, şi deci nu poate şi nu se cuvine să se ocupe de utopii, de soţial-democraţie, de votul analfabeţilor, de colectivism şi alte minciuni, cu cari declasaţii exploatează masa incultilor. Aceste minciuni sociale sunt tot atât de păgubitoare, pe cât sunt minciunile individuale în familii, şi constituesc semnul evident al decadenţei ; ceea ce nu poate să fie.

D. Z.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

I.

Începeà să se întunece. Focul pâlpâià în sobă, liniştit. De pe faţa cărbunilor se desprindeau palii de flacări, ce mureau în nefiinţă.

Anna Villarà cetise până atunci. Gândurile altora, când puteau s'o intereseze, îi uşurau sufletul de povara îndoelii: cum e bine, şi ce e bine în lumea asta ?

Întunericul o silise să lase cartea, şi ea, acum, strânsă în fotoliu, se uità la lemnele ce se topeau în puterea mistuitoare a focului. Câteva licăriri de flacără, puţin fum şi puţină cenuşe.

În crâmpeele ei de gânduri se ivià chipul luminos al omului iubit. Aşà de bine-l cunoşteà, în nestatornica lui înfăţişare, încât îl recompuneà din liniile cărbunilor ce se prefăceau mereu. Toate alte linii şi alte linii.

Dacă s'ar fi putut să fie lumea altfel de cum erà ea ar fi plecat pe jos, umblând după umbra visuri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

lor, alergând pururi pe căile rătăcirii, fără popas şi fără odihnă, numai să scape de ea însăşi.

Dar lumea era ca şi dânsa. Fiecare îşi purtà rana, sângerândă sau tămăduită, şi fiecare umblà mai departe şi sperà.

Şi, deodată, îi răsărià în minte fruntea lui, neteda înfăţişare a personalităţii bărbăteşti, în care farmecul voinţei părea boltit din vecia veacurilor. De unde ştià ea ce se petreceà acolo? Vorbià câteodată cu Elena Milescu:

— Ce se petrece acolo, Eleno? Tu ai iubit, ai trăit adânc din viaţa bărbatului tău. Ce se petrece sub fruntea unui om, când tace şi se uită la tine, apoi se întoarce şi se uită la mine, sau la Smaranda Dudescu?...

— Sau la Urania Vucos....

Anna deschideà ochii mari:

— Crezi?!

Elena zâmbià:

— Eşti geloasă, dragă.

O strângeau de gât cu vorba asta. Erà geloasă!...

Vezi bine că erà geloasă! Cine iubeşte, şi nu e gelos? Dar nerozia omenească desparte sufletul în saltare, ca un scrin: în cel de sus se păstează amorul, în al doilea închipuirea de sine, în cel de jos gelozia, pe când în toate stă deavalma zădărnicia sufletului nostru chinuit.

Şi cum se uità lung la cărbuni, i-se părù că vede limpede cum gelozia stă tocmai în saltarul de jos, în cel mai de jos. Inima i-se strânse ca de frică, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mişcă vârful piciorului, par'c'ar fi împuns-o cineva în coapsă.

Marginea rochii i-se ridicase deasupra glesnei. Pulpa se desină, delicată, pe fundul auriu al luminei ce murià în sobă. In loc să se placă, ea se umili şi se întristă. Frumuseţea linii piciorului îi întoarse gândurile asupra ei însăşi. Trăise în valurile lumii, cu hotărîre, şi totuş într'o singurătate sufletească, în care nu străbătuse nimeni. Acum iubià. Dorul fecioarei de ideal şi poezie se aninase de umerii unui om nestatornic. Iubià pe un om însurat, pe care, probabil, îl iubeau şi alte femei. Erà oare cu putinţă?

La ideia că şi alte femei puteau să-l iubească, îşi duse mâinile la ochi, să nu se mai lege într'ânşii vedenia acelor alte femei. Cu toate astea, erà sigur că una, cel puţin, îl mai iubià: nevasta sa. Nu aveà şi ea un bărbat? Imagina Generalului o făcù să bufnească într'aiuri. Generalul şi Berta!... Işi aduse aminte că bărbatu-său o duceà la concertele amantei ui, şi că ea, Anna Villarà, vedeà pe Berta ca pe orice fiinţă nevoiaşe.

Ceeace o muncià, erà pângărirea sufletească a omului care o iubià pe ea şi iubià şi pe altele. Un asemenea om minţià pururea.

Cu toate astea, Anna simţià cât de netemeinice îi erau gândurile, din însăşi dorinţa ei de-a se înşelà. Elena îi spuneà, cu blajina ei îngăduire, că aşà sunt bărbaţii, că adică pot să iubească deodată mai multe femei, şi că, totuş, nu sunt mai fericiţi decât femeea care iubeşte un singur bărbat; că, din potrivă, la cei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ce au inimă, asta este izvorul nefericirii lor. Cu alte cuvinte, trudă şi nedomirire.

Feciorul bătù la uşe:

— D-l Căpitan Comăneşteanu!

Anna se sculă:

— Poftește-l în salon:

Gândurile ei se limpeziră deodată, o căldură binefăcătoare i-se revărsă în tot corpul, îşi duse mâinile la tâmple, în care răsunau bătăile inimii.

Erà el, care avusese, poate, gândul bun de a o vedeà înnainte de ceasul mesei, când urmau să se întâlnească la dânsa cu toţii.

Anna deschise uşa binişor. Căpitanul se uità la o fotografie. Ea îl privì un moment.

Cu mâna pe garda săbii şi bustul uşor plecat înnainte, erà aşà de tânăr şi de voinic, respirà atâta sănătate, încât părea că dă viaţă şi înfrumuseţează toate cele dimprejur.

Anna tremurà. Ochii ei, umezi de fericire, beau cu nesaţiu lumina propriei ei iluzii. Ea îl chemă râzând

— Cinel-Cinel!...

Şi fără să mai aştepte răspuns, îl ademeni în umbra uşei, îi înconjurà mijlocul cu braţele şi se lipì cu obrazul de peptul lui, de şnururi şi alămuri, de postavul tunicii, al căror miros, de vreme rece de afară, se amestecà, rătăcit, cu parfumul fiinţei lui vii.

— Ce bine ai făcut că ai venit!... O să te rog să îmi faci un dar de anul nou....

— Cu cea mai mare plăcere.

— O tunică veche.

— Dece nu o mantà ?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fiindcă mantaua e mai aproape de alţii decât de dumneta.

— O mantă de vreme rea.

Anna se uită lung la dânsul:

— Mantă de vreme rea!... Dece-mi strici plăcerea de a te simţi lângă mine? Ai avut ideia delicată de a veni să mă vezi, acum, singură, iar nu cum ne vom vedeà peste două ceasuri, şi ar trebui să mă laşi să mă bucur în tihnă de minutul ăsta, care este al meu şi numai al meu.... Nu-i aşà?

Căpitanul se gândià, că, la drept vorbind, venise pentru a spune Annei să-l ierte de-o mică întârziere la prânz, din cauza unei comisiuni. Insă faţă cu iluziile ei, nu mai zise nimic.

Anna mângâià cu degetele postavul tunicii.

— Auzi, mantă de vreme rea!... Eu să am nevoie de mantă de vreme rea, iar dumneta să fii mantaua!... Lumea pe dos. Eu am nevoie de un gând bun, de un zâmbet sincer, de o rază de simpatie; de a te simţi câteodată lângă mine, cu suflet curat, iar nu pururi ieşind din braţele altei femei.

Făcù un pas către fotoliu:

— De unde vii?

— De-acasă.

Anna şezù, mişcând din cap, par'că ar fi zis: „tot din braţele unei femei".

— Ce face Mia?

— Nu ştiu, n'am văzut-o.

Ea tăcù un moment. Răspunsul i-se părù discret şi delicat.

— Ia un scaun şi şezi lângă mine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

El şezù jos, pe covor, şi se lipì cu fruntea de sânul ei. Anna se rezemă de spatele fotoliului şi închise ochii. Işi simţià inima în piept bătând să se rupă. Fruntea îi ardeà, lăcrămile o podideau, şi cu toate astea gândurile ei se întindeau pe orizonturi infinite, într'o fericire nematerială, aproape desăvârşită.

Făcù o sforţare, se ridică mai sus şi se uită lung la el:

— Ce vrei? Ce-a mai rămas în sufletul meu, care să nu fie plin de dumneta? Nici un colţ, nici o cută a gândului, nici o ascunzătoare a inimii nu mai e în puterea mea, ci toate sunt ale dumitale... Te-am rugat să-mi aduci băiatul mai des. Dacă rugămintea mea a putut să ţi-se pară lipsită de măsura cuviinţei adevărate, îţi cer iertare, şi te rog să nu uiţi că eu sunt o fiinţă pierdută numai întru atât, întrucât am devenit lucrul şi proprietatea dumitale, dar altfel nu sunt nebună şi nici lipsită de pudoarea adevăratelor sentimente omeneşti. Insă atât de mult mă simt absorbită în fiinţa dumitale încât tot ce te interesează, mă interesează; tot ce-ţi este drag, îmi este drag şi mie. Ajung până a crede că nu mai sunt geloasă de Mia. Ce vrei mai mult?... Adu-mi din când în când băiatul. Te regăsesc în el, aşà cum aş fi dorit să fii: nevinovat...

Comăneşteanu ridică din umeri:

— Eu nu mă ştiu vinovat întru nimic.

— Inocent....

— Sunt inocent...

Anna îi dete binişor cu mâna peste obraz:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu te lasă femeile....

— Ce să le fac eu?!

Dânsa sări drept în picioare:

— Va să zică este adevărat?

— Dumneta zici.

— Este adevărat!... Şi ai îndrăzneala să mi-o spui mie!...

— Eu nu spun nimic.

Ea se plimbă de colo până colo, frângându-şi mânile.

— Spune-mi încalea tot. Fă-mă confidenta dumitale. Deschide-ţi inima. Plângi pe umărul meu. Te iubeşte Smaranda Dudescu? sau Urania Vucos? sau acea oribilă nevastă a colonelului....

— Nu-i oribilă de loc.

Anna rămase încremenită. El trecuse în salon să-şi caute mănuşile. Ea se ţinea după el:

— Nu-i oribilă?!

— De loc

— Şi ai obraz să mi-o spui mie.

El iarăş înălţă din umeri:

— Nici nu mă gândeam. Ţi-o spun, fiindcă vine vorba şi printr'un fel de reacţiune. Nevasta colonelului îmi este indiferentă, ca şi Smaranda Dudescu, ca şi Urania Vucos. La revedere.

Erà un ton sec, de om bănuit pe nedrept, în cuvintele acelea, care făcù un bine nespus Annei.

— Dece ai venit, şi dece te duci?

El îşi ţineà chipiul în mână, uitându-se la ea:

— Am venit, ca să te văd, şi mă duc, fiindcă am treabă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea îi luă chipiul din mână, își ascunse obrazul într'ânsul și aspiră adânc, ca dintr'o floare:

— Așà de mult te regăsesc în parfumul lucrurilor ce le porți!... și atâtea simțiri deștepți în tainele inimii mele, încât, cu tot răul ce-mi faci, îți sunt încă recunoscătoare... Du-te dragă. Eu, câteodată, deși umilită și fără putere, mă simt atât de sus cu sufletul, ușoară ca o pasăre, încât nu te mai văd, jos. La revedere.

După ce tânărul ieși, Anna se așeză din nou în fotoliul dela sobă. Cărbunii mureau, învăluiți în acoperișul străveziu al celei d'intâi cenuși. Gândurile ei erau mai pline ca orcând de imaginea omului iubit, Nu mai vedeà acum nimic, decât pe el. Sânul, de care el își lipise fruntea, tresări à, oarecum cu ființa lui aparte. păstrând căldura atingerii, binefăcătoare ca o rază.

Își aduse aminte de cele din urmă cuvinte ce i-le zisese și i-se părură nedrepte. Atunci, cerù lampa și se puse să-i scrie:

„Ai plecat dela mine sub înrâurirea unor vorbe nesocotite. E adevărat că eu mă simt câteodată cu sufletul sus, dar înălțarea mea e datorită iubirii fără margini, ce-mi umple toată ființa, cum umple infinitul finitul. Când vei putea oare să înțelegi — și vei putea vreodată?—farmecul poetic al suferinței de a iubì, izvorul dătător de viață, tinerețea ce naște din iubire? Cum a putut geniul bărbătesc să creeze pe Faust, cu alte cuvinte năzuința către eterna tinerețe, când ea stă în noi, în mine, în alcătuirea sufletului meu, care, în sine, este amor?

„Ah, dragă, tu semeni cu cineva din trecut și cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc.
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

cineva din viitor; îmi închipuesc că semeni cu nestatornica înfăptuire a dorului tuturor femeilor, cu acel strengar și infam de Cupido, căruia, când sunt geloasă, aș vrea să-i ciumpăvesc aripele și să-l bat, ca apoi să-l mângâi și să-l rog să mă ierte.

„Vezi? deviu aproape.... cum să zic? Anna-dyomenă, în înțelesul attic al cuvântului, de Afrodită curată ca spuma mării.

„Și unde mai pui că scriu așă de limpede românește! Nu se poate să măgulească cineva mai mult gusturile unui tânăr boier, căpitan de cavalerie, naționalist și.... infam, când îi fug ochii după alte femei.

„Nu întârzia".

Anna trimise numaidecât scrisoarea, cerând înapoierea plicului iscălit.

Pe când ea scria, Comăneșteanu se duceà la întrunirea comisiunii.

Eșind dela Anna, se simți și de astădată, ca întotdeauna, nemulțumit și nesigur. Dece viața noastră e atât de încâlcită în legăturile ei cu alte vieți? Nu se poate trăi simplu? Nu se poate iubì, fără a răstălmăcì iubirea?

I-se făcuse foame. Oprì trăsura la cofetărie și intră înăuntru posac.

Dela ușă, toate privirile se îndreptară către el, cu înțelesurile atât de variate ale mulțimii, când se găsește în fața unui bărbat zdravăn sau a unei femei cu adevărat frumoasă.

La o masă erà colonelul cu nevasta. Anna vedeà dincolo de marginele văzutului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Colonelul zâmbià lui Comăneşteanu, pacinic şi deplin mulţumit de bunurile pământului. Nevastă-sa închideà ochii, ca şi cum ar fi fost mioapă, ridicând în dreptul obrazului două sticle legate în aur. Strânsă la mijloc ca o viespe, cu pieptul acoperit de flori, aveà graţia necuviincioasă a femeilor răsfăţate. Ofiţerii Regimentului o înconjurau cu admiraţia lor respectuoasă. Ea îi luà peste picior, fiindcă erau care mai de care mai însuraţi.

— Şezi căpitane, zise Colonelul, sculându-se, şi fă-ţi datoria către patroana. Viu numaidecât....

Comăneşteanu şezù, înviorat deodată de prezenţa acelei femei. Ii vorbì încet, devenind mlădios şi cald la gânduri:

— Ce de lume cum se cade şi fericită!...

— Asta nu se poate.

— Dece?

— Fiindcă lumea cum se cade nu-i fericită, iar lumea fericită nu-i cum se cade.

— Cam paradoxal.

Ea ridică din umeri:

— D-ta eşti fericit, dar şi foarte cum nu se cade.

El rostì încet:

— Eu sunt fericit şi cum se cade.

— Atunci eşti prost.

— Dacă aş fi prost, patroană, ţi-aş fi făcut curte demult.

Ea pufnì de râs:

— Atunci eşti obraznic.

— Nu sunt nici obraznic. Sunt curat om fericit şi cum se cade. Şi dumneata eşti tot ca mine, cu deosebire numai că-ţi plac paradoxele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Adevărat că-mi plac.

— Atunci înțeleg dece nu-ți plac oamenii însurați.

— Par'că ar fi paradoxal să te însori!

— Tocmai deaceea. Toată lumea se însoară. Prin urmare, e un lucru obișnuit, și deci nu-ți place. Acum, între noi fie vorba, dumneta în calitate de femeie, ar trebui să fii recunoscătoare bărbaților că se însoară. Căsătoria, ca magazinele de mode și corsetele, este o instituție pentru femei....

— Mai cu seamă într'o țară ca a noastră, în care mai este și divorțul.

— Nu. Divorțul este o instituțiune bărbătească.

— Cum!... El dă adevărata libertate femeiei.

— O libertate cu care nu are ce face, patroană. Dacă patronul s'ar despărți de dumneata, cine ți-ar mai gîrà polițele?

Ea râse cu poftă, arătându-și dinții:

— Vezi, acum ești cu adevărat obraznic.

Râse și el, mulțumit, mușcând dintr'o prăjitură.

Colonelul răfuise socotelile cu doamna dela comptoir și ciupise o fărâmă de curte unei fete ce servià vinuri. Acum se întorceà radios:

— Haidem, Comăneștene, că ne așteaptă comisia.

El își uitase de comisie, după cum își uitase de Anna și de nevastă și de casă.

Ajunse la cazarmă târziu. Găsì scrisoarea Annei, pe care o cetì în fugă, prinzând deabià farmecul ei. După aceea se cufundă în treburi militărești și rămase acolo până la vremea mesei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

II.

Omul care trebuià să aducă plicul iscălit se întorsese cu mâna goală. Anna se muncià cu gândurile. Îi spusese că se duce la regiment, şi nu erà adevărat.

Ea se îmbrăcà, uitându-se în oglindă, fără să se vadă. Cum pot trăi oamenii fățarnici în lume? Şi, mai mult: cum se putea să fie un bărbat atât de întreg şi totodată atât de mincinos?

Erà dovedit că nu se dusese la regiment. Atunci unde se dusese?

In orbirea ei, rana personală o dureà ca o plagă socială. E atât de greu de trăit pe pământ, chiar când suntem sinceri, încât nu mai e nevoie să ne mai împovărăm viața şi cu minciuni. Săraca lume trudită!...

Minciunile o dezgustau. Generalul o minţià de dimineaţă până seara, în afaceri, în afecţiuni, în lucruri indiferente, înnodând neadevăr de neadevăr, până ce nu mai ştià cum să iasă din încurcături; prietenele ei o minţeau; îngrijitorii dela moşii deasemeni; chiar şi cărţile o minţeau, romanele şi poeziile, iritaţie sentimentală pe poruncă, spre a se vinde mult şi scump.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mgrr1901-1932

Ea își drămuià viața și se găsià curată. De când erà tânără de tot, până acum, nu spusese niciodată decât ceeace gândise. I se păruse, atunci, că iubește pe celălalt Comănesteanu, pe mortul în răsboiu, și se cercetase îndelung, așteptase ca vremea să pună în lumină simțirea ei, — până ce vremea o puse în chenar negru. Luase pe bărbatu-său prin bună înțelegere și numai ca să scape numele părintesc de înjosire.

La amintirea mortului în răsboiu, i se părù că se vede la ambulanță, netezind cearșaful dela patul rănitului, pe când razele soarelui de toamnă luminau fruntea bolnavului. Ah, fruntea!... Fruntea aceea admirabilă, pe care o moștenise nepotul; ochii adânci și triști ce o priviseră ca din depărtarea unei patrii ideale pentru care se stingeau; glasul ce o întrebà dacă a plâns; vremea și tinerețea dusă; atâtea și atâtea amintiri ce gâlgâiau în sufletul ei și se legau, toate, în imagina omului iubit de astăzi. Un nod de amărăciune i se suì în gât, iar lacrămile îi umplurà ochii:

— Cum se poate!.. cum se poate!..

Uitase că trebuià să se îmbrace și rămase astfel căzută pe un scaun, — când intră Elena.

— Ce faci dragă?

— Ce să fac, plâng.

— De ce?

— De mila lumii.

Elena se uità lung la dânsa, mirată. După aceea zâmbì:

— Imbracă-te. Are să-ți treacă.

Anna se răstì la ea:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Sunt geloasă, nu-i aşà?

— Vorbeşte mai încet că te-aude lumea. Porţia e dincolo.

— Da? Singură?

— Singură.

— Vezi dragă? Ne înşeală pe amândouă.

— Vrei să zici că o înşeală pe ea de două ori.

Anna rămase locului, încurcată. Apoi luă încet mâna soră-si:

— E aşà de greu de trăit, Eleno!..

Elena înnălţă din umeri, tristă:

— Trece tot.

Anna dete din cap, cu un zâmbet amar:

— Ce începe de vreme, trece. Ce începe târziu, nu mai are când să treacă.

— Totuş... trece. Imbracă-te.

Ea se sfârşi de îmbrăcat şi veni în salon.

Sosise deja toată lumea, Porţia Comăneşteanu, Smaranda Dudescu, Urania Vucos şi la urmă veniseră şi domnii dela club, Generalul şi Timoleon Vucos. Acesta erà un grec bogat şi lăudăros, având casă de comerţ la Odessa şi la Marsilia, instalaţie la Paris, tren şi lux ca puţini alţii. Totdeauna corect, purtând monoclu, nerâzând niciodată, părea că vrea să fie demn de gloria unui străbun al său din care zicea că se coboară, Amiralul Miaoulis-Vocos, biruitorul lui Ibrahim-Paşa. Grecii adevărat nobili, familiile fanariote, se uitau la el de sus şi pretindeau că erà o simplă potrivealà de nume dar nici o legătură de rudenie între eroul grec şi bancherul de astăzi. Şi, în adevăr, cu tot monoclul lui, un aer de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

plebeu îi sta întipărit pe figură, de corcitură de Kefalonit și de Slav *di basso-porto*, pe care bogăția și furlandiseala nu-l putuse schimbà.

Nevastă-sa, rudă de departe cu generalul Villarà, erà, din potrivă, fină, cu acel mod de a se îmbrăcà al femeilor cu adevărat elegante, care face ca fiecare lucru ce poartă pare la locul lui.

Smaranda Dudescu erà *Domniță* în toată puterea cuvântului, uşurică, darnică, bună romàncă, ținând casă deschisă, masă întinsă, slugi prea multe, cai prea mulți, o binecuvântare cerească pentru boierii scăpătați, cari își găseau totdeauna tacâmul pus. Îi erà dragă literatura și băieții tineri, mai cu seamă dacă erau militari.

Porția Comăneșteanu, fiica preotului din Transilvania și nevasta Căpitanului, erà produsul unei alte lumi, voinică și sănătoasă, totdeauna străină de intrigile celorlalți, dar acum mai mult ca oricând, prinsă de dragostea și creșterea copilului. Porția, sau Mia cu o numeau toți, trăià mai mult la țară, ocupându-se bărbătește de treburile moșiilor, de socrusău, de țărani și de toată lumea.

Elena Milescu erà văduva eroului dela Griviţa, poetica și blajina făptură, ce rămăsese în lume stingheră, trăind înconjurată de amintirile răsboiului, vara, la Stănești, în malul Dunării, unde i se părea că e mai aproape de câmpiile Bulgariei, în pământul cărora dormeau osemintele celor morți; iarna, în casa din strada Batiștei, în mijlocul lucrurilor rămase dela Milescu. Cu părul aproape alb, cu sufletul iertător, ea erà pentru Comăneșteanu imagina frumu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

seţii ideale, ceva care ar fi semănat cu mă-sa, dacă cineva putea să semene cu Saşa. El o chiema *Tanţi*, cine ştie de ce.

Toată lumea asta, strânsă la un loc, părea că nu pricepe bine ce vreau unii dela alţii. La cei mai mulţi le erà foame. Timoleon Vucos aveà slăbiciune de Anna şi-i vorbià aproape în păr, uşor înclinat către dânsa, pe când cozile fracului i se ridicau dela spate. Generalul, ca să mai însufleţească convorbirea, istorisià Domniţei şi Uraniei Vucos, amorurile unui Vacmistru, care voia să-şi taie beregata oridecâteori îl trădau amantele. Elena şi Porţia râdeau de departe.

Anna, cu ochii ţintă la uşă, răspundeà într'aiuri vorbelor lui Timoleon Vucos, bătând uşor covorul cu vârful piciorului.

— Am fost la deschiderea Camerei, zicea acesta.

— Ca orişicine.

Timoleon Vucos se uita lung la dânsa:

— Dece, ca orişicine?

Anna se încurcà :

— Vream să zic: cu cine?

Iar în gândul ei: „unde o fi, de nu mai vine!?"

— Singur.

— Da ?

Celălalt o privià nedomirit:

— Nu-i iertat să meargă cineva singur la deschiderea Camerei?

Pe Anna o apucă un râs nervos:

— Se înţelege că nu, când acel cineva e însurat.

Insfârşit, uşa se deschise şi Căpitanul intră...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Fără a părea deloc grăbit şi fără a-şi cere iertare de întârziere, el sărută mâna Annei în cea mai desăvârşită liniște, şi numai când nevastă-sa îi spuse că erau aproape 8 şi jumătate, se uită la ceasornic şi explică Annei că lucrase până atunci. Dânsa îl fixă, cu ochii galeşi:

— Eşti sigur?

— Cum să nu fiu sigur!..

Generalul, care prinse în fugă vorbele lor, glumea cu înţelesuri:

— Asigur'o, neiculiţă, c'ai fost la regiment, sau dacă ai fost în altă parte, că n'ai fost cu mine.

— Am fost la regiment.

— Insfârşit, bine c'ai venit! Poate de-acuma să se mai descreţească fruntea cucoanelor.

Apoi, scurt cum erà şi cu picioarele sucite, luă pe Comăneşteanu de mijloc şi-l duse înaintea lui Timoleon.

— Iacă aşà armată avem noi, onorabile. Iţi place?

Timoleon Vucos se înclină, ironic. Generalul urmă:

— Şi dacă nu-ţi place dumitale, las'-că-i place cucoanei.

Anna vrea să facă pe supărata:

— Iorgule, spui prostii!...

— Lasă, dragă, că doar toate sunteţi amorezate lulea... Şi dumneata şi nevastă-sa, şi Domniţa Smaranda, şi nepoata... Până şi cumnata Elena!.. Până şi eu, bre!..

— Halal de noi!

— E o molimă. Par'că toţi am fi despicaţi din el, vorba lui Aristofan.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Feciorul poftì la masă.

Minunata eleganţă a sălii de mâncare părea că îndreptează gândurile, le ascute şi le rafinează. După prima sorbitură de vin, sângele se urcà uşor în obrazul doamnelor. Generalul, mucalit, spunea lucruri pipărate, mânca din fugă, săruta mâna vecinelor, tuşea, râdea, punând însufleţire în toată lumea. Domniţa Smaranda vrea să ştie ce erà cu despicătura lui Aristofan.

— Să ţi-o spuie nevasta, Domniţo, că ea mă învaţă drăcii deastea.

— Eu!? Nici n'am visat!

— Apoi da, că eu mi-am petrecut tinereţea cu Platon.

— Spune-o dumneta, mon Général.

— Prea bine, o spun eu. Ce este amorul, Domniţo ?

Domniţa Smaranda umblà cu ochii fugari pe masă, zâmbind.

— Înţeleg. Vrei să zici că ai oarecum cunoştinţa sa personală, dar că nu te înlesneşti la definiţii. Aşà este. Ei bine, doamnele mele, iată ce este amorul...

Ridică din sprâncene, uitându-se înnaintea ochilor şi zâmbì :

— ... cel puţin după Aristofan : în vremea de demult, pe când oamenii erau puternici ca zeii, persoana lor erà un trunchiu rotund, pe care sta un cap cu două feţe, iar trunchiul sta pe patru picioare şi aveà patru braţe. Umblau drept ca şi astăzi, în partea în care voiau, iar dacă se puneau să alerge, se duceau de-a roata, sprijiniţi pe cele patru perechi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

de mâni şi picioare. Pe atunci, sexurile erau trei: bărbatul, fiu al soarelui; femeia, fiică a pământului şi bărbatul-femeie, produs al lunei, care ea însăşi este produs al soarelui şi al pământului. Deaceea şi erau oamenii pe atunci rotunzi şi alergau de-a roata, pentrucă aşà le erau părinţii. Şi fiind ei voinici şi deştepţi, se resvrătiră în contra zeilor şi deteră să ia cerul cu asalt. Atunci Joe se adună la sfat cu ceilalţi zei, şi, după matură chibzuire hotărî el aşà: „ca să-i învăţ minte, o să-i tai în două; astfel, au să fie mai slabi, dar mai numeroşi, prin urmare, o să avem mai mulţi adoratori. O să-i las să umble în picioare, ca şi astăzi, dar numai pe două picioare. Iar dacă şi aşà vor fi obraznici şi mă vor supărà, o să-i mai despic încă odată, aşà ca să rămână fiecare om numai pe câte un picior, şi să umble sărind". Şi grăind astfel, luă barda şi se puse să despice pe oameni în două. Pe care cum îl despică, îl da pe mâna lui Apollo, poruncindu-i să-i sucească obrazul pe partea tăieturii, ca să se vadă în ce hal este, şi să se poarte pe viitor mai bine. Apollo sucià obrazul înnăuntru, trăgeà pieile depe corp şi acoperià rana, şi, astfel dichisiţi, le dedeà drumul... Ei bine, doamnele mele, fiecare jumătate, astfel chibzuită, de îndată ce ieşià din mâna lui Apollo, n'aveà alt gând decât de a alergà după jumătatea cealaltă şi a se reintegrà într'un singur trup, cum zice şi la Evanghelie. Şi iată prin urmare ce este amorul.

Prinţesa Smaranda făceà un chef nespus, râzând din toate cărnurile persoanei dumisale, pe când Ti-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

moleon se îngânfà de geniul grecesc, vorbind prost românește.

— Este u cumbinacie, frate, demna di Aristofanis.

In vremea asta, Anna zicea lui Comăneșteanu printre dinți:

— N'ai fost la cazarmă.

El nu prea o auzià, prins de povestea Generalului:

— Ai zis ceva?

— Am zis că ești un infam.

Căpitanul râdea:

— Ce bine trebue să fi fost pe vremea aceea, mai cu seamă pentru fiii lunei.

— Unde-ai fost?

— La cazarmă.

— Nu-i adevărat.

El se uità la dânsa:

— Dacă am trăi pe vremea când oamenii nu erau încă despicați în două, ai fi putut să dai o roată până la mine, ca să te asiguri...

— Faci și descoperiri etimologice.

— Nu 'nțeleg.

— „A da o roată" sau „a da o raită", tot una.

— Foarte bine.

Anna se mirà ea singură de libertatea ei sufletească. Ardea de nerăbdarea de a ști unde fusese, și totuș făceà joc de cuvinte.

— Ai primit scrisoarea?

— Negreșit.

Ar fi voit să nu-l întrebe deadreptul de scrisoare, dar frica de a-și prelungì neliniștea o făceà să nu mai înconjure.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Prințesa Smaranda, hipnotizată de Aristofan, se uită înnaintea ochilor și bufnea de râs. Erà grasă și rotundă ca un sturz, cu părul roșcovan, cu gâtul fără cute, strâns într'o colană de peruzele, ce aduceau cu ochii ei; mâncà bine, gustând din lucrurile bune cu un fel de conștiință depravată a plăcerii.

— Ei, mon Général, și va să zică cum explici dumneata că noi suntem toate înamorate de Comăneșteanu?.....

— Cum să explic?.., Se vede că pe el Joe l-a despicat în 14 bucăți.

— Și-au mai sărit și așchii.

Generalul râdea cu chef:

— Ba bine că nu. Și încă multe, prințeso.

— Noroc că Porția nu crede nimic din toate astea, zise tot Smaranda Dudescu, cu glas blajin.

— Porția e fată cuminte: două porții de înțelepciune și una de femeie.

Porția se uita la dânșii, zâmbind. Deși trăià în lumea asta de mai mult timp, nu ajungeà să se deprindă cu viața lor, ființe pline de contraziceri, mai vițioase în vorbe decât în fapte, elegante, ușurele, pasionate, însuflețite de un singur gând statornic, acela de a nu se plictisì. *Plictiseala* și *stenahoria* erau adevărații dușmani ai societății aceștia. Deaceea Porția simțià mila pe care o insuflă oamenilor sănătoși vederea bolnavilor, mila și câte odată temerea de a-i vedeà făcând nebunii, ca să se scape de boala de care nu se puteau vindecà.

Anna și Elena i se păreau rătăcite ca și dânsa în lumea asta însetată de nimicuri. Anna mai cu seamă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

o neliniştià. Invăţată a aveà pentru ea respect şi admirare, Porţia nu înţelegeà ce se petrece cu firea aceea semeaţă şi hotărîtă. Şi, cum se întâmplă de multe ori sufletelor cinstite, ea se întrebà dacă nu care cumva erà dânsa cauza răului.

Când însă, plecând, închidea uşa trăsurii şi se simţià alături de bărbatu-său, strâns lipită de el, nimic nu o mai turburà. Tinereţea îşi lua stăpânirea sa, iar Porţia credeà că toată lumea trebuià să fie fericită. Ea se uità lung, pe geamul trăsurii, fără a înţelege rostul celor de pe strade, ce păreau că se luptă cu frigul şi cu nevoile. Un colţ de cer albit de lumina lunei, deschidea portiţa depărtării.....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

III.

Generalul ieșià dela club, furios în contra lui Timoleon Vucos, care, la *bridge*, într'un *sans atout*, jucase *singleton*.

Nu-i intrà în cap cum se poate să facă cineva asemenea gogomănie,. și apoi să vrea să o și susție. Oprià pe Comăneșteanu:

— Nu, că cică așà se joacă la Paris. Da hai marș cu Parisul tău, grecule! Una și cu una două: la *sans atout*, să ieși dela coloarea cea mai lungă.

— Dar dacă n'ai nici o coloare lungă?

— Atunci să te duci să te'nneci.

Și tot el râdeà pe îndesatele, oprind iar pe Comăneșteanu:

— Vrei să mă crezi pe mine?... Românu-i al dracului, domnule. A înțeles el că la *sans atout* nu merge cu mofturi: or ai coloare lungă, or te dai pe gârlă.

Și iar râdeà, ascultându-și cuvântul, ce i se părea de spirit. Această ușoară ramolisire ascundea un tertip: Berta dădeà în curând un concert, și deci generalul aveà nevoie de public și de reclamă. El se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gândia că dacă ar pune pe Comăneşteanu de partea Bertei, ar astupà mai întâi gura Annei şi i-ar câştigà un sprijin puternic:

— Ce faci tu, Alecule?

— Vizite, domnule general.

— Iar vizite, neiculiţă!... Bine că nu ţi se acreşte.

— Trebuie să mă duc la prinţesă.

— Să te duci, că-i fată bună. Numai, ştii dumneta, cu măsură...

— Şi la Urania Vucos.

Generalul se oprì locului, uitându-se la el pe sub sprâncene:

— Mă, lasă nepoata în pace!...

Comăneşteanu începù a râde. Generalul îl apucă de braţ, foarte serios:

— Lucru subţire. Toţi dinţii sunt ai ei, iar dacă o fi şi o fi, mustăcioara aia ce-i părpăleşte gurita, s'o săruţi odată şi pentru mine... Rude, mon cher...

— Da cine se gândeşte la aşà ceva, domnule general!...

— Hai marş, mă!...

— Zău, domnule general.

— Marş am zis!...

Comăneşteanu ridică din umeri, râzând. Celălalt iar îl oprì:

— Ia ascultă, vrei să-mi faci o plăcere?

— Bucuros.

— Să mergi cu mine.

— Merg. Numai să-mi lăsaţi zece minute să trec pela doamna Vucos, că se supără nevasta.

Generalul, de-astădată, se oprì de tot locului, poc-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nindu-se cu palmele peste genunchi şi râzând, îndoit de mijloc:

— Se supără... nevastă-ta... dacă nu te-i duce... la Urania... Ei, asta-mi place!

Comăneşteanu râdeà şi el de râsul celuilalt:

— Desigur.

Generalul se lovià şi mai tare peste genunchi şi râdeà şi mai mult:

— Ei, nu, Alecule, eşti clasic frate!...

Şi iar icnea de râs:

— Se supără... Porţia...

— Desigur. Porţia mi-a zis să trec pe-acolo să las cărţi.

— Mare pehlivan eşti, mă Alecule.

— De ce, domnule general?

— Dar, însfârşit, te iau eu pe răspunderea mea.

— Foarte bine.

Se urcară într'o trăsură şi porniră amândoi către dealul Mitropoliei.

— Am să te fac s'asculţi muzică cerească.

— Cu plăcere.

— Da nu aşà, giamparale de-ale noastre naţionale. Muzică, bre. Ba tu Chopin, ba tu studii tot clasice, ba mazurca aia grozava, de... Djaburov ăla, cum îl chiamă... Şi nu-ţi mai spun, când cântă din gură!...

Birja se oprì în faţa unei case curăţele de sub dealul Mitropoliei. Încă de afară se auzià pianul şi vioara. Berta cântà cu profesorul ei care făcuse zile amare generalului, la început, iar acum devenise un fel de membru al familii. Profesorul şi generalul se îngăduiau pe tăcutele, se ajutau unul pe altul în paza

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Bertei, „că doar femeia, domnule, e ca lumina ochiului: ţi-e scumpă, dar fuge după toate alea", zicea generalul colegului său neamţ, care, deşi nu prindeà bine înţelesul vorbelor, pricepeà din instinct gândul generalului.

Berta erà aşezată la piano, pe un scăunel fără răzemătoare, prin urmare cu mijlocul şi cu umerii liberi. La intrarea celor doi bărbaţi, dânsa nu se oprì, ci numai le zâmbì, înviorându-şi cântecul şi obrajii, până într'atât, încât neamţul, ostenit şi scandalizat, se oprì în mijlocul bucăţii, îşi luă pălăria şi plecă.

Berta nici nu se uită la el, iar după ce violonistul ieşì, dânsa răsuflă din greu, se învârtì într'un picior, şueră şi pocnì din palme, par'că ar fi scăpat de o mare pedeapsă.

Generalul îi prezentă pe Comăneşteanu, râzând şi căutând s'o liniştească:

— Ei, ce i s'a năzărit?!

— Neamţ prost!... zise Berta râzând şi strângând pe Comăneşteanu de mână. Şi eu sunt germană de origină, dar nu trăesc aşà, par'că aş fi înghiţit un baston...

— O trestie... zise generalul galant.

Berta se poticnì într'un compliment:

— Sunt cam voluminoasă pentru o trestie...

— De zahăr...

Ea se uită o clipă în ochii lui şi cu o lumină ironică îi zise în fugă:

— De sare...

Generalul părea fericit că o întâmplare neaşteptată puneà pe Berta într'o stare sufletească isteaţă. In fond

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

însă erà plictisit de fuga violonistului. Deaceea, luă pe Berta la o parte, îi şoptì, o bătù pe umeri şi o convinse că trebuiau să se împace şi că el urmà să se ducă după neamţ să-l aducă înnapoi:

— Mă întorc numaidecât. Cântă lui Comăneşteanu mazurca lui Djaburov, că-i place grozav.

Eşì, bătând din pinteni şi râzând.

Berta se uità după el, zâmbind, cu capul plecat pe o parte. Apoi se întoarse către Comăneşteanu, se mlădia pe partea cealaltă şi îi zise, iarăş râzând:

— Vă plac asemenea lucruri?...

Şi, fără a aşteptà răspuns, se aşeză din nou la piano, cu bustul drept şi coapsele pline, cu braţele strânse la loc ca două aripi.

— Doriţi să vă cânt din piano sau din gură?

— Cum voiţi. Mi se pare că în toate felurile e frumos.

Ea se înclină iar pe o parte şi prinse a cântà din gură.

Zburară câteva acorduri. Fugeau mâinile pe clapele albe, ca două pasări ce se gonesc. Glasul, tânăr, aveà farmecul misterios al emoţiunii adevărate, ce deşteaptă în toate sufletele înţelegerea durerii omeneşti.

Berta părea că intră în gândurile celor doi poeţi ce-şi uniseră versurile şi muzica pentru a suferì împreună. Ea, cântând, se îndemnà să sufere şi dânsa, se înnălţà în avântul generos al frazelor muzicale, se aprindeà, vibrà cu pianul, tremurà cu propria ei voce, iar înţelesul obişnuit al cuvintelor părea a se transpune într'o înţelegere nouă, largă şi dureroasă. Erà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vorba de luna Mai, ce topește zăpada din munți, descoperind frunțile ghioceilor, chemând înnapoi cântăreții codrului, pasările duse,—și mai eră vorba de tinerețea omului, pe care nimeni n'o mai întoarce înnapoi, odată ce s'a dus. Când glasul rostiă:

Și pasărea dusă se 'ntoarce-înnapoi
Dar omul când pleacă,
Or cât timp să treacă.
El nu mai revine în lume la noi,

eră jale curată, iar Comăneșteanu, care ascultă la început cu temerea binevoitoare a publicului cinstit, se simțiă acum luat de apă, dus departe, pe-o gură de rai, unde tinerețea n'are nevoie să se mai întoarcă fiindcă nu pleacă niciodată. Berta repetă: „oricât timp să treacă, oricât timp să treacă, el nu mai revine în lume la noi", cu o sfâșiere ce turbură simțirea și aduceă lacrămile în ochi. Și, în adevăr, când se oprì, eră ea însăși atât de mișcată, încât plângea.

Comăneșteanu sări dela locul lui, îi apucă mâinile și i le sărută, respectuos, ca în cel mai autentic salon în care ar fi cântat o doamnă din societate.

Berta râdeà printre lacrămi, lăsându-și mâna în ale lui, cu osteneala plină de voluptate a femeiei ce a suferit și se simte înțeleasă și compătimită.

Tocmai atunci ușa se deschise. Violonistul, palid, cu părul vâlvoi, intră prelung, se oprì locului, ca la teatru, și cu mâna întinsă către Berta:

— Iar comedia lacrămilor?!... îi zise. Iar hister-rismul muieresc, transpus în muzică?!...

Apoi, întorcându-se către Comăneșteanu:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Să mă iertați, domnule căpitan, — nu știți ce femeie e asta!... Are să vă 'nșele și pe D-voastră, cum m'a înșelat pe mine, și pe general, și pe tată-său, și muzica, și lumina ce o luminează... Poate că aveți mamă sau familie, și e păcat!

Berta se făcuse albă ca hârtia. Mânia și indignarea îi încordaseră mușchii obrazului, ca la o mască de teatru antic:

— Ieși afară, mizerabile! rostì ea îndesat, făcând un pas către dânsul.

Violonistul sta să se avânte către ea, când Comăneșteanu îl apucă de braț, îl zguduì bine, apoi îl duse până la ușă și-i făcù vânt afară:

— Ieși!...

Rămași amândoi, se uitară unul la altul. Berta nu mai semănà cu femeia din nainte. Un simțimânt rănit, de demnitate, de ciudă și de ură, o înnălțà. Ea întinse mâna lui Comăneșteanu:

— Imi pare rău, domnule căpitan, că fără voia mea ați luat parte la o scenă penibilă. Vă sunt foarte recunoscătoare... Mai mult: vă datorez un moment de ridicare sufletească în sfera curată a artei. Dacă aș putea cântà așà la concert!... In toate cazurile, la revedere...

Cu alte cuvinte îl poftià să se ducă. Cămăneșteanu ieși, înțelegând că asta erà singura dezlegare cuviincioasă a încurcăturii.

Dar se părea că lucrurile trebuiau să meargă mai departe.

A doua zi, Comăneșteanu primì vizita a doi necunoscuți care veneau în numele d-lui Hermann să-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ceară socoteală de insultă adusă braţului clientului lor. Incurcătura începeà să devie umoristică. Să se bată cu d-l Herman Buffni, profesor de vioară!... Ce haz erà să mai facă generalul!

Cu toate astea, generalul nu trebuià pus în curent cu întorsătura pe care o luau lucrurile, pentru multe cuvinte, dintre cari, cel d'intâi, ca să nu afle Anna. Deaceea, se duse numaidecât la Regiment, îşi alese doi martori, cărora le dete însărcinarea de a primi duelul, cu orce condiţiuni, numai să se hotărască repede întâlnirea şi să nu se vorbiască degeaba.

A treia zi se găsià pe teren, faţă în faţă cu profesorul Bertei.

Uitându-se în fugă la neamţ, Comăneşteanu se gândià că psihologia cea mai grea este aceea a faptelor nelogice. Dar oare este ceva nelogic în lumea faptelor?

Şi, fiindcă se băteau cu pistolul, trase neapărat in sus. Glonţul violonistului îi fluieră pela ureche. Instinctiv, a doua oară trase de-a binele. Glonţul atinse, pieziş, pulpa violonistului.

Comăneşteanu, mâhnit, se duse la adversarul său cu mâna întinsă şi îi cerù iertare.

Violonistul zâmbià:

— Vă sunt recunoscător că nu m'aţi lovit în mână...

— Aveţi dureri?

— Deloc.

— Imi daţi voie să viu să vă văd...

— Cu cea mai vie recunoştinţă.

După ce se despărţiră, Comăneşteanu se duse acasă trist. Ii părea rău că nu trăsese şi a doua oară în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vânt. De ce rănise pe bietul neamț, pe care nu-l cunoscuse până atunci? Nu sunt nerozi oamenii și alcătuirea vieții lor?

Ca totdeauna când se simțiă vinovat, nedrept, lipsit, de generozitate, îi venià să se ducă la Comăneşti să se apropie de maică-sa, care murise cu acelaș cuvânt pe buze: „să nu atingi pe nimeni, să fii drept și generos". Dar nu putea plecà. Nu numai nu putea plecà, dar încă trebuià să pară acelaș, să facă vizite, să fie fericit, fiindcă erà „copilul răsfățat al soartei".

Afară începuse să ningă. Se duse la grajd să vadă caii. Puse să scoată sania; se supără pe slugă; se umplù de zăpadă. De sus dela o fereastră, băiatul îi făceà semne să vie la dânsul.

Se suì din nou sus, sărută copilul, glumì cu Mia, se mai învârtì fără rost, până ce se îmbrăcă și iarăși ieșì.

Unde se duceà?

Își aduse aminte de vizita pe care trebuià să o facă Uraniei Vucos.

Deși erà încă de vreme, ea îl primì.

Intr'un salonaș, plin de flori, de cutii de argint, de perniţe împoponate, Comăneşteanu aşteptă câteva minute, cu fruntea lipită de geam, uitându-se lung înainte.

Urania venì, sunând din brățări și foșnind din rochii:

— Căpitane, am auzit că te chiamă Cinel-Cinel.

— Cine mă chiamă Cinel-Cinel plăteşte amendă.

— La cutia milelor?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La cutia milei... de mine.

— Gata. Cât trebuie să vărs?

— O sărutare.

Urania făcù o comică strâmbătură din nas, par'că i-ar fi mirosit a amoniac:

— Dată sau primită?

— Ca să fie întreagă, urmează să fie şi dată şi primită.

— Atunci nu mai întrebuinţez cuvântul.

— Pentru viitor. Dar pentru trecut?...

Ea se uită la dânsul cu o uşoară umbră de melancolie.

— Vrei să o socotesc ca o adevărată amendă?

— Or cum o fi.

Ea se uită din nou la el, nedomirită şi tristă. Apoi se plecă uşor spre dânsul, dându-i părul să i-l sărute:

— Iată,—fără consimţimântul meu.

Tânărul se oprì. Erà atât de enervat, încât actul acesta de supunere gentilă îl făcù să-i dea lacrămile. Îi luă mâna şi i-o sărută:

— Nici cu consimţimânt, nici fără consimţimânt. Şi iartă-mă, că nu ştiu ce fac.

Urania îi arătă un fotoliu:

— Şezi, te rog, şi spune-mi ce ai. Eşti nenorocit.

— Nu. Sunt enervat.

Ea dete din cap, necrezătoare:

— Aprinde o ţigară. Fum... de multe feluri. In toate cazurile, eşti interesant... Pentrucă ai tot, ca să fii fericit, şi nu eşti fericit. Sau cel puţin nu pari...

— Nimeni nu este totdeauna fericit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea se gândi un moment:

— Aşà este.

După aceea, urmă zâmbind:

— Cu toate astea, ai ceva. Imi dai voie, mie, care, după cum spune unchiul, sunt o aşchie din dumneta, să mă interesez de starea d-tale sufletească...

Apoi se apropiă cu scaunul de el:

— Spune-mi ce ai?

— N'am nimic.

— Nu cred.

— Sau ceea ce am nu se poate tămăduì.

— Dece?

— Fiindcă mai întâi nu se poate cunoaşte bine. Dumneta nu eşti niciodată nedreaptă? nu te simţi, fără să vrei, cauza suferinţei altora? nu te mâhneşte sufletul D-tale însu-ţi, care câteodată este lacom şi foarte adesea nelogic?...

— Al meu, nu.

— Atunci eşti fericită.

— Asta e altceva.

— In toate cazurile eşti liniştită. In mine e contrazicerea ciudată, că sunt în mod pozitiv şi real fericit, şi sunt idealmente nenorocit.

Urania se apropiase atât de mult de tânăr, încât acesta mirosià parfumul părului ei, care aduceà a mărgăritărel, cu o adiere de personalitate omenească vie, ce pare câteodată înfăptuirea cea mai deplină a poeziei.

El se dete uşor la o parte şi se uită în ochii ei:

— Iată, bunăoară, şi-acum: doream cinstit să nu-ţi ies din voie, şi n'am putut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cum?

— Mi-am luat amenda pe cale de furtişag.

Ea dete din cap:

— Faptul nu-i bine caracterizat.

El o prinse de gât şi o sărută cu putere. Dânsa sări în picioare:

— Asta e furt cu efracţiune!

După aceea privindu-l cu seriozitate:

— Numai eşti cuminte. Du-te, ca să putem rămâne prieteni.

— Mă duc.

Îi luă mâna şi i-o sărută:

— E o infinită delicateţă într'o sărutare. Eu ţi-am displăcut. Am fost violent, şi-mi pare rău...

— Dacă te duci, uit şi te iert.

Ochii ei păreau înnecaţi în visuri. Umbrele genelor lungeau margina expresivă a personalităţii îndurerate. Mâna îi tremurà.

Comăneşteanu se plecă spre dânsa.

— Eşti o aşà de curată expresie a poezii, încât mă tem să mai insist, ca să nu turbur lumina lăuntrică. Dar acum înţelegi ce vrea să zică a fi fericit şi idealmente nenorocit...

— Da, rostì ea încet. Asta ai vrut să dovedeşti?

— N'am vrut să dovedesc nimic. Ce se poate dovedì din mişcările ascunse ale sufletului?...

— Aşà este.

Urania zâmbì, recăpătându-şi libertatea cugetului:

— Prin urmare pot să-ţi zic Cinel-Cinel...

— Poţi. Dar de ce „prin urmare"?

— Fiindcă am plătit amenda.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— A fost o execuție silită.

Ea dete din cap cu înțelesuri, îndrumându-l spre ușă:

— La revedere. Nu uită, când ești nenorocit, că poți venì să plângi la mine... La revedere.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

IV.

Pe masa lui dela Regiment erau două scrisori ale Annei, una *urgentă*, alta *ff. urgentă*.

„Mi se spune că te-ai bătut în duel. Doresc să te văd numaidecât. Am fost la d-ta acasă. Nimeni nu știa nimic. Dacă nu poți veni, scrie-mi un cuvânt, spune-mi că nu ești rănit".

A doua scrisoare:

„Aflu că ești eroul unei drame mișcătoare. Sângele nobil nu minte. Ai luat apărarea unei femei insultate, și prin urmare ți-ai făcut datoria de cavaler.

„Inima mea nu poate decât să se bucure, iar strămoșii dumitale tresar în morminte de mândrie.

„Ai rănit pe un nefericit, care își câștigă pâinea cu brațele; l-ai rănit după ce l-ai batjocorit. Eu mă întreb câteodată ce trebue să fie lumea cealaltă, dacă d-ta ești așà de jos!... In cine să mai cred? Cum să te mai văd, dacă te-ai coborît pânăla treapta cea mai din urmă?

„Orcât de mizerabilă e viața, ea are totuș o licărire de ideal, către care tind cei ce nu sunt cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

desăvârşire stricaţi. De ce uiţi cine eşti? Ţi-am deschis inima întreagă, ţi-am spus că mă faci să sufer nu numai cu iubirea mea de femeie, dar în toate visurile şi aspiraţiile mele omeneşti, în onoarea şi demnitatea vieţii.

„Altceva nu pot să-ţi spun".

Comăneşteanu aprinse un chibrit, iar la flacăra lui aninä colţul scrisorilor Annei, care arseră până sus, răsucindu-se ca de durere.

Erà nedreaptă şi violentă.

El îşi căută de treabă. Sbuciumările sentimentale fac pe oameni să se întoarcă cu plăcere la ocupaţiile lor zilnice şi să găsească în ele pace. Un miros de mărgăritare îi adiiă prin minte şi cu dânsul parfumul părului ce sărutase. In adevăr, firea omenească e infamă!...

Ieşi dela cazarmă şi se duse să vadă pe rănit.

Acì, spre marea lui mirare, găsì pe general şi pe Berta.

Violonistul locuià în două odăiţe joase în fundul unei curţi, unde putea cântà toată ziua, din piano sau din vioară, fără a deşteptà protestările nimănui. Acum aveà puţine friguri. Generalul şi Berta umblau în vârful picioarelor, serioşi şi preocupaţi, par'că un frate sau un copil al lor ar fi fost bolnav.

Când intră Comăneşteanu la violonist, figura acestuia se lumină ca de o bucurie lăuntrică. El se ridică pe un cot, zâmbì şi întinse mâna tânărului, rugând pe ceilalţi să-i lase singuri.

— A trecut şi asta, d-le căpitan.

— Şi va trece şi rana, iubite d-le Hermann.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Violonistul îi luase mâna şi i-o ţineà într'ale lui.

— Vă sunt recunoscător că aţi primit a vă bate cu mine.

— Ce fel de vorbă!...

— Mă rog, eu ştiu. Nu erà caz de duel. Dar eu sufeream atât de mult, mă simţiam atât de ridicol şi de nefericit, încât dacă n'aţi fi primit a vă bate m'aş fi împuşcat.

Comăneşteanu dete din cap, în semn de protestare. Violonistul urmă:

— Aşà este. Femeia asta nu e atât de vinovată cât pare, eu nu sunt atât de prost cât m'arăt, şi cu toate astea ne chinuim amândoi.

După aceea adăogă, dând trist din cap:

— Eu o iubesc, fiindcă are temperament; e iute şi nedreaptă, dar pentru muzică e ca lemnul dela o vioară veche: vibrează. Iar dânsa nu mă poate iubi, fiindcă eu sunt un biet neamţ, ce e drept cu oarecare bun simţ şi cu suflet, dar fără talent, urît şi nesuferit. Ah, domnule căpitan!... Ce bine e să fii tânăr şi frumos!..

— Dumneata eşti tânăr...

— Tânăr, nu mai sunt, iar frumos, n'am fost niciodată.

Apoi se uità în podele, lung:

— Femeile iubesc pe oamenii tineri, fiindcă iubesc puterea creatoare. Iar eu nu am nici asta. Am scris vrafuri întregi de muzică. Nu-i nimic de ele... Şi cu toate astea, domnule căpitan, simt frumosul în toate lămuririle lui, ştiu cum ar trebuì să fie bine ceeace e rău, înţeleg lumea şi aspiraţiile ei, mi-e milă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ea că sufere, — şi totuş nu pot îndreptà nimic din ceeace e urît sau nedrept, fiindcă nu e în mine nici o scântee creatoare. Sunt spirit critic, domnule căpitan, cu alte cuvinte nenorocit! Vedeţi pe Berta. E o biată fiinţă banală. Când carnea albă depe dânsa se va zbârci, va rămâne oase şi noroi, cum zice Leopardi. Şi, cu toate astea, în sufletul acesta mărginit vibrează câteodată ceva atât de personal şi de nou încât eu rămân uimit: e scânteia creatoare!

Comăneşteanu se uità la el mirat:

— Cunoşti pe Leopardi?

— Cine din gloata noastră nu cunoaşte pe Leopardi? Nici acesta nu erà creator, dar erà aşà de adânc nenorocit, încât din nefericirea lui a izbucnit, ca dintr'un vulcan, lava durerii..... Pietre preţioase, domnule căpitan.

Işi trecù mâna pe fruntea caldă:

— De câte ori nu mă gândesc eu la Leopardi şi Aspasia lui, şi apoi la mine cu Berta mea...

Comăneşteanu, intrat în sufletul acesta necăjit, se simţià mic şi vinovat. Violonistul interpretà oarecum, pe Anna. Dela Anna, gândul lui sărì la general. Cu nedomirire şi părere de rău se uità în ochii violonistului, par'că ar fi dorit să afle cum stau lucrurile despre partea asta. Nimic. Tocmai în momentul plecării, rănitul părù mai neliniştit, chemă pe Comăneşteanu mai aproape şi îi zise:

— Am să vă fac o mărturisire şi să vă cer iertare de o greşeală... Alaltăeri am pus pe cineva de a scris o scrisoare anonimă d-lui general... E o infamie!.....

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Apoi căzù pe perne, ţinând mâna lui Comăneşteanu cu amândouă mâinile lui:

— E o infamie, domnule căpitan. Vă urez însă să nu fiţi nici odată gelos. Sentimentul cel mai desgustător, care înjoseşte pe om.

— Liniştește-te, d-le Herman, generalul nu crede, fiindcă nu-i adevărat.

— Dealtminteri, am să îndreptez tot eu lucrurile, am să spun d-lui general adevărul.

Când ieşi dela violonist, nu mai găsi decât pe general, care aşteptà cu nerăbdare impresiile lui Comăneşteanu. Berta plecase.

Generalul Villarà părea a înţelege lumea mai înţelepţeşte decât toţi, nejudecând pe nimeni, râzând de mulţi, fiindu-i milă de mai mulţi încă. El îşi înşelà nevasta, pe el îl înşelà Berta, pe Berta o înşelau probabil alţii: goana oamenilor după fericire, cu o vorbă, ce-i rămăsese lui din citania unei cărţi: „nimeni nu zice momentului trecător: opreşte-te, eşti frumos".

Intrebă pe Comăneşteanu de starea violonistului, nerăbdător de a auzi o vorbă bună. Ii erà milă de neamţ şi totodată îi părea rău că risipeşte, sub formă de milă, o părticică de energie sufletească pentru o prostie.

Cu toate astea nu se depărtà dela căpătâiul rănitului, decât numai când se întorceà Berta. Dar Berta trebuià să se întoarcă neapărat la ora clubului, fiindcă altfel, cu tot altruismul lui, plecà.

Când ieşi Comăneşteanu, ningeà din temeiu. Fulgi enormi de zăpadă se vânturau prin aer, vârîndu-se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

prin toate ungherele. Din fundul curții unde locuià violonistul, până în stradă, nu se vedeà decât o pânză mișcătoare de fire albe. Când să pună piciorul în scara trăsurii, Comănești eanu dete cu ochii de Berta, care bătеà zăpada pe loc. Ea îi trecù pe dinainte, zâmbind, și sărì în trăsură.

— Nu-i pentru cine se gătește, ci pentru cine se nemerește.

El se uită la dânsa nedomerit. Berta râdeà.

— Poftiți, poftiți. Vă ofer un loc.

După ce Comănești eanu se urcă în trăsură, dânsa devenì serioasă:

— Doream să vă văd, ca să vă arăt o scrisoare anonimă pe care a primit-o generalul. Dacă nu sunt indiscretă, vă rog să mă conduceți acasă.

— Cu cea mai mare plăcere.

Berta se înfășură în blană până peste ochi și nu mai zise nimic. Tremurà. Căpitanul o acoperì peste picioare, supunând învelitoarea prin toate colțurile pe unde putea pătrunde frigul, cu felul de preocupare și de îngrijire caracteristic unor bărbați bine crescuți, ce atât de mult place femeilor și explică succesele oamenilor mediocri.

In frigul din trăsură, ei își simțeau corpurile calde, și par'că o vinovată apropiere sufletească se statornicià între dânșii.

De îndată ce ajunseră acasă, Berta se făcù nevăzută câteva minute. Când venì, păreà serioasă și gravă. Dete scrisoarea lui Comănești eanu și așteptă. Dânsul i-o înapoiă fără a o ceti.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E de prisos s'o citesc: toate scrisorile anonime sunt la fel.

— Bine, dar ştiţi ce spune într'ânsa?

— Imi închipuesc, de vreme ce mi-o arătaţi.

— Că sunteţi amantul meu.

— Imi pare rău că nu e adevărat.

Ea privià înnaintea ochilor, pe gânduri:

— Lucrul cel mai uşor, domnule căpitan. Nu vreau să mă dau drept ceeace nu sunt.

El o apucă de mână şi o silì să şează lângă el, pe canapea. Berta şezù, deadreptul pe braţele lui luându-l de gât:

— A fi amantul meu e lucrul cel mai uşor din lume... Eşti tânăr şi frumos. Imi placi. Şi cu toate astea....

Tremurà şi se strângeà de el:

— Speram să te pot iubì. Am simţit zilele trecute, când ai venit la mine, ceva nou, atât de dulce, încât poezia şi muzica din cântec se coloraseră de poezia sufletului meu.

Răsuflă adânc, dând din cap cu disperare:

— Ah, domnule căpitan, ce greu e a iubì!..

El o sărută volniceşte:

— Nu găsesc.

Berta încercă să râdă, simţind că el nu răspundeà vibrărilor ei sufleteşti şi că n'o înţelegeà. Sări depe braţele lui, şi rămase în picioare, dând din cap, lung. După aceea, încet, se aşeză pe scaunul dela piano.

Comăneşteanu pricepea că în minutul acela Berta erà în puterea unei simţiri înnălţătoare. Pornirile lui, de tânără voluptate, păreau a alunecà pe faţa lucie

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

a unui suflet străin. Pianul şi muzica se înfăţişau pentru amândoi ca o punte de scăpare. El se apropiă de dânsa:

— Ţi mai aduci aminte de bucata din zilele trecute?

Ea dete din cap, pe când mânile alergau pe clavir. Cântă, oarecum pe socoteala ei, par'că ar fi fost singură:

Ţi aduci aminte, ţi aduci aminte
Când veneai la mine, vara, pe 'nserat,
Şi în umbra porţii, schimb de jurăminte
Se urmau pe zborul unui sărutat?

Comăneşteanu şi de astă dată se simţi prins de farmecul cu care cântă Berta. In cele trei cuvinte „Ţi aduci aminte" pornià par'că de departe toată părerea de rău a celor ce nu mai trăesc decât din amintiri. „Ţi aduci aminte când veneai la mine, vara pe 'nserat?". Deodată idila luà forme. Par'că, în adevăr, se vedeà un tânăr coborînd la vale, către portiţa cu streaşină, în umbra căreia aşteptà fata, singurică.

Comăneşteanu întinse braţele în jurul coapselor Bertei şi se lipì cu capul de umărul ei. Ea cântà, repetând aceleaşi vorbe, plecându-se către el, tremurând de emoţiune: „Ţi aduci aminte când veneai la mine, vara, pe 'nserat, şi în umbra porţii, schimb de jurăminte se urmau pe zborul unui sărutat?" Ea se lipià cu obrazul de obrazul lui, se întrerupeà, uitându-se lung în ochii lui, cum te-ai uità pe o fereastră, departe, în fundul orizontului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când se oprì, se întoarse către el, îi puse amândouă braţele pe umăr, îşi rezemă fruntea de propriile ei braţe şi rămase astfel nemişcată. După câteva minute se sculă, puse pe Comăneşteanu să şeadă ca mai înainte pe canapea şi se aruncă în braţele lui, făcându-se mititică, luându-l de gât, vorbindu-i într'aiuri:

— Înţelegi ceva? simţi cât e de dulce a iubì?... câtă poezie se ascunde în sufletele noastre?... Nu-i aşà că par'că îţi aduci aminte că veneai la mine, vara, pe 'nserat? Eu par'că sunt sigură că te-am aşteptat la o portiţă...

— Pe vreme de iarnă.

Berta bufnì de rîs, îl sărută lung şi apoi se uità la el.

— Ce păcat că eşti om real.

— De ce!?

— Dacă ai fi un vis sau o poezie, te-aş puteà cântà...

Comăneşteanu o privià acum ca pe o revelaţie extraordinară. Vorbele ei delicate îl mirau şi-l fermecau. Se uità la dânsa nedomerit, pe când Berta închideà ochii, fericită, căutând par'că să prindă acolo, ca într'o raclă de aur, frumuseţea trecătoare a momentului.

— Cine poate crede!... zise Berta.

— Câtă frumuseţe e în sufletele oamenilor... Asta voiai să zici?

— Tocmai asta. Cu adăogare că aş fi dorit ca aceea ce a fost în realitate să fi fost un vis. — Cu alte cuvinte, rostì ea încet, aş fi dorit ca existenţa d-tale să fie un lucru nematerial.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

El zâmbì. Berta îi puse două degete pe gură:

— Un lucru nematerial. De geaba zâmbeşti.

— Iubirea poate devenì orice lucru nematerial: muzică, poezie, eroism.

— Da, zise ea, dar nu mă înţelegi.

După aceea dându-se la oparte:

— Nu mă înţelegi. Dacă ai fi un vis sau o poezie, te-aş putea cântà... eu singură.

— Atunci o poezie inedită. Cam greu.

— Nu-i nimic greu. Când cineva iubeşte, viaţa toată se luminează. Ceeace e greu, e tocmai de a putea iubì.

— Şi de îndată ce începi a iubì cu adevărat, încolţeşte în suflet îndoiala şi nefericirea.

Ea se uită la dânsul, înduioşată:

— Nu zice aşà vorbă!...

— Nefericirea ideală: sau eşti gelos, sau simţi că alţii sunt geloşi. Sau suferi tu, sau suferă ceilalţi. Şi chiar când nu eşti gelos, şi nu suferi, e un colţ ascuns al sufletului, în care par'că s'ar adăpostì scânteia divină a conştiinţei: acolo suferim cu toţii. Ce să-ţi fac!...

Berta se uità pe gânduri la mâna lui; apoi, disperată, îl întrebă:

— Eşti cu adevărat pătruns de ceea ce zici?

El înălţă din umeri:

— Ce să-ţi fac?

Ea dete din cap, zâmbind, cu ochii adânci şi trişti:

— La cine iubeşte, nu mai rămâne nici un colţ al sufletului care să nu fie în puterea amorului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cu alte cuvinte, nu mai e loc pentru conştiinţă.

Ea îi luă mâna şi i-o lipi de sânul stâng, sub care băteà inima eroìc:

— Nu mai e loc pentru nimic!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

V.

Dela podul Dâmboviței, Comăneșteanu dete drumul trăsurii și porni pe jos către casă.

Ce ușor curge vremea câteodată!

Nu mai ningea. Pe la magazinele din strada Carol începeau să se aprindă luminele. Lumea umblà forfota pe strade, par'că fericită; desigur voioasă. De ce n'ar fi fost voioasă? La urma urmei, omul trăiește numai odată, iar dacă ai căutà bine, traiul acesta e încantător. Își simți par'că în căldura mânii, sânul Bertei; văzù aevea ochii ei adânci, străbătându-i sufletul: erà puterea fericirii lui individuale care înfrumusețà lumea.

Cum mergeà pe trotuar, voios, văzù o trăsură că i se oprește drept în coaste. Un geam se coborî repede, iar în cadrul lui se ivì capul rotund al prințesei Smaranda Dudescu.

— Unde mergi, Alexandre?

— Unde vrei, prințeso.

— Urcă-te.

El se urcă lângă dânsa, bine dispus, gata a-i spune vorbe galante. Sabia nu prea intrà în cupeu. El o zmuncì, punând un picior peste dânsa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu necinsti sabia, dragă. Multe din succesele tale i le datorești ei. Nu te mâhnì. Ești nostim și fără dânsa, dar cu dânsa la brâu, vai de bărbații însurați!...

El se uită în ochii ei, par'că i-ar fi zis: „răposatul e liniștit acolo unde se află acum". Ea îl privià zâmbind:

— Desigur, dragă. Imi ești foarte simpatic, dar atât și nimic mai mult.

— Niciodată n'am îndrăznit să sper altceva.

— Prea bine ai făcut. Asta dovedește că ești bine crescut, și adaogă un farmec mai mult la acel al săbii:

El îi luă o mână și i-o sărută. Prințesa adaose:

— Negreșit. Deaceea ești primejdios cu adevărat: inspiri încredere deopotrivă femeilor ca și bărbaților. Din fericire — sau din nenorocire! zise prințesa râzând — majoritatea tinerilor dela noi sunt vano-glorioși, batjocoritori și îndrăzneți fără vreme... Și îți vorbesc de cei din lumea bună. Ceilalți sunt un dezastru: prost-crescuți, vulgari, plebei în toată puterea cuvântului, la fiecare vorbă și la fiecare mișcare rănesc pe femeia care are nenorocirea să ție la ei...

Căpitanul se gândià, fără voiea lui, la un oarecare locotenent, voinic și mitocan, ale cărui mustăți teribile comandau în casa prințesei.

— De unde vii? îl întrebă ea deodată.

— Dela o vizită.

— Miroși a femeie nostimă.

— Da.

Prințesa bufnì de râs.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

— Da? Ia spune-mi, zău, cum s'a petrecut.

— Cum se petrece totdeauna.

— Eşti nesuferit!.. Par'că totdeauna se petrece tot la un fel.

— Cu mici variante, — da.

— Vreau să cunosc variantele.

— Variantele sunt încântătoare, fiindcă femeiea are suflet.

— Da? Va să zică sentiment... german.

Comăneşteanu se simţi turburat. Prinţesa înţelese, şi îl chinuì mai departe, pricepând că a atins o rană, dar neştiind care. Îl privià lăturiş, cu felul de dispreţ al femeilor semeţe şi vanitoase, cari nu îngăduiesc unui bărbat să iubească alte femei decât pe ele.

— Brună? blondă?

— Şi una şi alta.

— Brune aux yeux bleus?

— Da.

— Atunci ca mine.

El zâmbì, fiindcă prinţesa uitase că-şi văpsise părul.

— Acum patru ani, adăogă ea repede, încercând să surâdă, dar roşindu-se.

Lui îi fu milă de dânsa, şi îi zise încet:

— Un petit air de doute et de mélancolie, vous le savez, Ninon, vous rend bien plus jolie.

Ea se uită pe fereastră. Apoi se întoarse prelung şi se gândì:

— De câte ori am auzit versurile astea!.. când eram brună. Generalul Cândescu mi le spune şi acum...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Are haz bietul general.

— E ramolit complect. Cu toate astea, dacă nu vine într'o zi la masă, îmi lipseşte ceva.

— Displăcerea asta nu ţi-o pricinueşte des.

— Odată pe lună, regulat: când îşi ia pensia. Se duce de prânzeşte la Herăstrău, cu mai multe onorabile persoane de sex femeiesc. Pauvre vieux satyre!...

Apoi, râzând, cu ochii ştrengăreşti fixaţi pe Comăneşteanu:

— Aşà sunteţi cu toţii: asanarea moravurilor, în vorbe, iar în fapt, harem.

Căpitanul se închină:

— Un om care iubeşte mai multe femei deodată aduce omagii speciei.

— Vă foarte mulţumim, în individ. De altminteri, dumneata te-ai cam deprins ca pisica la oala cu zmântână.

El râdea de amestecul umoristic pe care-l făceà prinţesa, de vorbe româneşti neaoşe, cu pocituri franţuzeşti. Se plecă spre dânsa:

— Se vede pe mustăţi?

Ea îl lovì uşor peste gură, cu ochii vii şi poftitori:

— Haide, hai, craiule!... Are să meargă aşà până te-o prinde lăptăriţa.

— Mă păzesc. Dar care?

Prinţesa râdea cu o poftă nespusă, fiindcă ea se gândià la Mia, pe când lăptăriţa cea adevărată părea a fi Anna.

— Prea ai multe încurcături, dragă... Dar, în fine, spune-mi cum s'au petrecut lucrurile cu femeia... cea cu suflet.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Pe când ei vorbeau astfel, trăsura mergeà la pas, prin neregula celorlalte trăsuri depe Calea Victoriei. Comăneşteanu zări într'un magazin pe nevastă-sa, şi fără a se gândì, făcù semn să oprească:

— Mă ierţi, prinţeso.

— Cum nu, dragă. Când vii la mine?

— Cât de curând. Când mi s'o face dor de ceaiu bun.

— Nu de mine?

— De d-ta mi-e totdeauna dor.

Prinţesa închise dintr'un ochiu, ştrengăreşte:

— Mazette!

El zâmbì, într'aiuri, cum se întâmplă oamenilor preocupaţi, şi se dete jos.

Nevastă-sa erà într'un magazin, unde cumpărà ceva. Sta pe un scaun, serioasă, aşteptând să i se dea lucrurile cerute.

Felul cum se ţineà pe scaun, dreaptă, cu mâinile pe genunchi, erà atât de cinstit, încât da un aer cum se cade întregului magazin. Cu pălăria elegantă, aşezată cuminte pe buclele firești ale părului, Mia nu mai erà fata greoaie de altădată, ci părea personificarea estetică a cuviinţei femeieşti.

Căpitanul se uità la dânsa, şi avù un moment de sălbatică bucurie, văzând-o atât de departe de nebunia erotică a celorlalte femei: erà satisfacerea deplină a egoismului bărbătesc. Se depărtă dela geamul magazinului şi se duse la deal pe Calea Victoriei.

O pornire de afecţiune către nevastă-sa îl făcù să se întoarcă înnapoi, cu gândul de a intrà în prăvălie şi a lua pe Mia cu dânsul. Pe drum însă se răs-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

gândì : era o copilărie sentimentală. Ca toţi bărbaţii, făceà şi el greşala de a socotì pe nevastă-sa ca o persoană pe deplin fericită cu proza zilnică a vieţii, faţă de care nu era nevoie de nici o înnălţare poetică.

Contrazicerea sufletească îl ţineà în loc, nehotărît. Îi venì în minte să se ducă la Anna; dar cuviinţa lui intimă îl depărtă de ideea asta. Atunci se gândì să se ducă la Elena Milescu.

Elena locuià în aceeaş casă din strada Batiştei, în care trăise fericită cu bărbatu-său. Dela cea d'intâiu treaptă a scării până în unghiurile cele mai depărtate, plutià în aer stăpânirea unui lucru nemateriał, ceva ce s'ar fi putut chema în nenumărate feluri, eroism, glorie, patrie, fără să lege bine înţelesul acelui *ceva,* care mai erà amor şi poezie, durere şi supunere, ideal tangibil al unui suflet ce trăià numai din trecut. Aici locuià Elena, dar aici stăpânea Milescu. Arme, tablouri, cărţi, mobile, vitrine întregi cu amintiri de-ale campaniei din 77: totul fusese adunat cu iubire în acel altar al răsboiului.

Când intră Comăneşteanu, un fecior servià ceaiul.

Elena îl sărută pe frunte şi-l prezentă unei doamne ce erà de faţă, elegantă, fină, cu părul aproape alb. Când Comăneşteanu se întoarse către dânsa, doamna încercase să se scoale, şi erà gata să cadă. Cu o mână dusă la ochi iar cu cealaltă căutând sprijin, ea se rezemă de Elena şi rămase un moment în mijlocul salonului. Apoi, cu încetul, părù a-şi revenì în sine, întinse mâna lui Comăneşteanu şi se uità lung la el, cu o infinită poezie în privire:

— Alexandru Comăneşteanu?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Căpitanul se înclină.

— Fiul Saşei ?..

Ea nu-şi credea ochilor.

— Al Saşei ?

— Da.

— Ce bine am făcut că am venit astăzi la tine, Eleno !... Dar n'o să te superi dacă mă duc... Domnule Comăneştene, vrei să vii să mă vezi ?...

Căpitanul se înclină din nou.

După ce doamna ieşi, Elena veni la el, îl luă de braţ, cu un aer tânăr de viclenie :

— Ami, tu ressembles à ton oncle.

El se uită la ea, nedomirit :

— Voyons, Tantzi, ce comedie e asta.

— Şezi, că-ţi spuiu. Dar ce te aduce la mine?

— Ceea ce m'aduce întotdeauna.

Ea ridică ochii:

— Ceaiul ?

— Nu, Tanţi dragă. Poezia.

Elena făcù o mişcare din ochi şi din gură, par'că ar fi zis : „cine 'mi eşti!...".

— Vezi, Tanţi, când te văd făcând la mofturi ca celelalte femei, îmi vine să mă supăr pe dumneta.

— Dece ?

— Fiindcă eu vin aici cum se vine la altarul Patriei, al Frumosului şi al Poeziei.

Ea se uită lung la el :

— Al Patriei, poate. Al Frumosului şi al Poeziei, îmi pare că sunt zălogite la tine.

— Lasă, Tanţi dragă, că nu sunt fericit.

— Cred.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Atunci ?

— Ia ceaiul. Doamna care s'a dus este Natalia Canta.

— Da ?

— Da. Când te plângi că eşti nefericit, tu, tânăr, frumos şi bogat...

— Domol, Tanţi.

— Nici un domol, aşà este, — atunci ce să zică Natalia ?... şi altele ca dânsa ?...

— Ai dreptate, floare, floricica mea, Tanţi dragă...

Şi zicând astfel, veni lângă dânsa, şezù jos pe covor, îi luă o mână şi îşi lipì obrazul de ea.

— Cine te-a făcut aşà de minunată, Tanţi dragă !.. nici prea bătrână, nici prea tânără; nici prea caldă nici prea rece...

— Comme les bons dîners.

— Nu, Tanţi dragă, ci ca armonia, ca suavitatea, aşà ca să te pot iubì fără gânduri ascunse.

— Foarte 'ţi mulţumesc.

— Vrei să te iubesc cu gânduri ascunse ?

— Vreau să mă iubeşti ca un copil cuminte. Şezi şi lasă-mi mâna...

— Tanţi!... Vrei să-mi iai mâna?!.. Apoi nu ştii că pe întreg bietul pământ nu e o mână ca asta. Uite, mi se pare că mângâiu sânul unei muze...

Elena râdea, căutând să-şi retragă mâna.

— Lasă-mi mâna, dragă, şi nu mai spune prostii, că te-ai deprins cam rău cu mângâiatul sânurilor.

— Tanţi, îmi eşti dragă, îmi eşti dragă, Tanţi, ca o zi caldă de toamnă, când s'aud cocorii pe sus; ca o batistă ce miroase a sulfină ca un parfum de persică...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

Elena zâmbià, cu capul plecat pe o parte şi uitându-se la el lung:

— Alex, tu spui prostii.

— Nu, Tanţi dragă.

— Sau mai bine umbli cu focul prin paie.

— Nu.

— Ei, cum nu? Ce, mă crezi de petică?

— Nu. Te cred din armonie şi suávitate, şi te iubesc dejà, şi sunt fericit că pot să ţi-o spun... Tanţi, inima noastră e ca fluturul, o biată omidă cu aripi. Aşà de puţină lume ştie să umble cu fluturii, fără să rămână cu polenul pe degete!... Dumneta faci parte din acea puţină lume.

— Bine. Dar lasă-mi mâna să-mi torn şi mie ceaiu.

El îi lăsă mâna şi se 'nvârtì un moment prin salon; apoi venì din nou lângă dânsa:

— Tanţi, doamna asta erà şi dânsa la Calafat când a murit unchiu?

— Nu la Calafat; la Măgurele.

— Da, la Măgurele.

— Erà.

— Şi l-a văzut pe unchiu în ceasurile din urmă?

— Cum să nu-l vadă, dragă!... Doar Natalia a iubit pe Mihai, cum te iubeşte... nevastă-ta pe tine.

Erà să zică „cum te iubeşte Anna", dar i se părù aşà de ciudat să amestece numele sacru al mortului în răsboiu cu Anna deacum, încât o înlătură fără voie.

— Se chiamă Natalia Canta, Tanţi?

— Da, dragă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi ce face?

— Ce să facă!... Trăieşte. Vara stă la moşie, acolo unde cred că a cunoscut-o Mihai; iarna în străinătate.

— O fi având ceva dela unchiu, Tanţi?

— Imi închipuiesc că da.

— N'o fi oare dela dânsa?...

— Nu... Ţi-am spus, dragă, că portofelul îi fusese dat de Maiorul Şonţu.

— Dă-mi cheia.

Elena îi dete o cheiţă mică. Tânărul se duse la una din vitrine, luă o cutie de marochin negru, o aduse pe masă şi o deschise. Intr'însa eră o altă cutie de lemn de trandafir, iar în aceasta, pe un fond de atlas, un portofel. Comăneşteanu îl luă uşor, tremurând, şi îl desfăcù. Atunci se văzù un mic pachet de hârtie, legat cu o panglică roşie, decolorată de vreme. Căpitanul se făcuse palid. Şezù pe un scaun, lângă cutii, şi se uită lung în pământ.

— Şi când ţi l-a dat, Tanţi dragă, ţi-a spus că nu eră al lui?

— Mi-a spus că i-l dase Maiorul Şonţu... cred că în noaptea ce a precedat atacul dela Griviţa. Dar cine mai înţelegea atunci ceva? Noi toate îl vedeam că se stinge, şi căutam să-l liniştim, fiindcă rupea bandagele, întindea braţele, strigând „Innainte!".

Elena îşi ridicase părul depe frunte, privind ţintă un punct din aer, par'că ar fi văzut şi atunci scena din ambulanţa dela Măgurele.

Comăneşteanu se apropiase de ea, se lăsase pe un scăunaş dela picioarele ei, o înconjurase aproape

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

toată în brațele lui puternice, și ascultă cu nesațiu, îi bea cuvintele:

— Da, Tanți, strigă mereu „Innainte".

— Strigă „Innainte", fiindcă din toate părțile cădeau soldații... și fiindcă unchiu-tău aveà suflet de crou. Tu ce fel de suflet ai?

Și, grăind astfel, îndemnată de propria ei aprindere, Elena puse amândouă mânile pe umerii tânărului, îl sili să se uite la dânsa și îl sărută lung pe ochi, par'că ar fi fost sora lui.

— Ce fel de suflet ai?

Comănesteanu privià un nasture dela haina Elenei fără să-l vadă.

— Nimica toată, Tanți dragă.

— Suflet de strengar.

— Mare lucru!...

— Nu zic că-i vre-un lucru mare... Dar strengarii au unele părți bune, sunt în general dezinteresați, se înflăcărează repede, — le și trece repede — dar, în fine, sunt în stare să moară pentru ceva, pentru o ideie mare sau pentru o nebunie...

Vorbindu-i astfel, îi mângâià obrazul, par'că ar fi fost un copil, îl sărută pe frunte, zâmbià lung și într'aiuri.

— Sunt sigură, Alex, că tu ai fi în stare să-ți dai viața, dacă mâine s'ar întâmplà ceva...

Tânărul o strânse în brațe și sărută haina depe dânsa:

— Ah, da, Tanți!... Mi-aș da viața mâine, astăzi, acum...

— Incet dragă. Tocmai asta ziceam: sunt sigură

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

că ţi-ai da-o, — şi nu trebue să ţi-o dai. Tu eşti o minunată operă a naturei: suflet cald, gând bun, ochii şi fruntea asta... Nume mare, avere mare, tinereţe, voinicie, — ce vrei mai mult? Tu nu trebue să-ţi dai viaţa pentru nimic.

— Cum pentru nimic?!

— Nu te turbură. Unchiu-tău a murit ca un adevărat erou. Tot aşà a murit şi Milescu! Tu nu trebue să mori aşà.

— Pentru ce?!...

— Aceia au murit aşà, pentrucă erà datoria lor de boieri să moară cei d'intâi. Tu nu mai ai de dovedit ceea ce trebuiau să dovedească ei. Tu trebue să trăeşti — şi, la nevoie, să şi mori — pentru o altă ideie.

— Care, Tanţi?

Ea se plecă binişor la urechia lui şi îi spuse ceva.

El ridică fruntea. Elena se uità în ochii lui palpitând, aşteptând un răspuns, o vorbă.

— Nu înţelegi?... zise ea lung.

— Ba înţeleg, dar mărturisesc că nu m'am gândit la asta.

— Foarte rău ai făcut. La asta să te gândeşti fiindcă toţi suferă, şi sunt fraţii noştri, şi în Transilvania şi în Bucovina şi în Basarabia. Ne trebue un om. Omul acesta să fii tu.

Şi fiindcă tânărul tăceà, Elena tăcù şi dânsa un moment. Dar după aceea urmă mai departe, hipnotizată par'că de icoanele ce-i răsăreau în minte.

— Ce chemare măreaţă!... Dacia lui Traian!... Ai fost tu prin Dacia lui Traian?... Te-ai gândit vreo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dată cum s'a format poporul nostru de astăzi, la începutul vieţei lui româneşti, trăind pe corhane, luptându-se cu jivinele, respingând năvălirile barbare şi propagându-se în timp, curat şi frumos ca o legendă?... Lumea întreagă ar trebui să se intereseze de soarta Românilor din munţi, fiindcă acesta este cel mai frumos popor depe glob..... Tu ai fost par'că pela dânşii...

— Da, Tanţi.

— Ei, atunci?...

— E foarte complicat.

— In ce stă complicaţia?

— Nu e destul să găseşti un om... Idealul trebue să fie tangibil în toţi şi să aibă puterea de a deveni realitate. Trebuesc mijloace multe, bani şi iar bani.

Elena sări de jos.

— Bani!! Trebuesc bani!! Să ne dăm tot ce avem, fiindcă avem cu mult mai mult decât ne trebue. Să ne dăm moşiile, să ne vindem giuvaerurile, caii, nimicurile cari ne îmbată şi ne strâng de gât.

Comăneşteanu se sculase şi el în picioare, cam stângaciu şi cam nedomirit de forma declamatorie sub care vedea pe Elena. Stă cu mâna la gură uitându-se în pământ.

Elena se oprise şi se uită la el lung. Făcù un pas către el, se înălţă în vârful picioarelor şi-i puse amândouă mâinile pe umeri.

— Mă crezi poate cam săritä.... Când stau prea mult singură, mă apucă visuri de astea eroice. Sunt aiurări... Ceeace însă e pozitiv şi foarte serios, e voinţa mea de a dispune chiar de acum de toată averea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în favorul unui om care să încerce realizarea visului acestuia...

Apoi părù a se înnecà.

— Şi omul acesta eşti tu...

— O, Tanţi!...

— Tu, sau fiul tău... Lasă-mă. Mi-e aşà de bine aici!...

Şi se lipì cu fruntea de pieptul lui voinic. El o strânse în braţe ca pe o soră nenorocità, care caută scăpare sub aripa fratelui mai mare. Dânsa se făcuse mititică, vorbià şi râdeà într'aiuri şi par'că ar fi voit să rămână acolo cât de mult.

— A personificà dorurile unui neam întreg... a fi tânăr şi iubit... a murì pentru reîntocmirea unei patrii ideale... o, tu, care nu înţelegi nimic!

Dânsul se dete cu un pas înnapoi şi se uità la ea, mirat. Intr'o clipă, Elena îşi revenise în sine, zâmbià, cu aerul ei de dulce enigmă:

— Acuma refă ceea ce ai desfăcut, zise ea arătând către cutii.

— Numai să pot.

— Sărută, adăogă, ridicându-i către gură hârtia subţire a pachetului.

Comăneşteanu se plecă, zmerit, şi sărută panglica roşie. Ii flutură pe marginea depărtată a gândului o icoană ştearsă şi un parfum nehotărît de păr blond...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VI.

După ce tânărul plecă, Elena, rămasă singură, se duse în odaia ei de culcare. Aprinse lumânările şi se uită lung în oglindă. Erà pieptănată ca totdeauna, cu părul în bucle liniştite, ce-i făceau coroană în jurul capului. Se pieptănà aşà de o grămadă de vreme. Erà ostenită de a fi aceeaşi şi iar aceeaşi. Luă pieptenele şi încercă să-şi facă o cărare la dreapta. Dar părul erà legat tare. Atunci scoase panglicuţa din păr şi-l lăsă să cadă pe spate; apoi îl aduse pe un umăr. Erà alb mai tot.

Mai tot erà alb!

Dânsa căzù pe un scaun, cu braţele pe genunchi.

Luă o oglindă mică depe masă, se uită din nou la păr, îl trase depe frunte în sus, îl dete înnapoi pe frunte. Vedeà bine că erà încă frumos. Dar aveà ceva inexplicabil de lucru cinstit, care, în loc de a o mulţumì, o rănià.

Întinse mâna către o policioară, pe care erau câteva volume mici. Se înnemerì să ia poeziile lui Musset.

Se uită la volum, lung, fără a-l deschide.

In ce sta farmecul tinereţii, se întrebà Elena, când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ea îmbătrânià şi totuş se simţià aşà de caldă la gânduri, cumpănită, fără nici un fel de durere, fericită cum nu fusese niciodată!...

Şi cu toate astea, o desnădejde surdă, o frică superstiţioasă de viitor, o poftă sălbatecă de carne tânără, de depravare ideală, îi răsăreau câteodată în suflet, ei, Elenei Milescu, căreia, cu toate astea, i se urcă sângele în obraz numai cât gândià la ele.

Puse volumul lui Musset la loc şi luă un altul, care se deschise din întâmplare la versurile:

Torna dinanzi al mio pensier talora
Il tuo sembiante, Aspasia.

Aşà par'că îşi aduceà ea aminte de dânsa, tânără.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VII.

Pe scările otelului umblà lumea forfota. Un miros greu, de sală de mâncare, amestecat cu fum de tutun, se urcà până la etaje. Sunetul unui piano, cam dogit, da casei aerul pretenţios dar nestatornic pe care-l au în general toate otelurile şi în particular cele româneşti. La o masă din vestibul vorbeau trei samsari: stăpânul otelului strigà la slugi ; uşile se izbeau, clămpănind ca o limbă de clopot ce nu atinge arama ; o doamnă, sulemenită, se coborà pe scări, foşnind din rochii cu neonestitatea mătăsurilor faişe. Peste tot, aerul indiscret al lumei semi-civilizate.

Pe când căpitanul se urcà la d-na Canta, Elena Milescu tocmai ieşià. Suavitatea ei îmblânzì gândurile tânărului, pe care le zbârlise doamna ce foşnià din rochi. Elena îi zâmbià din capul scării :

— Foarte bine că vii.

— De ce ?

— Ca să linişteşti o criză de nervi.

Comăneşteanu o privì lung.

— Eram sigură că ai să vii.

— Fireşte că trebuià să viu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Elena se uità la tunica lui.

— Dacă îi vei plăceà, o punem şi pe dânsa pe listă: şi ea caută un erou...

In fuga impresiilor, Cămănesteanu simţià o trudă ascunsă în Elena lui, dar nu pricepeà ce.

— Ia ascultă, Tanţi dragă, de câtvà timp te depravezi. Şi îţi şade aşà de rău!...

Ea înnălţă din umeri, ca o persoană stăpână pe sine; se înroşise însă până în firele părului.

— Mi s'a urît cu drumul drept. Aşi vrea cevà nou.

— Fă-ţi pe moşie un drum strâmb...

— Am să-mi văpsesc părul.

— Dacă vei face una ca asta, nu-ţi mai calc prin casă.

Dânsa mişcă din ochi în neştire. El o luă de braţ. Aveà ceva, o durere ascunsă.

— Tanţi dragă, eu pe doamna asta deabià o cunosc. N'ai vrea să te 'ntorci cu mine, ca să mă mai prezinţi odată?

Ea stete un moment la îndoială.

— Da, pentru un minut.

Apoi intră din nou la Natalia.

D-na Canta erà dintre acele femei părtinite de fire, ce rămân cu inima caldă până la bătrâneţe, şi păstrează un rătăcit parfum de tinereţe, chiar în viaţa lor fizică. De când trăià singură la moşie, se apucase de afaceri, plantase pomi roditori, adusese cuptoare sistematice, înfiinţase şcoli de meşteşuguri, de ţesut, de împletit, de crescut gândaci de mătasă. Averea sa, foarte mare, devenise enormă. Ceea ce o deosebià de semenele sale, cari, când se apucă de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

afaceri, devin bățoase și agresive, erà o neîndemănare firească în socoteli, o sfială poate mai mult aparentă decât reală în planuri și hotărîri, ceva ce nu se prinde și nu se notează în țifre, acea imponderabilă copărtășie a oamenilor fericiți și bogați, la nenorocirea și greutățile celor nevoiași. Venise la București să ceară Ministerului de Finanțe anumite înlesniri pentru atelierele ei dela țară, iar Ministerul refuzà. Asta erà criza de nervi.

Elena îi prezentă din nou pe Comănești eanu.

— Ți-a trecut, Natalio?... Iată d-l Comănești eanu, pe care ți l-am mai prezentat la mine. Dacă vrei, să te plângi și lui... M'a întâlnit pe scară și a ținut cu orice preț să-l însoțesc până la tine. E un tânăr foarte sfios.

Natalia râdeà, Elena urmà:

— Deși seamănă cu unchiu-său, eroul, acesta bate mai mult a călugăr. Nu-l iubește nimeni, nu se interesează nimeni de el... N'ai vrea tu să-l adoptezi?.. că poate ți s'a urît cu binele.

Căpitanul se plecase pe mâna Nataliei.

— Toate, infame calomnii, doamnă.

— Ar fi foarte urît dacă ar fi așà.

El stăruì a negà din cap.

— Incearcă, zise Elena. La revedere.

După ce Elena ieșì, d-na Canta își puse un ochlear subțire, căută soneria în zid și sună; apoi se întoarse către tânăr și se uità la el lung.

— E adevărat.

Apoi își ridică ochelarii, șezù jos și părù a se gândì.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am fost bună prietenă cu mama d-tale, d-le căpitan, şi îmi aduc foarte bine aminte de dumneta, copil. Ce bizară este viaţa! D-ta te-ai schimbat cu desăvârşire, iar eu am rămas întocmai cum eram acum 20 de ani, — cel puţin aşà cred, zise ea, râzând.

La zâmbetul acela, târziu, Comăneşteanu înţelese că şi el îşi aduceà aminte de dânsa, de surâsul ei, de fugara umbră a trecutului, ce se depărtà tot mai mult în uitare. Zâmbetul ei părea a venì, în amintirea lui, din farmecul ce-l simt copiii precoci pentru femeile frumoase.

Intră un fecior şi aduse apă pentru ceaiu.

Natalia se uità la Comăneşteanu, dusă pe gânduri.

— Cunoşti, poate, pe Ministrul Finanţelor.

El răspunse într'aiuri, mirat şi nedomerit:

— Puţin.

— Aş aveà nevoie de cineva care să-l cunoască bine.

— Poate oamenii politici din judeţul d-voastre.

— Sunt toţi guvernamentali.

— Tocmai de aceea.

Natalia servià ceaiul. Se oprì un moment şi se uità la el fix.

— Obţii mai mult prin oamenii însemnaţi din opoziţie.

— Da?

— Noi avem toate cochetăriile ţărilor civilizate. Eşti liberal sau conservator?

— Nici una, nici alta.

— Vrei lapte sau lămâie?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nici una, nici alta.

Ea se uită la el, damoală.

— Faci parte din vre-o societate de temperanţă ?

— Nu. Sunt dispeptic.

— îmi pare bine. Poate mergi la Vichy.

— Nu mai e la modă. Un om modern, bolnav de stomah, merge la Polul Nord.

— Sau la Biarritz.

— Dacă este cap încoronat.

— Aceia merg pe lumea cealaltă.

— Nihilistă ?

— Nu. Cevà mai rău.

— Vegetarină ?

— Şi mai rău.

— Milionară ?

— Mai rău.

— Mai rău nu se poate.

Natalia începù a râde.

— De ce nu se poate ?

— Fiindcă, în fond, milionarii sunt fiinţele cele mai îngrozite din lume. Toţi fac parte din societăţi de săraci.

Natalia râse mai departe :

— Eşti plin de contradicţii.

— Eu ! ?

Tocmai asta gândià el de dânsa, că erà bizară, milionară şi socialistă, cheltuind cu drumul la Bucureşti mai mult decât făceau taxele la Finanţe.

Ea îl privià cu stăruinţă :

— Am auzit că eşti un om plin de succese...

Comăneşteanu vrù să protesteze. Ea îl oprì cu o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mişcare a mânii, par'că ar fi zis: „atâta lucru pricep şi eu". Apoi, încet, liniştit:

— Nu ai voi să faci odată curte, pentru o operă de binefacere?

— Cu plăcere, Cui?

Graba şi siguranţa cu care răspunse tânărul, părură a întristà pe Natalia. Deşi erau zise în glumă, cuvintele acelea dovedeau o închipuire-de-sine nesănătoasă. Ea se gândià.

— Poţi face curte oricui?

— Pot face curte oricând, dar nu oricui.

— Şi asta e prea mult.

El începù a râde.

— Bine, doamnă, îmi ceri un serviciu... Să-l fac sau să nu-l fac?

— Ai dreptate. Să-l faci. E vorba să străbaţi până la o doamnă dela Finanţe şi să obţii o reducere de taxe.

El râdeà cu hohot. Natalia râdeà şi ea, dar cam stângace.

— Şi e mare taxa?

— Câteva sute de lei.

— Foarte bine. Am s'o obţin.

Se sculă şi se închină înaintea ei, voind să plece. Ea îl reţinù.

— Domnule Comăneşteanù, am înţeles toată filosofia d-tale. Să-mi dai voie să-ţi spun că e cam simplistă. E vorba să plăteşti d-ta acele taxe şi să zici că ai făcut o faptă bună. Ba chiar te miri că nu le plătesc eu...

Comăneşteanu voi să protesteze. Ea îl întrerupse.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

— Te rog. Cunosc pe Români: ei admiră pe un pehlivan care din nimic face avere şi îşi bat joc de un om cum se cade care se ruinează.

— Noi nu suntem nici într'un caz, nici într'altul.

— *Noi*. Adică vrei să zici *eu*. Şi mai cu seamă vrei să zici că nu mă ruinez de loc.

Comăneşteanu încercă iarăşi să protesteze.

— Te rog. Dacă nu abuzez de timpul d-tale, mai stai un moment. Eu nu mă ruinez, — este adevărat. Şi nici nu vreau să mă ruinez. Dar tot venitul meu se duce, iar mie personal îmi trebue foarte puţin. E atâta lume care suferă, domnule Comăneşteanu!..

— Suferim cu toţii, cari mai mult, cari mai puţin.

— Firește. Dar complicaţiile dumitale sufleteşti nu mă interesează.

— Cu toate astea sunt suferinţe.

— Sunt amor-propriu rănit. Eu vorbesc de suferinţele fundamentale ale vieţii: foame neîndestulată, boală necurarisită, tinereţe înşelată şi pierdută.

— Legendă. Nu moare nimeni de foame în ţara, românească.

Natalia se dete cu un pas înnapoi şi se uită la el semeaţă.

— Se vede că nu ai suferit cu adevărat!

— Ce are a face?

— Foarte mult. Cine are *irreparabilul* în inimă descoperă seria nesfârşită a durerilor omeneşti.

Părea a se înnecă.

— Sunt nesfârşite, d-le Comăneşteanu!

Eră atât de încredinţată de ceea ce spuneà, încât tânărul nu îndrăznì a o mai contrazice.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea se simţi cam declamatorie şi prinse a vorbi încet.

— Oamenii se trudesc în nenumărate feluri, şi deaceea e greu de umblat cu sufletul lor. Eu am făcut tot ce-am putut la mine la ţară. Dar nu e destul să dai, ci trebue să şi ştii să dai. Atelierele mele merg cu propria lor putere. Acolo sunt oameni, cu înţelegere şi cu demnitate, cărora nu poţi să le dai de pomană. Ei cred că au dreptul la o scutire de taxă. Prin urmare, asta îmi trebue, iar nu 300 de lei.

Ciudată erà !... ciudată şi plină de contraziceri. Dar atât părea de convinsă, încât tânărul se sculă, hotărît s'o ajute.

— Am să încerc... fără a face curte nimănui.

Ea îl oprì un moment, ţinându-l de mână. Părea că voeşte să zică ceva. I se umplură deodată ochii de lacrămi.

— Atât de mult semeni cu mama dumitale!... Ai zis „am să încerc" întocmai ca Saşa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

VIII.

Căpitanul coborâ scările gândindu-se la Timoleon Vucos, mare financiar şi destul de parvenit, ca să aibă dreptul a cere un serviciu Ministrului de Finanţe. Se hotărî să se ducă numaidecât la biuroul lui.

Când să iasă pe poarta otelului, îl apucă cineva de braţ. Erà Elena Milescu.

— De unde răsari, Tanţi ?

— Te-am aşteptat, ca pe o domnişoară dela pension, să te duc acasă. Ei, te-a adoptat ?

— Nu încă, dar dacă îi voiu obţine o reducere de taxe de 300 lei, l'affaire est dans le sac.

— Să trăeşti !

Încercă să-şi potrivească pasul pe al lui.

— Umblă mai domol, ca să mă pot ţine de tine.

El îşi micşoră pasul. Ea sări într'aiuri, fără să găsească măsura.

— Ah, Tanţi, aşà eşti de stângace şi de nostimă, că-mi vine să te sărut în mijlocul drumului.

Ea părù a nu-l auzi.

— Va să zică treaba e gata. Prinţesa Smaranda una; eu, două; Anna, firește, trei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

La numele Annei ridică ochii către el atât de comici, încât îi bufnì râsul pe amândoi. Lumea se uită după dânşii, zâmbind. Ea urmă:

— Anna, trei; Natalia Canta, patru; Berta Villara, cinci... Acesta este fondul de războiu, sigur. Fără a a mai numără cazualul.

— Bună-oară?

— Bună-oară... Urania Vucos.

— Foarte bine. Şi cât faceţi toate la un loc?

— Asta ştii tu mai bine decât mine.

Tânărul se oprì.

— Tanţi!

Ea ridică ochii către el, râzând:

— Ce este?

— Te-ai făcut o vicleană şi jumătate. Asta te întreb eu?!

— Mă întrebi cât facem toate la un loc. Să numărăm: Prinţesa face multe parale... Ha? Ce zici?

— Pe din afară, da. Vre-o zece milioane, ca nimic.

— Dar pe dinăuntru?

— Face mai mult decât tine, pentrucă ea nu ar pune asemenea întrebări.

Elena Milescu se făcù a nu înţelege.

— Pe Anna cu cât s'o punem?

— Ştiu eu!

— S'o punem în raport invers cu Berta.

— Adică?

— Cu cât punem pe Anna mai mult, cu atât o să punem pe Berta mai puţin. Dar e mai sigur să facem contrariul, potrivit socotelilor lui cumnată-meu.

Râdeau amândoi. Ea urmă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Cât să punem pe Anna? Vre-o cinci milioane global.

— Ce vrea să zică *global?*

— Adică ea şi cu gloaba ei.

Căpitanul se oprì din nou. Erà umflat de râs, dar îşi muşcà buzele. Elena râdeà cu o poftă nespusă.

Il strânse uşor de braţ:

— Te rog să mă ierţi.

Apoi, sărind lângă el, ca să prindă pasul:

— Este adevărat că eşti şi amantul Bertei?

— Dacă urmezi aşà, te las.

— Nu fii copil, că glumim.

— Glumeşti, dar îmi strici gândurile.

— Trebue să fie foarte curios să aibi şapte amante. Înţeleg că e pentru scopuri superioare... Fondul războiului...

Il strânse de braţ, cu amândouă mânile, fără a-l lăsà să răspundă:

— Alexandre, mais tu es à moi aussi!... Cela fait huit.

— Şi cu reverenţa nouă.

Işi scoase chipiul:

— Te las Tanţi. Mă scandalizezi şi mă indignezi!

— Pentru ce?

— Pentru că n'ai măsură la vorbă.

Ea se uità la dânsul:

— Am la fapte. Deaceea mă şi iubeşti. Egoismul bărbătesc este nemărginit, ca văzduhul. Tu ai vrea ca fiecare femeie care îţi vorbeşte să fie un înger.

— Firește.

— De ce *firește?*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fiindcă un înger e mai frumos decât o cocotă.

— Ai văzut îngeri vreodată?

— Te-am văzut pe tine până acum.

— Ça c'est gentil. Dar să ne urmăm socoteala. Va să zică: Prinţesa Smaranda, 10; Anna, 5. Pe mine cât mă taxezi?

— Ştiu eu!...

— Să zicem tot 5.

— Să vede că ai şi tu vre-o gloabă.

Elena râse cu poftă:

— Nici una.

— Atunci să zicem 6.

— Să zicem 6. Fac până acum 21. Pe Natalia cât s'o punem?

— Să n'o punem nimic. Ştii că mi s'a părut foarte curioasă...

— In ce fel?

— Preocupată de fericirea universală, adică de himera cea mai absurdă.

— De ce *himeră?*

— Pentrucă fericirea este totdeauna himeră.

— Nu e adevărat!

El se uită la dânsa.

— Protestez din toate puterile, zise Elena cu convingere.

Curios lucru!.. Căpitanul îşi aduceà aminte de Berta, de amorul ei absolut şi de fericirea desăvârşită. Se vede că femeile au facultatea fericirii durabile.

— Fericirea este o himeră, Tanţi.

— Protestez!

— Protestează, dar socoteşte-te. Tot ce este, nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mai e. Şi e un noroc că nu mai e, fiindcă altfel sufletul nu ar mai aveà avânturi. A dorì pururea e facultatea cea mai nobilă a omului.

— Nu şi a femeiei.

— Nu se poate. Femeia este fiica omului.

— Este fiica omului, dar e *fiică* iar nu *fiu*, şi din feminilitate ei trage statornicia simţirilor...

— Noroc să dea Dumnezeu.

Elena bătù din picior.

— Aşà să ştii. Natalia Canta trăeşte de 20 de ani cu imagina unchiului tău în suflet! Iar cu a ta trăieşte atâta lume!..

— Tanţi!

— Ce este?

— Ţi-e frig, că tremuri.

— Tremur dar nu mi-e frig. Natalia Canta a iubit pe unchiul tău, a suferit, dar a rămas nestrămutată în simţirea ei adâncă. A ars ca o flacără curată, iar acum mai pâlpâe din ultimele adieri ale sufletului.... întreabă pe Anna, să-ţi spună. S'a petrecut între ele drama cea mai mişcătoare.

— Când Tanţi?

— Pe vremea răsboiului.

El se oprì locului:

— Ce rău îmi pare că nu suntem la tine, Tanţi dragă! Vezi, acuma te-am regăsit, dulce ca o mamă tânără, iar nu cucoană cu nervi.

— Se 'ntâmplă şi aşà. Mi-se urăşte să par mamă când... n'am fost niciodată. Dar să înveţi să respectezi pe Natalia Canta. E suflet înnalt care ar voì să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

facă bine omenirii întregi, pentru purificarea imaginii lui unchiu-tău.

— Purificarea lui unchiu-meu!?... Acela s'a purificat singur, fiindcă a ştiut să moară.

— Am zis a *imaginii* lui. Cine n'a avut în viaţă o durere mare, nu pricepe câte lucruri sunt legate de o imagine, şi cum ea poate conduce pe vii în toate hotărîrile lor.

— Incepi să semeni la vorbă cu Natalia Canta.

— Fireşte.

— Atunci te las, fiindcă mă tem să nu ai şi tu vre-o taxă pentru care să fac curte.

Elena se uită la el, cu capul pe o parte:

— Te-ai învăţat rău, băeţaş... Sărută-mi mâna şi mai las-o cu făcut curte. Când vii la mine?

— Când mi-o fi dor.

— Şi chiar când nu ţi-o fi.

Despărţindu-se de dânsa, i-se părù că se desparte de Prinţesa Smaranda. Se vede că aceleaşi persoane, în aceleaşi împrejurări, fac totdeauna acelaşi lucru.

Elena Milescu erà pentru el o creatură a parte, plină de poezie, care nu aveà dreptul să semene cu Prinţesa Smaranda.

Se gândì la maică-sa, şi-i venì deodată în minte imagina Saşei, cu tâmplele negre şi ochii albaştri. Aveà dreptate Elena: vedeà şi el o imagină. Şi, ce e mai curios, îi erà milă de ea, ar fi voit să-i facă bine, s'o îmblânzească, s'o purifice, s'o găsească în lumea viitoare, surâzând, aşà cum plecase din lumea prezentă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

IX.

Timoleon Vucos nu erà la biurou. Comănești eanu voì să se ducă la el acasă. I-se spuse că nu erà nici acasă nici în țară. Erà plecat la Berlin, — ca orice bancher serios.

Asta îl încurcă. Se gândì să se ducă la Urania.

Îi răsărì deodată în minte numele femeiei tinere, extravagant și nepotrivit cu ființa ei rotundă și diminutivă. Urania!...

Sărì într'o trăsură, ca să ajungă mai repede.

Ajuns la dânsa, i se spuse că doamna plecase la țară.

— Demult?

— Uite, chiar acum, nu sunt cinci minute. Dacă vrea cuconașul, o găsește la gară — zise feciorul.

Sărì din nou în trăsură.

— La gară, și mână!

Birjarul se repezì pe străzile înghețate, izbind roatele de marginile trotuarelor. Ningeà ușor.

Comănești eanu intră în gară din fuga, lovindu-se de călători, trântind ușile, sunând sabia. Un tren, pe linia a doua, părea nerăbdător să plece, bufnià pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nări, gâlgâià fum, iar roatele, la cea mai mică mișcare, scrâșneau pe șinele înghețate.

Tânărul trecù repede prin dreptul vagoanelor, cercetă cu ochii lumea, se uită de mai multe ori la ceasornic, și tocmai la urmă îi venì în minte să întrebe de ora plecării. Mai erà vreme. Atunci se liniștì, par'că turburarea lui sufletească ar fi atârnat de un lucru din afară.

Pe când mergeà către fundul peronului, văzù pe Urania, care ieșià dela biuroul telegrafic. Ea îl văzuse de departe și venià acum către el, cu pasul pripit al oamenilor ce nu se simt stăpâni pe sine.

— Unde mergi? întrebă ea, veselă, scuturându-l de mână.

— Nu știu unde merg. Știu de unde viu.

— De unde?

— Dela D-ta.

— Și unde mergi?

— La Crivina.

— Serios?

— Foarte serios.

— Atunci mergi cu mine.

— Îți mulțumesc de invitație. Primesc.

Ea începù să râdă.

— Mergi să inspectezi garnizoana?

Tânărul bufnì de râs:

— Da.

Ea tremurà de frig. Îl luă de braț:

— Nu știu de ce tremurăm aici. Haidem în vagon.

El o luă voinicește sub braț și porniră către compartimentul ei. O simți deodată că-l oprește locului:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ba zău, serios, unde mergi?
— La Crivina.
— La cine?
— La D-ta.
Ea se plecă sub obrazul lui, râzând cu ghiduşie:
— Mai întâi de unde ştii că eu merg la Crivina?
— Mi-ai spus-o D-ta; m'ai şi invitat.
— Am glumit.
— Atunci mergem la Hălăuceşti.
— Ai garnizoane peste tot...
Apoi pe când se suià în vagon, ea se întoarse către el:
— Asta nu se poate.
El o simţise, caldă, rezemându-se de el, şi par'că un val de poezie îi inundă sufletul.
— Cuvântul „nu se poate" nu există în limba noastră.
— Ba există, de vreme ce-l rostim. Ajută-mă.
Căpitanul pusese deja mâna pe blana ei şi o ajută să se dezbrace.
— Par'că asemenea lucruri n'am mai mirosit pe lume.
— Ce fel de lucruri?
— Nu ştiu. Îmi dai voie?...
Şi fără a aşteptà voie, o răsucì pe loc, cum făcuse când o ajutase să se dezbrace, şi aspiră din părul ei cu putere. Ea se întoarse repede, uitându-se la el:
— Ei!?
— A sân de mamă şi a miros de floare.
— Frumos lucru!...
— Nu ştiu cum să spun.
Ea se aşezase într'un colţ, iar el în faţă cu blana e în braţe.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce bine ar fi dacă n'ar mai venì nimeni, zise ea.

El tăceà, liniştit, cu obrazul ascuns în gulerul blănii ei.

— Ai mai găsit ceva?

— Văd o mulţime de lucruri încântătoare... Nu găsesc care e anume mirosul.

— Eol.

— Nu spune nimic.

— Vântul aduce miros de grădini.

El dete din cap, cu obrazul în blana ei.

— Da, ar fi ceva... Dar aici e parfum de fiinţă vie.

— Ştii că e frumos ce ai zis: „sân de mamă şi miros de floare". Aş putea scrie unui fabricant la Paris, să inventeze ceva cu numele ăsta.

Da. Ar trebuì însă ca fabricantul să aspire din farmecul persoanei dumitale,—ceea ce este materialmente imposibil.

— Pentru ce?

— Pentrucă i-aş tăià nasul din rădăcină.

Ea râdeà cu poftă, îndreptându-şi căciuliţa pe cap. El venì lângă dânasa, preocupat, îi luă o mână, dete mânuşa la o parte şi încercă să miroase.

— Păcat. E ceva; dar mirosul de mânuşe omoară parfumul braţului.

— Oare, cum s'ar zice pe franţuzeşte „sân de mamă şi miros de floare".

El se apropiase de dânsa, îi ridicase vălul depe ochi şi părea a căutà parfumul fugar de pe fiinţa ei.

Trenul plecase.

După câteva minute. Urania se înclină uşor către tânăr:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ştii că nu se poate.

— Ştiu.

Ea se dete la o parte.

— De unde ştii?

— Imi închipuesc.

— Ce anume?

— Atât: că nu se poate.

Ea zâmbi şi-i apucă mâna; apoi se întoarse către el:

— Eşti bizar, vii ca o vijelie, pleci ca ea; nu ştii nici unde mergi, nici pentru ce mergi...

— Cel mai încântător lucru.

— Dar mergi fără preget, — sigur cu toate astea că la capătul drumului eu îţi voi spune: *nu se poate.*

— Da.

Ea îl privia cu toată încordarea şi pe cât putea să pătrundă în ochii lui prin lumina slabă a vagonului. În zgomotul trenului, voi să ridice vocea, dar se sfii de a vorbi tare; de aceea se lipi cu totul de el:

— Nu te pot înţelege. Ce vrei dela mine şi dela noi toate? Vrei să fim toate ale dumitale? Probabil că da. Cu toate astea s'ar zice că nu eşti îndestulat, fiindcă pari a căutà un lucru pe care nu-l găseşti niciodată. Dar a căutà, în amor, altceva decât amor, mi-se pare o nebunie. Amorul este poezie, este farmec, este muzică. Eu, dacă te-aş iubì, m'aş teme că toată lumea ar pricepe.

— De ce?

— Pentru că s'ar cetì pe obrazul meu bucuria imensă a sufletului.

— Şi ce ar fi?

— Ar râde lumea de mine. Dar puţin mi-ar păsà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dacă nu aş vrea să ştie lumea, ar fi pentru că bătăile inimii mele sunt secretul meu. Fiecare din noi are un colţ al sufletului în care nu admite să pătrundă nimeni: acolo, se ascunde personalitatea rănită...

Trenul intră într'o staţie. Urania îşi coborî vălul pe obraz, jenată oarecum de lumina puternică a felinarelor şi de linişte. De îndată ce trenul se puse din nou în mişcare, el se apropiă iarăşi de dânsa, îi ridică vălul de pe ochi, şi rămase lângă ea.

— Ai un nume de muză. Aşà se şi cuvine. Dar ar fi fost mai potrivit să te numeşti Clio sau Erato. Mi-se pare că între aceste două cuvinte stă şi numele parfumului d-tale.

Ea râse cu plăcere.

— Eşti foarte curios. Ce găseşti atâta de interesant n parfumul meu?

— Nu ştiu. Poate poezia personalităţii... Îmi dai voie?

Şi fără a aşteptà răspunsul, îi lăsă vălul pe ochi, la loc, şi se dete la o parte. Peste o secundă intră conductorul, pentru controlul biletelor. După ce ieşi, dânsa îl întrebă, râzând:

— Acum pot să-l ridic?

— Acuma şi oricând.

— Oare ai fi gelos...

— Nu cred.

— Unde mergi?

— La Crivina.

— Nu se poate.

— De ce?

— Pentrucă nu se poate. N'ai nici unde să dormi, nici unde să mănânci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La d-ta.

— Ştii bine că nu se poate. Şezi lângă mine.

Tânărul veni lângă dânsa.

— Spune-mi drept pe cine căutai la gară.

— Îţi spun foarte drept: pe d-ta.

— Nu se poate.

— Acest continuu „nu se poate“ dovedeşte că eşti înşelată şi nenorocită.

Urania rămase încremenită. El se uită la dânsa, mirat şi trist de a fi forţat o mărturisire. Îi fu milă de ea.

— Te rog să mă crezi. Am fost la d-ta acasă pentru a-ţi face o rugăminte. Când mi-a spus feciorul că ai plecat, mi s'a părut că a plecat tot oraşul, şi am alergat la gară fără să ştiu ce fac. Sunt însă gata să te ascult: vrei să mă întorc înnapoi sau să mă duc înnainte?

Tânăra femeie se retrăsese în colţul cel mai întunecos al compartimentului.

— Nu ai nimic cu d-ta, zise ea încet.

— Nu.

— Trenul acesta merge în Moldova. El se opreşte la Ploeşti, iar peste două ore vine trenul de Predea

— Care trece pe la Sinaia.

Ea zâmbià în manşon.

— Unde sper să viu mâine, tot la ora asta, pentru a schimbà aerul, după cum mi-a prescris medicul. Dacă mă lăsai să vorbesc dela început, şi nu-mi răscoleai sufletul cu parfumul, cu Clio şi Erato, erà să-ţi spun că ţi-e frig şi să-ţi ofer tartanul meu, pe care te rog să-l iai fără vorbă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— E cam puţintel la întindere.

— E mai mult decât nimic. Acum te rog să dormi în colţul d-tale, fiindcă eu am ajuns. Visuri plăcute.

Apoi întorcându-se repede:

— Cu ce trăsură ai venit la gară?

— Cu o birje.

— I-ai dat drumul?

Căpitanul se atinse cu mâna de frunte:

— Ai dreptate!

Ea zâmbì, uitându-se la dânsul, cu ochii pe jumătate închişi, îngrijorată, dar cu sufletul plin de lumină. Într'o clipă înţelesese avântul puternic ce-l mânà pe tânăr către dânsa şi-i fu recunoscătoare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

X.

Anna Villara nu se înțelegeà cu Generalul. Ea arendase o moșie, pe care el voià s'o caute singur, și, după spusa tuturora, o arendase prea ieftin. Generalul cetià *Independența* și, printre rânduri, își vărsà focul pe nevastă.

— Vai de românul pe care-l duce femeea de nas!

— Așà gândesc!

El cetià încet.

— S'a făcut și ăsta om mare!...

Ea, care se simțià vinovată, vrea să aibă dreptate:

— In ce te duc de nas?

— In toate... O interpelare în cameră poate s'o facă orice caraghios. Ăsta e băiatul unui sergent-major dela mine.

— Ei, și?! Fiul unui sergent-major nu poate să devie om cum se cade?

Generalul zbârcì din nas, par'că i-ar fi mirosit rău:

— In prima generație sunt toți niște pehlivani.

— Vorbă să fie.

— Așà cum îți spun eu. Onorabilul său părinte da bani cu camătă la băieți, iar ilustrul său fiu in-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

terpelează pe Ministru asupra furniturii ovăzului în armată.

— Poate să aibă dreptate...

— Țară de arivişti, în care puțini oameni cum se cade stau la o parte, iar îndrăzneții, ignoranții și pehlivanii sunt în frunte.

— Eşti exagerat. Aşà-i peste tot.—Dar să nu schimbăm vorba: în ce te duc de nas?

El păreà cufundat în citirea ziarului. Deodată se puse să cânte, fals şi fără a-şi ridicà ochii din gazetă.

— Connais-tu le pays où fleurit la crapule...

Anna îşi muşcă buzele, ca să nu râză. El tăcù un moment; apoi, cufundat în citire, o întrebă:

— In ce mă duci de nas? In toate, soro. La moşii, la vizite, în politică, în lume. Dumneata crezi că eşti Stana lui Ion. Ei, nu-i adevărat! Eu sunt Ion al Stanei.

Vorbià aşà de firesc şi de simplu şi păreà a nu voi să-i mai repete greşeala cu arendarea moşii, încât ei i se făcù milă. Rămase cu capul pe mână, uitându-se lung la fața de masă şi din când în când aruncându-şi ochii la el. I se părù cam îmbătrânit. Cine ştie! Oricât erà de uşurel, poate că nici el nu erà fericit... Işi aduse aminte de Berta, care-l înşelà, desigur, şi apoi de Comăneşteanu. Deodată inima i se bătù aşà de tare, încât îşi duse mâna la piept.

Tocmai intrà feciorul cu cafeaua şi cu o scrisoare dela Porția.

— Aşteaptă răspuns?

— Da.

Anna deschise scrisoarea repede, o citì şi rămase pe gânduri. Generalul nu văzuse nimic. Ea se uità

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

la dânsul, cu o expresie atât de încordată, încât îl silì par'că să vorbească:

— Ce este?

— Porţia scrie.

— Ce spune?

— Intreabă de bărbatu-său, care n'a venit la masă până acum.

Ochii Annei scânteiau. Erà încredinţată că în momentul acela, Comăneşteanu petreceà la Berta. Bărbatu-său i se părù acum mărginit..

Generalul dete din mână, fără grije:

— Ce-are a face!... O fi rămas, omul, la vre-o partidă mai serioasă, la club.

Pe când Anna se pusese să scrie, intră feciorul din nou, cu altă scrisoare, tot dela Porţia, prin care spuneà că în ultimul moment primise o telegramă dela bărbatu-său, din Ploeşti, unde se găsià în interes de serviciu.

Anna dete din cap:

— In interes de serviciu!... Trebue să fie cineva prost ca luna ştirbă, ca să creadă asemenea născo-ciri. Auzi interes de serviciu!...

Feciorul aşteptă.

— Nu este răspuns! strigă Anna.

Se primblà de colo până colo, frângându-şi mâ-nile, scoţându-şi inelele şi punându-le la loc, mototolind batista.

— Porţia asta e o nesimţitoare! Cum să poate să nu înţeleagă ea că o înşeală; că acum, în momentul ăsta, el e la masă cu Berta, la Ploeşti!...

Căzù pe un fotoliu şi urmă să privească ţintă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

înnaintea ochilor, par'că, în adevăr, ar fi văzut pe Căpitan faţă în faţă cu Berta, zâmbindu-şi unul altuia. Se auzià Generalul tuşind din sala de mâncare. Ea făcù o mişcare, par'că să se ducă spre el, să-l întrebe, să-i ceară socoteală de modul cum îşi chivernisià amanta. Un surâs amar îi flutură pe buze. Rămase unde se aflà, mută. Işi răsturnă capul pe spatele fotoliului şi se zărì, ca în vis, într'o oglindă. Mişcarea ei proprie îi amintì de gâtul Bertei, alb şi moale, pe care, probabil, Căpitanul îl cunoşteà în toate mlădierile lui. La ideia asta, nu mai putù răbdà. Sărì de pe scaun, hotărîtă să se ducă la Berta, şi, de va fi fost nevoie, chiar la Ploeşti. Trecând pe lângă oglindă, se oprì. Işi răsturnă capul din nou, ca să-şi vadă gâtul, şi deodată îi răsărì în minte noaptea fantastică dela Stăneşti, când Natalia Canta, geloasă ca şi dânsa acum, o picase cu ceară şi o deşteptase din somn. Rămase cu mâna la gât. Geloasă! Va să zică erà geloasă!... Se uità în oglindă şi se recunoscù. Îi fu par'că ruşine de liniile severe ale propriei sale imagini. Este ceva mai degradator decât gelozia?!

Un simţimânt de demnitate rănită, îi dete o putere extraordinară. I se părù deodată că nu se mai interesează de Căpitan, că Berta îi este indiferentă, că viaţa nu o doare. Pierdută în contemplaţia spaţiului din oglindă, alunecă pe el până departe, la Stăneşti, unde vedeà linia plopilor de pe apă. Erà acolo linişte, primăvară, marginile lucrurilor de o suavitate încântătoare, iar ea, în mijlocul farmecului naturii, fată tânără. Se înţelegeà atât de bine! Îi erà

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

milă de ea, aşà cum erà acum, cu sufletul plin de necazuri.

Se întoarse, şi ochii îi căzură pe un portret. Se uità la el de departe, apoi făcù un pas către masă: erà portretul Căpitanului. Anna părù că se gândeşte la ceva. Privià lung, dincolo de carton. Îl vedeà într'o lume ideală, corectat, după fantazia ei, de toate năzuinţele către alte femei, şi oarecum întărit în singura năzuinţă către ea. Îi venì un moment să zâmbească. O nemărginită libertate sufletească îngăduià făurirea a tot felul de hipoteze: cum ar fi fost oare, Căpitanul, dacă n'ar fi alergat după prea multe femei? Cine ştie?!... Îi răsărì deodată în minte ascensorul cu care se lăsase, acum în urmă, într'o salină: groaza şi farmecul prăpastii, bolta imensă în care plutià, fantasmagoria luminelor. Sufletele noastre sunt insondabile. Berta erà prăpastia; erà aproape o necesitate ideală, care nu devenià *suferinţă* decât în expresia ei fizică. In adevăr, când i se înfiripau, în minte, braţele, gâtul, sânul Bertei, dânsa, Anna, îşi pierdeà liniştea. Va să zică gelozia erà, în esenţa ei, animalitate. Dar Amorul?... Anna se gândià cu o tresărire fermecătoare la iubirea ei. Nu erà animalitate. Erà ceva unic, profund şi personal; o vibrare armonică a individualităţii, care ajunge câteodată să stea de sine, fără legătură cu lumea din afară şi deci cu omul iubit.

Astfel, bătută de vânturi, plină de contraziceri, hotărî să se ducă la Berta. Desigur, ea erà la Ploeşti, cu dânsul...

Se îmbrăcă în pripă, mulţumită că luase o hotărîre.

Când ajunse la Berta, găsì casa luminată. Nimic

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

neobişnuit nu apărù ochilor Annei. O slugă discretă îi deschise uşa, iar Anna se găsì deodată faţă în faţă cu Berta, care cetià liniştită, întinsă într'un fotoliu.

Cum văzù pe Anna, Berta sărì de pe scaun, îi ieşì înnainte, îi sărută mâna, cu o reverenţă grămădită în fuste, plină de graţie şi de smerenie.

— Vă rog, doamnă, îmi faceţi prea mare onoare...

O duse la o canapea, o aşeză în colţ, punându-i perne la spate, scăunaş sub picioare.

— Trebuia să mă chemaţi. Aş fi fost fericită să alerg la ordinul d-voastre.

— Vă temeţi să nu vină bărbatu-meu?

Berta rămase locului. O clipă se uită în ochii Annei, înfricoşată. Ea îi luase şi bărbatul şi amantul, dar îi erà dragă Anna, cu simţimântul mizeriei noastre omeneşti, când facem rău fără a fi răi.

— In adevăr, d-l General vine câteodată la mine — dar nu seara... Un gând bun de protecţie şi de milă pentru fiica fostului său şef de muzică...

Berta se făcuse mică. Glasul ei tremurà. O clipă se simţì, faţă cu Anna, cea din urmă dintre femei, şi îi venì să-i cadă în genunchi şi să-i ceară iertare.

Anna părea că înţelege ceva, simţià că fiinţa aceea suferă, şi nu ştià cum să-şi ia vorba înnapoi.

Se sculă, o luă de mână şi o puse să şeadă lângă dânsa, pe canapea.

— Vă rog... Am venit pentru biletele de concert... Vreau să avem o lume nebună... Am să pun în picioare tot oraşul... Vă rog...

Berta sta pe marginea canapelei, cu mânile adu-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nate în poală. Picături mari de lacrimi i se înnodau în coada ochilor.

Anna îi luă o mână:

— Te rog... Nu am voit să te rănesc... Şi nu aş avea nici un drept...

Berta da din cap, cu înţeles că nu a rănit-o.

Anna îi ţinea mâna în mânile ei. O jenă nespusă plutia peste întreaga situaţie.

— Te rog, domnişoară...

— Vă cer iertare, doamnă, de scena asta. Vă asigur, însă, că e peste puterile mele de a trăi mai departe o asemenea viaţă...

— Ce are viaţa?

Berta îşi şterse ochii.

— Viaţa cred că nu are nimic rău, dacă este trăită cum se cuvine. Dar viaţa *mea* este insuportabilă. M'am gândit de atâtea ori să vin la d-voastră, să vă cad în genunchi, să vă cer iertare de răul ce vi-l fac, şi să vă rog să mă ajutaţi să ies din infamie... Mi-a fost frică de ridicol. Acuma, însă, nu mai pot!...

Berta izbucni în plâns. Tot corpul i se cutremură de violenţă şi durere. Căzù grămadă la picioarele Annei, sărutându-i genunchii.

— Nu merit să veniţi la mine... Aici e casa infamiei... V'am înşelat: d-l General este amantul meu. Nu mai pot!

Anna se luptă s'o ridice de jos, mişcată ea însăşi nedomirită şi tristă. Berta îi luase o mână, pe care i-o sărută cu pasiune:

— Vă rog să-mi lăsaţi mâna asta, care e curată, să mi-o lăsaţi s'o sărut, că poate să mă purifice...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Anna se uită la ea, lung, dând din cap:

— Crezi că e așà de curată?...

— Vă rog, doamnă, eu știu ce spun. Mâna asta e curată. Sufletul, care o face câteodată să tremure, e limpede. Poate că nici el nu e în totdeauna fericit, fiindcă sunt în lume ființe ca mine...

Anna dete din cap, cu exasperarea celei mai adânci convingeri: dacă nu va fi fost Berta, erau alte femei. Amândouă se gândeau la Comăneșteanu, fără să-i rostească numele.

Berta ridică ochii către Anna:

— D-voastră nu cunoașteți setea de onoare, dorința aprigă de a simți respectul altora!... Nu pricepeți poate dorul de naivitate, aspirația către idilele vieții, către acele stări sufletești pasive, ale femeilor ce muncesc!... Acele minunate lucruri, la cari eu nu pot să ajung niciodată!...

Tăcură un moment amândouă. Anna se simțiă mișcată, nedomirită, căutând par'că o explicație acceptabilă acelei situații. Ea zise încet, ca pentru sine:

— Ciudate lucruri.

Berta dete trist din cap:

— Adevărat, doamnă. Vă par poate și acum comediantă...

Anna încercă să protesteze.

— Vă rog!... ar fi fost firesc să mă supăr când ați pomenit de d-l General: sunt în casă la mine... Cu toate astea, sunt atât de sătulă de a minți, încât prefer să mă umilesc. Am înșelat pururea, și nu vreau să mai înșel!

Anna se uită în ochii ei, adânc:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dumneta iubeşti pe cineva, zise ea cu voce stinsă.

Berta îşi plecă fruntea pe genunchii Annei.

— Credeam că a fost numai un capriciu trecător...

Glasul Annei, rostind acele cuvinte, era atât de straniu, corpul întreg i se mişcă de un fior aşà de perceptibil, încât Berta o strânse în braţe, dorind par'că s'o apere de nefericire, care, pentru toată lumea, pluteşte în aer. Berta ridică ochii, cu încetul, către Anna. I se luminase chipul:

— A fost un capriciu... A fost o greşeală.., Dacă, cel puţin l-aş fi iubit!... Dar n'am avut nici scuza asta...

Pe când Berta vorbià, Anna se uità la un tablou de pe perete. Un zâmbet fluturà pe buzele sale, enigmatic.

— Şi ce aş putea să fac eu?...

Berta zâmbi şi înnălţă din umeri:

— Nimic. Ceea ce mi-ar trebuì, nu puteţi să-mi daţi...

— Va să zică n'a fost numai un capriciu?!... rostì Anna repede.

— Nu vream să zic asta, doamnă. Ceea ce mi-ar trebuì mie, ar fi să reîncep viaţa dela început.

— Scoală-te, te rog, şi să vorbim.

Berta se aşeză lângă dânsa:

— Aveţi oare darul acesta?

Anna înclină capul:

— Dacă l-aş aveà, l-aş începe cu mine.

— Nu văd pentru ce. Viaţa d-voastră e curată ca o floare. A *mea* ar trebuì reîncepută... Şi m'am gân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dit serios s'o reîncep: m'am gândit să plec în America. Dar ce ştiu eu să fac, decât să dau concerte... mediocre?

Anna voi să protesteze.

— Vă rog, doamnă. Ştiu foarte bine câte parale îmi face arta. Am oarecare putere emoţionantă în timbru, dar vocea e puţină. In toate cazurile, a trăi din concerte, însemnează a duce mai departe viaţa de astăzi...

— Foarte interesantă.

Berta se uită la dânsa lung:

— Găsiţi?

Anna pricepù, în fugă, că vrea s'o trimeată în America. Se înroşi şi zise repede:

— Ca artă, e interesantă; altfel, firește, nu e tocmai de invidiat.

— Eu aş vrea, doamnă, să mă ajutaţi a eşi din pâcla în care trăesc astăzi. M'am gândit să mă duc la o mânăstire...

Anna zâmbì uşor. Berta adăogă:

— Vreţi să ziceţi „motanul călugărit".

Zâmbiră amândouă, cu nevoia de a se înşelà a oamenilor ce văd primejdia.

— Deaceea m'am şi oprit, adăogă Berta, cu toate că viaţa monahală nu m'ar sperià... Şi atunci m'am gândit la o jumătate de măsură, care să-mi permită a rămâneà în lume şi totodată să mă ajute a mă purificà: surorà de caritate.

— Ne-ar trebuì un răsboi.

— In timp de pace.

Anna se uità la dânsa, zâmbind.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/marr1901 1932

— Va să zică biletele de concert...

— Aşà este: sunt unele vândute.

Părură a se gândì amândouă. Berta erà fără voinţă, cam tristă, ca oricine şi-a destăinuit sufletul, poate de geaba.

Anna se sculă. Păre preocupată.

— Firește, zise ea. Nu se poate trece atât de repede dela o stare la alta... Să renunţăm la concert. După aceea vom examinà situaţia din nou. Imi dai voie să mai viu?

Berta îi luă mâna cu precipitare.

— Cu cea mai vie recunoştinţă. Dacă mi-aţi permite să vă iubesc puţin, aş crede că încep să fiu mai bună.

Anna râdeà.

— Prietena Generalului...

— Să rămân?

— Nu zic asta: prietena Generalului este şi prietena mea.

Berta îi sărută mâna şi o duse până la trăsură. Apoi se întoarse în casă zâmbind.

I se părù Anna încântătoare, fină, caldă, cu un farmec fizic, pe care ea, ca femeie, îl înţelegeà cum poate nu-l înţelegeà Comăneşteanu. La gândul acestuia se oprì locului, se uità înnainteà ochilor şi zise încet:

— Îl iubeşte, săraca, şi e geloasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XI.

Ieşind dela Berta, Anna merse la Elena. Pe drum, se simţi cuprinsă de frig şi oarecum slăbită în resorturile ei sufleteşti: Berta o dezarmase cu totul.

Elena se pregătia să se culce. Primi numaidecât pe soră-sa, care o sărută din fugă, fără s'o vadă, aşezându-se apoi într'un fotoliu, în faţa sobei.

— De unde vii, dragă, aşà de târziu?

— Dela rivala mea.

— Ai fost la Urania?

— Am fost la Berta.

Elena îşi desfăceà părul, încet, domol, cu acel simţimânt bizar, de înjosire şi desnădejde, ce-l dau semnele aparente ale bătrâneţii. Soră-sa o interesà foarte mult, dar gândurile ei alergau pe departe, după lucruri nelegate între ele, cari, totuş, se adunau într'un punct ascuns al conştiinţei, unde se adăpostià personalitatea. Fusese totdeauna copărtaşe la simţirile altora, pe calea destăinuirilor. Aveà o haină largă pe care o oferià prieteneler sale:

— Viens pleurer dans mon gilet.

Şi, cum femeile sunt în general trudite de gândul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

suferinței și al tainelor, mai toate se destăinuiau ei, cu speranța înșelătoare de a găsi mângâiere și cu încredințarea sigură de a se mări pe sine, povestind întâmplările vreunui biet amor. Căci așă e de vast egoismul omenesc, încât toate neajunsurile noastre personale devin calamități publice.

Anna zări pe soră-sa într'o oglindă, cum își învârtià buclele albe în mână. Zădărnicia întipărită pe chipul surorii sale o isbì atât de puternic, încât fu mișcată ca de o descoperire dureroasă. Se sculă ușor din fotoliu și veni lângă dânsa. O sărută pe umeri, cu insinuarea caldă a unei mame.

Elena tresări, surprinsă par'că într'o pornire sufletească criminală.

— Imbătrânesc, zise ea, dând din cap.

— Imbătrânim toate, dragă. Tu mai puțin decât noi.

— Crezi?

— Sunt sigură.

— Am albit de tot.

— Nu face nimic: un farmec mai mult.

Elena zâmbì. Anna îi mângâiă părul, căutând mij locul de a-i risipì tristețea adâncă ce-i sta pe chip.

— Cu atât mai mult pari tânără, dragă Eleno, cu cât te preocupi mai puțin de tinerețe.

— Ceea ce însemnează?

— Că dacă n'ai nici un cuvânt de a voì să rămâi tânără, nu pari niciodată bătrână.

— Eu am o mie de cuvinte pentru a voì să rămân tânără.

— Firește, ca toată lumea.

— Mai mult decât toată lumea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Da. Insă nu te compară nimeni cu femei mai tinere.

— De unde ştii?

— Ştiu eu. Tu eşti Elena noastră, suavitatea, blândeţea şi iertarea. Cine zice „Tanţi" zice tinereţea veşnică.

— Aşà îmi zice Comăneşteanu. A propos: ce încurcături mai aveţi?

Anna dete din cap.

— Viu dela Berta.

Se oprì, şi, dusă pe gânduri:

— M'ai întrebat par'că dacă viu dela Urania. De ce?

— Ca să zic ceva.

— Viu dela Berta. Trudă şi la dânsa.

— De ce?

— Ai crede că femeile uşoare au mai puţine necazuri decât femeile cinstite.

— Şi nu e aşà?

— Femeile uşoare doresc să devină femei cinstite

— Şi vice-versa, zise Elena încet.

— Serios?!

— La ce serveşte cinstea?... Să-ţi scoată păr alb creţituri pe obraz şi nume bun.

Anna se uită la ea. Elena se grăbì să adaoge:

— Şi ce căutai la Berta?

— M'am dus să constat dacă e plecată la Ploeşti cu... el.

— Cu Generalul?

Anna înnălţă din umeri enervată:

— Mult mă interesează Generalul!

— Cu Alexandru?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indrr1901-1932

— Se înţelege.

— Şi nu erà plecată?

— Nu.

— Erà acasă, singură?

— Da.

— Săraca!.. E prinsă şi ea.

— De unde ştii?

— Stă acasă singură; vrea să devie cinstită... E grav. Femeile astea nu prea stau singure... Şi el unde-i?

— La Ploeşti.

— De unde ştii?

— Mi-a scris Porţia că i-a telegrafiat de acolo. Să-ţi spun drept: bună fată, dar proastă!

Elena se uită la dânsa cum îşi frângeà mânile, umblând de colo până colo, ca o fiară în cuşcă.

— Tot ce-i spune, e sfânt. Dacă vrea să vină la masă, vine. Dacă pleacă la Ploeşti, e bun plecat. Da de ce? Cu cine? Când? Nimic.

— Telegrama e din Ploeşti, dar omul e numai la Crivina.

— La Urania! strigă Anna.

— Desigur. Aveà o însărcinare.

— Dela cine?

— Dela Natalia Canta.

— Anna se uità cu ochi mari la soră-sa, par'că n'ar fi priceput-o bine. Tot sângele îi fugise din obraz, arcul sprincenii i se încordase. Apucă pe Elena de mână.

— Ce-i de făcut?

Soră-sa o privià cu milă. Par'că o uşoară nuanţă de dispreţ se amestecà în simţimântul ei pentru Anna,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

care, într'o clipă, uitase tot, coprinsă de nebunia ei: gelozia.

— Ce-i de făcut, Eleno?

— Ştiu eu!..

Anna îşi dusese un pumn la gură şi îşi ridicase umerii, gata să se arunce pe cinevà.

— La Crivina!!.. exclamă ea.

Staţia drumului de fier, paşnică, devenià o grozăvie.

— Auzi să se ducă la Crivina!!

— Da, e foarte primejdios să se ducă un om singur la Crivina.

Înţelesul ironic al cuvintelor Elenei exasperă pe Anna.

— Omul nu e singur, zise ea, apăsat. Iar omul acesta e un infam, şi femeia o curcă murată.

Elena îşi muşcă buzele.

— Comparaţia nu e fericită. Urania seamănă mai mult cu o presură.

— Un porumb guţan, dacă vrei cu orce preţ să rămâi în ornitologie.

— Eu nu vreau nimic. Tu vrei ceva şi nu ştii ce.

Anna se gândià, gândurile îi umblau în acelaşi drum, iar imaginele, clarificate de pasiune, deveneau puternice şi evidente.

— Sigur. Sunt amândoi la dânsa.

— Dar dacă or fi la moşia cealaltă?

— E prea departe.

Elena se uită fix la Anna.

— Pune pe Porţia să-i telegrafieze.

— Ai dreptate.

— Sau telegrafiază-i tu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Mai bine.

Nehotărîte amândouă, se gândeau.

— Dar dacă o fi rămas la Ploeşti?.. zise Elena, preocupată.

— Se poate foarte bine.

— Or poate la Sinaia?..

— Şi asta se poate.

— Dacă totul se poate, nu-i nimic sigur.

— Atunci de unde ştii c'au plecat?

— Imi închipuesc. Timoleon Vucos e amicul Ministrului de Finanţe, iar Urania este soţia lui Timoleon. S'a dus s'o roage pe dânsa, pentru iertarea amenzilor. Ea tocmai plecase la gară, *singură*. Intr'o săritură, el a fost după dânsa, la gară. Iţi închipueşti ce foc ardeà în el, în ochii aceia ca diamantele albastre...

— E o nenorocire! zise Anna, desnădăjduită.

— Sau o fericire.

— O nenorocire! O mizerie înjositoare! Ajungi să urăşti tot, şi chiar pe el.

Tăcù un moment, disperată. Apoi părù a găsì firul logicei lucrurilor.

— Despre ce amenzi e vorba?

— Nu ţi-am spus. E vorba de nişte amenzi dela Ministerul de Finanţe, pe care Natalia Cantă ar vrea să le reducă, în folosul unor lucrători ai săi.

— Natalia Cantă!..

— Da.

Anna se uità înnaintea ochilor: ce surprinzătoare e viaţa câte odată! Natalia Cantă!.. Ii trecù pe fundul sufletului, ca într'o apă adâncă, urma unui nour de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

amintire tristă: trudise pe Natalia Cantă, cu mulți ani în urmă, atunci când Mihai Comănești părăsià pe Natalia, pentru dânsa; iar acum, ea, Anna, erà părăsită de nepotul eroului, pentru alta !.. Și cum, în nenorocire, oamenii doresc să se găsească pe sine curați, pentru a puteà să strige împotriva soartei, Anna se simți umilită. De aceea, spre marea ei mirare, Elena o văzù că pleacă fruntea cu smerenie către pământ.

— Câteodată nu mai înțelegi nimic din rostul vieții, zise Anna. Dacă trăești cuminte, ți se pare că trăești degeaba; dacă nu trăești cuminte, suferi. Așà că, e mai bine să nu trăești.

— Peste dela philosophie!..

Anna șezuse pe un scaun, cu brațele pe genunchi, cu capul plecat jos și ascuns în mâni. Soră-sa o atinse pe umăr:

— Poate tot e mai bine să trăești cuminte.

Ea sări ca o panteră.

— Da ce? eu nu trăesc cuminte!?..

Elena mișcă ușor din cap. Anna izbucnì:

— Eu nu trăesc cuminte?

— Ba da.

— Fiindcă iubesc pe un om care nu e bărbatul meu?..

Elena, iritată, răspunse neted:

— Firește.

Anna se uità lung la dânsa.

— Presupune că ar fi bărbatul meu legitim. Aș suferì oare mai puțin, când m'ar înșelà, ca acum?

— Ai suferì poate mai mult, fiindcă ai fi rănită și în amorul propriu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Atunci?

— Da. Dar el te-ar înşelà mai puţin, sau nu te-ar înşelà deloc.

Anna bufnì de râs, într'aiuri:

— Aşà gândesc!!.. Priveşte la Porţia.

Elena se uità la dânsa, cu o expresie acută de ironie şi de milă. Dete din cap şi tăcù.

— Nu-i aşà?

— Nu.

Anna ridică ochii, mirată:

— Găseşti că nu-i aşà?

— Găsesc că nu-i aşà. Numai, e foarte greu de vorbit cu tine, fiindcă dacă ţi-aşi dovedì că el iubeşte pe nevastă-sa, deşi o înşeală, tu ai suferì şi mai mult...

Anna plecă ochii din nou. Tăcură amândouă. După câtevà minute, sora mai mică îşi întoarse privirile către sora mai mare, cu atâta expresie de durere, încât părù a o biruì:

— Spune, Eleno: crezi, în adevăr, că iubeşte pe nevastă-sa?..

— Nu ştiu, dragă...

— Atunci cum de o înşală?

— Poate că nu o înşală.

— Nu o înşală!?

In ochii Annei strălucì o rază vicleană şi trecătoare ca un fulger de secetă. Ea zise încet, convinsă dar disperată:

— O înşală.

— Se poate.

— Atunci?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ar trebuì să hotărîm care este înţelesul vorbei *a înşelà* în amor.

— A nu se ţine de cuvânt; a spune una, şi a face alta; a jurà, şi a fi sperjur; a minţì; a umblà cu încurcături; a face pe toată lumea să sufere...

— Amesteci prea multe la un loc. Să le luăm pe rând: când nu s'a ţinut de cuvânt?

— In toate zilele, în toate ceasurile şi în toate minutele vieţii lui.

— Cam mult, zise Elena domol. Dar să vedem mai de aproape.

— N'ai ce să vezi. Iese dela mine şi se duce la nevasta Colonelului; iese dela omida aceea şi se duce la amica mea Berta; pleacă dela Berta şi aleargă după muza astronomiei; se întoarce dela Urania la Natalia Cantă... Toate stările sociale, toate vârstele... E o plăcere!..

— Uiţi pe nevastă-sa, zise Elena râzând.

— Pe ea şi pe altele.

— Da? Şi pe altele?

Anna înălţă din umeri. Elena urmă:

— Foarte bine.

— Adică foarte rău.

— Rău. Cu toate astea m'aş mirà să-ţi fi făgăduit vreodată „credinţă până la mormânt". Sau şi dacă ţi-ar fi făgăduit, în amor şi în vis nu se ţine seamă.

— Frumoasă morală!

Elena se uită la soră-sa cu coada ochilor:

— De, dragă, morala mea este îngăduitoare. A ta e mai severă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eu sunt o biată ființă trudită, Eleno. Nu mai am odihnă, nu mai am demnitate.

Se oprì un moment, dusă pe gânduri.

— Dar dacă o fi iubind și pe nevastă-sa!...

— Ar fi o nenorocire... firească.

— Firească!?

— Neapărat. Acolo și-a dat cuvântul, și acolo ar fi vinovat dacă și l-ar călcà.

— Dar dacă o fi iubind și pe Urania?

— Nu se poate.

— Ești sigură?

— Sau se poate, cum se poate să muște cinevà dintr'o pară și dintr'o piersică în acelaș timp.

— Dintr'o pară mălăiață și dintr'o scorușe.

Elena zâmbì.

— Omul este mâncător de fructe. Tu ce-ai fi?

— O castană, care mă frig pe cărbuni singură... și care mă duc la Porția să aflù ceva. Nu mai pot trăi în nesiguranța asta: O fi la Ploești, o fi la Sinaia?..

Și, înnălțând din umeri, ieși.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XII.

Anna lăsă pe Elena nedomirită, şi se urcă în trăsură fără a simţi frigul. I se aşezase acum în suflet credinţa că fugarii sunt ascunşi la Ploeşti. Capitala Prahovei devenià Sodoma zilelor noastre, iar Urania o prăpastie. Zgâriă cu unghia pe geamul trăsurii. Îi veni deodată în minte să se ducă la Ploeşti. Ultimul tren erà la 10 şi 10, — prin urmare prea târziu !..

Se supără pe Direcţia generală a drumurilor de fier; cu toate astea strigă la vizitiu să meargă la gară.

Ajunse în fuga cailor, sări pe peron, dete năvală în gară, şi numai când i se spuse că ultimul tren erà la 11 şi 20, părù a se desmeticì. Mirosul de bucate din restaurant, trivialitatea oamenilor nevoiaşi, platitudinea generală din aer, o întoarseră la realitate. Ce bine e câte-odată că există şi realitatea !

Anna se zări din fugă într'o oglindă şi i se părù bătrână. Făcù un pas înnapoi: nu erà adevărat. Se găsì numai ceva cam semeaţă, portul sever, ochii cruzi. Oare aşà erà ea? Se urcă în trăsură, de astădată încet, şi se strânse într'un colţ. Nu erà deloc aşà. Ea îşi simţià în inimă o comoară de afecţiune,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

din care să reverse asupra lumii dragoste şi iertare Cum sta ghemuită în frigul din trăsură, i se părù că este o biată fiinţă mititică, fără putere. O nevoie de a se lipì de cineva îi alergà prin oase. Şerpuià, prin nervii femeiei părăsite, durerea universală a existenţei, acel răbdător vinovat, care răspunde de toate greşelile şi pasiunile noastre.

Îi venì în minte Berta. Cu o luciditate rară, înţelese că şi ea iubià pe căpitan. Erà oare cu putinţă? O asemenea femeie, ridicată, prin sinceritatea simţirilor, la cultul adevărului, iubià desigur.

Se strânse şi mai mult în colţul cupeului şi se gândì la el. De câteori nu se gândià la el!. Ce aveà omul acela, pentru a prinde atâtea suflete? Anna nu ştià anume ce aveà.

Trăsura se încurcă între două birji şi un tramvai, aşà că rămase câteva minute pe loc. Anna nici nu băgă de seamă. Preocuparea ei de a şti ce aveà acel om, pentru a fi iubit de toate femeile, o ţineà cu mintea rătăcită în depărtarea gândurilor.

Deodată i se părù că a găsit o explicare: femeile toate, iubeau în el amorul, iar nu omul. Poezia sufletului femeiesc este infinită; este clamida de aur cu care învelesc umerii bărbaţilor sau ai copiilor. Iar amorul este cea mai deplină formă a poezii.

Ea îşi aduse aminte că unii filosofi plicticoşi pretind că natura este atât de şireată, încât învăluește propagarea speciei în cele mai înşelătoare farmece; că amorul naşte poezia, iar nu poezia amorul. Vorbe!

Poezia este frumosul şi adevărul; poezia este necesară şi este încântătoare; poezia este cea mai înnaltă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aspirațiune a sufletelor și este adăpostul celor răniți și a celor sfioși.

Mai cu seamă, credeà Anna, este în însușirile femeiei a pricepe lucrul acesta. Femeia caută amorul, fiindcă aspiră către ideal, și natura și-a pus propagarea speciilor în amor, tocmai pentru aceea, adică pentrucă amorul stă în poezie, după cum poezia stă în femeie.

Dar deodată i se iscă în spirit o îndoială: pentru ce toate femeile năzuesc către *același* om?

Îi răsăriră în minte ochii albaștri ai căpitanului, fruntea cam semeață, zâmbetul, pieptănătura, tunica lui; tunica aceea care părea viue, plină de parfumul personalității celui ce o purtà. Un simțimânt brutal, ca de ură și ameteală, o coprinse deodată. Îi venià să muşce, să strige, să rupă ceva. Oridecâteori se gândià că o altă femeie poate să se apropie de omul iubit de dânsa, să-l îmbrățişeze, să-i mângâie hainele, să-l vadă și să-l priceapă așà cum îl vedeà și îl pricepeà ea, — i se făcea negru înnainte ochilor.

— Porția aceea este cu adevărat o nesimțitoare! își zise ea, tare.

Și, fără a se gândì mai mult, deschise uşa trăsurii și porunci vizitiului să meargă la Porția.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIII.

Deşi era târziu, Porţia nu se culcase.

Sub o lampă, cu abat-jour mare, stau întinse cărţi de comptabilitate şi vrafuri de hârtii, pline de socoteli.

Tânăra femeie scria.

După un paravan, copilul dormia în patul său cu gratii.

O tăcere adâncă umpleà odaia. Căldura sobei părea că revarsă pace în toate cele, iar potretele de pe ziduri, aşezate sus, în penumbră, se plecau, sfioase către lumea reală.

Anna intră fără a se anunţă. La vederea ei, Porţia se sculă repede, îşi ridică ochelarii şi se duse întru întâmpinarea amicei sale, încercând s'o oprească la uşă, spre a o trece în salonaşul de alături. Anna se opuse. Dela prima ochire, înţelesese deosebirea fundamentală ce era între aerul acelei camere şi sufletul ei. Dar poate tocmai de aceea, se simţià atrasă către el. Sărută în fuga pe Porţia, şi, cu felul ei autoritar, ridică abat-jour-ul de pe lampă şi se apropiă de patul copilului.

Băiatul dormià liniştit, purtând pe chipul său fru-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

museţea nevinovăţii. Erà încântător, prin toate înţelesurile somnului copilăriei, cufundat în perne fără sfială, cu toată greutatea rotundă a corpului, cu pacea îngerilor întipărită pe frunte.

Anna se simţi pătrunsă de un fior cald, de o dorinţă neînfrânată de a sărutà carnea albă a braţelor copilului. Ceva străin şi dulce îi încolţi în inimă, simţimântul că erà al ei. Intr'o clipă i se desfăşură în minte o viaţă nouă, nemărginită de fericire, în care ar fi trăit, strângând la piept candida înfiripare a acestei vieţe de copil blond. Un văl de ceaţă i se suì în ochi, pe când pieptul i se umpleà de gâlgâitul lacrămilor.

Porţia, care erà la spate, urmărià stările ei sufleteşti şi înţelegeà tot ce se petreceà într'însa. Când o simţì că e gata s'o înnece plânsul, i se făcù milă de ea, se plecă pe umărul ei şi se lipì de dânsa.

Anna îşi sterse ochii şi venì încet către masă. Fără înconjur şi fără vorbe de prisos, întrebă pe Porţia :

— Unde-i ?

Porţia se aşezase pe un scaun. Se uità la Anna lung, îşi strânse mânile una într'alta, apoi plecă ochii în jos, fără a răspunde.

— Te înşală, zise Anna.

Porţia se uità în pământ. Se făcuse galbenă şi bătеà uşor din gene.

— Fiindcă nu te interesează, să nu mai vorbim.

Porţia se sculă :

— Nu mă interesează.

— Nu te interesează faptele bărbatului tău ! ?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Porţia înnălţă din umeri, şi, cu un surâs de o infinită tristeţe:

— Fiindcă ştii că mă înşală, de ce nu-i spui să nu mă mai înşele? E păcat să ne trudim unii pe alţii, când suntem cu inima curată.

Anna se uită la dânsa, lung, dusă pe gânduri.

— Îl iubeşti, nu-i aşa, îi zise, luând-o de mână.

— Foarte mult, răspunse tânăra femeie.

In cele două cuvinte ale ei, eră mai mult o rugăminte decât o afirmare. Inima Annei se strângeà de durere şi de milă. Va se zică suntem făcuţi pentru a ne chinuì? Ne temem unii de alţii, suntem geloşi de cei mai buni ori mai frumoşi, râdem sau umilim, şi totuşi ne e milă... Contradicţie eternă a inimii noastre!

Şi totuşi, truda Annei eră covârşitoare. Porţia îşi iubià bărbatul. Firește. Cu toate astea o femeie care îşi iubeşte bărbatul cu o atât de oarbă supunere soartei, ascunde o taină mai mare decât amorul conjugal, acel liniştit şi pedestru obiceiu de a fi fericit pe dea'ntregul. Porţia părea a iubì ca dânsa, cu alte cuvinte a cunoaşte fugara năzuinţă către tipul ideal, erou, poet şi stăpân, acel generos produs al forţei creatoare, nestatornic prin legea firii sale. Şi ea şi Porţia iubeau, şi amândouă sperau că cealaltă se înşală. Nici una nu se credeà mai bună, dar fiecare aşteptà mai mult dela soartă. *Ceea ce nu se poate.*

Faţă cu tăcuta supunere a Porţiei, Anna se revoltă:

— Nu te mai înţeleg, Mio.

Porţia ridică ochii întrebători.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Nu înțeleg cum poți răbdà atâtea lucruri. Asta nu mai e amor, — e umilință.

— Eu nu știu nimic, zise Porția.

— Fiindcă nu vrei să știi.

— Nici nu vreau, și nici nu e nimic.

— Am înțeles!... la întreabă pe soția Colonelului...

— Nu cred.

— Fiindcă nu vrei să crezi.

— Fiindcă nu e nimic.

— Chiar acum, când noi vorbim și ne zbuciumăm aici, dânsul e la Ploești.

— Foarte firesc.

— Cu amanta sa?!

Porția făcù o mișcare în lături:

— Ce cuvânt urît!..

— Urît sau frumos, e adevărat.

Cealaltă părù a se gândì un moment; apoi cu un desgust rău ascuns, întrebă:

— Și cine ar fi... amanta?

— Urania Vucos.

Porția dete din cap lung.

— Nu pot să cred o asemenea faptă din partea sa. Aceea este *doamnă* adevărată și nu poate săvârși necinstirea casei altora.

Anna ridică din umeri:

— Ești o naivă, care te îmbeți de cuvinte.

— Nu mă îmbăt de nimic, ci numai nu cred în gura lumei.

— Rău faci.

— Socot că nu. Lumea zice același lucru și de d-voastră. Pot eu crede o asemenea poveste?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Anna îşi simţi obrazul în flacări. Fără să-şi dea seamă, ridică glasul într'aiuri:

— Cine spune astfel de infamii?

— Lumea cea proastă. Eu nu cred, fiindcă nu trebue să cred, zise Porţia, cu o uşoară tremurare în voce. Ar fi cu putinţă, ca doamna care m'a luat sub ocrotirea sa, care m'a îngrijit în vremuri grele, care m'a dat după Alexandru, să fi făcut toate astea, ca să-mi ia bărbatul? Nu se poate. Ar fi ruşinos şi nelegiuit. Nu se poate, nu se poate!... strigă Porţia, izbucnind în plâns.

Anna, încremenită, încercă să zică o vorbă de pace:

— Linişteşte-te, dragă.

Vocea însă îi sună falş. O muscă greoaie de iarnă i se încurcă în vălul de pe frunte.

— Ai dreptate să nu crezi în ceea ce se zice despre mine, fiindcă pe mine mă cunoşti...

— Este drept.

— Cunoşti însă pe toată lumea?

— Cunosc pe Alexandru.

Anna dete din cap. Acum nu mai eră nici scandalizată, nici încremenită. Atâta vânjoasă credinţă, atâta naivitate, răsturnau orice plan de apărare sau de atac.

— Ascultă, Mio dragă: tu eşti încântătoare, dar lumea cealaltă nu e ca tine. Bărbaţii sunt mizerabili, toţi bărbaţii.

Porţia ridică ochii umezi către dânsa:

— Nu pot crede. Tatăl meu este bărbat... şi fiul meu deasemeni.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Fireşte. Dar părinţii şi fiii noştri sunt altceva.

— Nu sunt altceva.

— Şi cine ştie ce a suferit şi mama ta!...

— N'a suferit nimic. Tata a poruncit şi noi am ascultat. In romanuri, bărbaţii zic acelaşi lucru despre femei: că sunt nişte mizerabile, toate.

— Şi adesea au dreptate şi ei, zise Anna, dând trist din cap.

— Nu au dreptate. Femeile ca şi bărbaţii cari au sufletul curat sunt lăsaţi în pace de scriitorii de romanuri, şi deci pe aceia nu-i cunoaştem.

— Îi cunoaştem din viaţă: sunt puţini.

Porţia plecă din cap, fără a mai răspunde. Işi şterse ochii, puse abat-jour-ul la locul lui, pe lampă, şi aşteptă.

Anna simţia că trebue să plece. Se ridică de pe scaun, şi, ca să facă un lucru natural, se duse către patul copilului.

Porţia tresări. O mişcare instinctivă, de apărare, o îndreptă spre copil. Anna ghicì mai mult decât văzù mişcarea. Işi stăpânì revolta lăuntrică, se uită la copil, fără a se apropià prea mult, apoi se întoarse către Porţia şi o privì din înnaltul trufii sale cu atâta mustrare, încât tânăra femeie o îndemnă către patul fiului său, par'că ar fi rugat-o s'o ierte. Atât e de sfioasă virtutea adevărată!

Anna ieşì dela Porţia.

Frigul deafară o desmeticì. Se simţì umilită şi necăjită. Pentru întâiaş dată se gândì serios să-şi scoată din inimă acel amor vinovat, care o chinuià pe ea şi chinuià şi pe alţii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Dar erà oare cu putinţă?

Inlăuntrul trăsurii i se părù că recunoaşte fumul ţigării căpitanului, şi atâta ajunse ca să-l revadă deodată ca aievea, cu chipiul drept pe frunte, nalt şi măreţ ca o legendă universală.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XIV.

Erà la Sinaia, un după prânz de zi de iarnă.

Vremea erà domoală. Ninsese de curând, aşà că toate drumurile, toate pârtiile şi toate cărările păreau acoperite ca de un strat de puf. Brazii, uriaşi, deabià ţineau pe ramuri greutatea zăpezii, pe dedesubt verzi ca fundul apelor, pe deasupra albi ca spuma lor, cu trunchiul pe o latură tencuit de chiciură, peste care se lipeau fulgii căzuţi atunci, iar pe laturea cealaltă scrijiliţi de frig. Castelul Peleş răsărià pe colină, ca o sentinelă trufaşe, ce se uità în jos. Deasupra, munţii, ce se uneau cu cerul.

— Viaţa noastră e o greşală continuă, cum e şi natura, ziceà Urania, umblând domol.

— Viaţa noastră e muzică şi lumină.

— Natura cere vieţii noastre jertfirea celor mai nobile hotărîri. A nu înşelà pe nimeni este elementar; dar a nu înşelà pe *aproapele* tău este fundamental. Şi cu toate astea, iată-mă !...

Treceau pe un pod. Pe marginile lui de fier, zăpada, candidă, sta grămădità ca un raft de flori de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

crin. Urania îşi îndesă fruntea în stratul moale, lăsându-şi imagina în el:

— Iată chipul cel mai mizerabil.

Căpitanul zâmbi, uitându-se la dânsa. Ea ridică ochii spre el:

— E o întâmplare banală: o femeie cum se cade, care greşeşte şi care nu-şi mai găseşte liniştea dinnainte. Dar nu de asta mă tem...

Ea se oprì, aşteptând par'că să fie întrebată de ce se temeà. El urmà să o privească.

— Nu mă întrebi de ce mă tem?

— Nu.

— Pentru ce?

— Pentrucă ştiu.

— Ce ştii?

— De ce te temi.

Se uită ea acuma la dânsul, lung:

— Dacă ştii, explică-mi, de ce e atât de aproape amorul de suferinţă?

— Pentrucă eşti făcută greşit.

Ea îl privì pieziş, cu un surâs plin de spirit; apoi, scandându-şi cuvintele:

— Eu, sunt făcută greşit!?

El se plecă spre dânsa:

— Eşti făcută încântător. La Greci ai fi fost muză, iar la Romani, vestală.

Urania strâmbă uşor din nas:

— Mai bine la Greci.

Îi bufnì râsul pe amândoi.

— E o infamie, zise tot ea, după o mică pauză. Spiritul şi sufletul sunt două noţiuni fundamental

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

deosebite, — cel puţin în înţelesul de toate zilele. Dar amândouă sunt eu. Cum poate, atunci, spiritul să râdă, iar sufletul să plângă?

— Fiindcă îţi plac antitezele.

Ea dete din cap.

— Sunt rănită... crede-mă. Nu-mi plac antitezele, ci am nevoie să înţeleg. In amorul cel mai mare, trebue să fi rămas din fundul vremilor, necesitatea moleculei de a se distruge, după ce s'a reprodus.

Tânărul se uită la ea, cu stăruinţă. Urania plecă ochii.

— Ştiu ce vrei să zici. E altceva. Eu îţi vorbesc de amor, nu de funcţiunea lui brutală. Bărbatul meu... sau soţia d-tale... sunt necesităţi fiziologice.

Cuvintele de „bărbat" şi de „soţie" îi încremeniră pe amândoi. Ei simţeau că înţelesurile acelea nu reprezentau numai „necesităţi fiziologice", ci adevăruri morale, care îi neliniştiau şi-i împiedecau de a fi fericiţi.

Dar femeia, doritoare de necunoscut, luptă să iasă din pâcla noţiunilor elementare de „bine" şi de „rău", şi căută explicări filozoficeşti unei stări a sufletului ce o neliniştia. Un gust bizar de moarte, o poftă de distrugere o făceau să tremure.

— Să mergem la deal, zise ea.

Şi porniră la deal. Osteneala drumului îi împiedecă de a vorbi. Gândurile, însă, gâlgâiau în scocul vieţei mai evidente ca oricând. Ea dorià să plece, să se ducă undeva, departe. Işi simţià în inimă o comoară caldă, şi vrea să fugă cu dânsa.

Merseră mereu la deal, până ce ieşiră din drumul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

bătut. Cărarea ce duceà mai departe, pe Caraiman, erà cu desăvârşire acoperită cu zăpadă. Copacii se răreau.

In urma lor, se vedeà pădurea, sub haina albă a iernii, cu pete cenuşii ici şi colo. Câte o roată de fum, din valea Prahovei, se ridicà până în pânza depărtării, ca o încrustare de marmură într'o stâncă de sare.

Pe când ei stau, tăcuţi, se ivì din deal un grănicer. Deşi soldatul erà o a treia fiinţă vie, în pădure, părea aşà de singur, că oarecum măreà singurătatea locului. El trecù, salutând.

Urania se uită către zidul de munte ce li se ridică în cale.

— Aş dorì să mergem mai departe.

— Să mergem.

— Crezi că nu e pericol?

— Nu ştiu. Când vom da de pericol ne vom oprì.

— Cunoşti drumul?

— Nu-l cunosc.

— Atunci cum vrei să mergem?

El se uită la dânsa.

— Eu nu vreau; d-ta vrei.

— Atât de mult aş dorì să mergem mai departe să mă urc mai sus, tot mai sus!... Te temi?

— Mă tem să nu ne rătăcim.

— Rătăciţi suntem dejà.

— Să ne întoarcem la calea dreaptă.

Dânsa făcù o mişcare din mână:

— Târziu.

— Atunci să mergem înnainte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

In ochii ei străluciră două adieri de lumină metalică:

— Să mergem înnainte.

Căpitanul se gândì un moment să cheme pe soldat înnapoi, dar se oprì: ar fi fost un martor nefolositor, care le-ar fi uşurat drumul, iar nu sufletul.

Ea porni înnainte, pe marginea unei văi, mergând pe dea'ntregul.

— Te rog, ţine urma soldatului, zise Comăneşteanu.

Ea făcù un pas la dreapta, intră în zăpadă până la genunchi, se sculă şi căzù. Apoi, luă urma soldatului şi merse înnainte tăcută. Drumul se furişà prin crăpăturile muntelui, pe după stânci şi copaci, ridicându-se câte odată drept în sus, cu scări nesigure, pe cari se vedeà cum alunecase soldatul. Tânăra femeie înnaintà cu greu. Din când în când se oprià, privià la deal, apoi se întorceà şi privià la el pe furiş.

Ajunseră pe un tăpşan, de unde începeau să se vadă culmile altor munţi. O desfăşurare de coline şi de văi, ce se pierdeau în estompa cenuşie a zilei de iarnă, da o uniformitate tristă priveliştei. Zidul din faţa lor erà enorm.

Urania se aşeză jos, în zăpadă.

— Eşti ostenită, îi zise tânărul.

— Da.

— Atunci odihneşte-te un moment şi să ne întoarcem.

— Da.

Nu mai aveà voinţă şi păreà a nu mai aveà nici noţiunea sigură a lucrurilor. De sub rochia scurtă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

eșià piciorul, strâns în ghetre de postav, ce desinau pulpa cu o rară înțelegere de eleganță. Cizmele, groase, o țineau încătușată. De talpa lor, bătută în cuie, se lipise zăpada înghețată.

Urania, palidă, privià în întinderea depărtării.

— Ești cu adevărat ostenită.

— Da. Sunt ostenită și nefericită.

— Cum se poate!?... Nu ziceai în tren că dacă ai puteà iubì, te-ai simți ființa cea mai fericită, atât de fericită, încât te-ai teme să nu priceapă lumea întreagă?...

— Da, ziceam.....

— Iar acum?

— Nu știu...

El o simți, în adevăr, nenorocită, lipsită de nădejde, părăsită și singură, și i se făcù milă de ea. Par'că erà o lege comună, pentru toți acești oameni de treabă, să alerge după himere și să se trudească.

Mila căpitanului se prefăcù într'o nevoe de protecție și de mângâiere. Se așeză lângă dânsa, în zăpadă; prinse piciorul subțire, de sub pulpă, și-l așeză pe genunchiu; apoi, cu garda săbiei, se puse să curățe ghiața de pe tălpile cizmelor ei.

— Trebue să ne pregătim de întoarcere: coborîșul va fi mai greu decât suișul... Afară numai dacă nu vrei să ne statornicim într'o peșteră... Domnul și doamna... „schimnici", cum ai zice, bunăoară, „pianiști".

El vorbià singur, lucrând. Glumele ușurau par'că povara împrejurărilor. După câteva minute, căldura binefăcătoare a vieții trecù prin toate stofele, filtrân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

du-se, din coapsa ei, în inima lui. Căpitanul se întoarse către dânsa.

Urania se răsturnase cu capul pe spate, cu braţele întinse, albă ca zăpada pe care sta, cu liniile obrazului fixate într'o nemişcare de piatră. Arcul sprâncenii părea a se repetà mai departe, în unda graţioasă a părului, ce cădeà de pe tâmple spre umeri.

El se aplecă şi o sărută. Un fior trecù prin ramurile nervilor, colorând uşor obrajii. Ea deschise ochii, se uită la el lung; apoi se uită în slava cerului.

— Vrei să mergem? îi zise el încet.

Ea dete din cap.

— Vrei să stăm?

— Da. Vreau să stăm. In marginea cea mai de sus a muntelui creşte un molift: sub el, prăpastie; deasupra, neant. Ce pasăre se va urcà până la dânsul să-i mângâie ramurile? Din ce nor vor bea rădăcinile lui? Cu toate astea, el ţine de inima pietrei şi năzueşte către lumină: palid şi singur, tremură în vânt.

— Ceea ce însemnează, pe româneşte?

— Că nu eşti poet.

El îi ridică tâmplele de pe frunte, cu violenţă; îi sărută ochii şi sprâncenele; o acoperì de nebunia tinereţii, până s'o înnăbuşe. Urania făcù o sforţare şi se ridică pe un cot. Zâmbià, luminată de bucurie:

— Mă strângi de gât!...

— Fireşte că te strâng de gât.

— Şi eu ce să fac?

— Să închizi ochii.

— Pentru ce?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ca să-i pot sărută.

Ea închise ochii, domol, şi urmă a zâmbì ca în vis. Vrea să spună, cu parabola moliftului, că aşà erà viaţa ei acum: atârnată de prăpastie şi totuş năzuind către lumină. I se păruse că dânsul n'a înţeles'o. Descurajarea blajină a neînţelegerii păreà că măreşte starea de beatitudine în care plutià sufletul ei. Sărutările ploau. Erà o infinită bucurie peste toată întinderea cugetului, peste tot cuprinsul vieţei ei nemateriale, o bucurie ce o învăluià de toate părţile, o ridicà din forma ei pământească. I se părù deodată că are să leşine, şi, în adevăr, simţì momentul când pierià. Leşină.

Fu numai o clipă. Când deschise ochii, Căpitanul o privià. Ea se speriă de focul ce ardeà în ochii lui. Luă o mână de zăpadă şi se frecă pe frunte. Apoi se ridică pe un cot.

— Mi se pare că ţi-a fost frică...

— Da.

— Ce-ai fi făcut dacă leşinam de-a binele?

— Te-aş fi dus la otel.

— Şi altceva nimic?

— Poate ţi-aş fi tăiat hainele strimte.

— Haine strimte?!... N'am nimic strâns, nimic falş, nimic fătarnic.

— Ştiu.

— Nu ştii în destul. Ca orice om politicos, taci. Ţi-i frică să vorbeşti, ca să nu pari falş. Cu toate astea, trebue să vorbeşti. Eu acasă nu mă mai pot întoarce...

— Înţeleg.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Ea se gândià.

— Şi totuş, n'am nici un cuvânt să nu mă mai întorc.

— Fireşte.

— Cum „fireşte"?

— Adică firesc este şi aşà şi altminteri.

— D-ta ce ai face în locul meu?

— Nu ştiu.

— Eu ştiu.

— Foarte bine.

— Iată ce aş face.

Strângându-şi rochia împrejur, ea sări de jos, şi, într'o clipă, fu pe marginea prăpăstiei. Adâncimea spăimântătoare o oprì un moment. Un strigăt de groază răsună şi o mână puternică o ridică pe sus şi o aruncă la cinci paşi în urmă.

Totul se petrecù cu repeziciunea fulgerului.

Urania sta căzută grămadă, ca o pasăre împuşcată. El se uità la dânsa în tăcere, nedomerit şi trist de a nu pricepe nimic din biata viaţă omenească. Cu un minut mai înnainte o văzuse pierind de fericire, iar acum alergând la moarte. Se uità la ea, încruntat. I se părea un lucru mititel, delicat, spiritual, din care lipsià sufletul robust al doritorilor de a trăì. Şi, cu toate astea avusese energia de a voì să moară!.....

La ideia morţii, se înduioşă. Se apropià iarăşi de dânsa, îi luă mâinile să i le încălzească, şi, fiindcă i se părea că e rece toată, se dezbrăcă de manta, o întinse jos şi înfăşură într'însa corpul, acum ascultător, al tinerei femei.

Cu încetul, Urania îşi revenì în simţiri. Cu vocea slabă, îl rugă s'o ierte. El ridică din umeri:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Firește că te iert: dar să nu mai faci asemenea lucruri.

— Nu mai fac. Nu ți-e frig?

El dete din mâini că nu se gândià acum la frig. Ea insistă să ceară iertare:

— Ar trebui să mă ierți, chiar dacă mă disprețuești puțin.

— Nu te disprețuesc și te iert. Doresc însă să știu din ce amestec de contraziceri ești făcută?

— Din slăbiciune și neștiință. E adevărat că iubești pe Anna?

El tresări. Atâta îndrăzneală îl scandalizà:

— Nu răspund la o asemenea întrebare. Poți să umbli?

Ea dete din cap, umilă:

— Nu pot.

— S'apropie noaptea și trebue să plecăm.

— Lasă-mă aici.

Cuvintele acelea erau zise cu atâta putere de adevăr, încât tânărul se înfioră. Și atunci, fără vorbă, o ridică de jos, o strânse bine în manta, o luă în brațe și porni cu ea.

Drumul, la întoarcere, fu mai greu decât la ducere. Cu toată povara ce purtà cu sine, tânărul coborà încet dar sigur. O putere uriașe părea a se fi înfăptuit în el; brațele, piciorul, vederea, căpătaseră siguranță desăvârșită. Nici un pas greșit, nici o mișcare necumpănită.

Când ajunseră jos, Urania apucă din nou drumul prin zăpadă. Mergeà tăcută înnaintea lui. Din când în când se întorceà să-l vadă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De îndată ce cărarea se lărgi, ea îl luă de braţ. O dorinţă neînfrânată de a-l încălzi, de a-l apără. de a-i face bine îi umpleà sufletul. Nu-şi închipuise nici odată că un om poate ascunde în muşchii săi eleganţi atâta putere, şi mai cu seamă în firea sa, oarecum efeminată, atâta bărbăţie. Vorbe calde îi veneau pe buze, dar nu îndrăznià a le spune. Acesta erà tipul bărbătesc curat, în care trăia nobleţea unei rase superioare, rasă în care mai cu seamă puterea trupească, îndrăzneala şi hotărîrea stăpâneau totul. Erà şi cam ştrengar... Urania îşi aduse aminte de Anna, şi o umbră de tristeţă întunecă lumina ei sufletească. Dar îşi aduse aminte şi de Berta, şi de nevasta Colonelului, de câte se ştiau şi nu se ştiau, şi atunci părù a găsì o explicare firească acestui năravbărbătesc, care, într'o oarecare măsură, devenià o sarcină publică, o necesitate şi o bucurie naţională.

Îi venì să zâmbească. Ridică ochii pe furiş către, el, şi-l simţì mai mult decât îl văzù, îl simţì frumos şi tânăr, vinovat dar generos, gata la orice sacrificiu; şi atunci, fără să ştie ce face, se lipì de braţul lui şi sărută tunica. I se părea că postavul acela nu erà la fel cu al celorlalte haine omeneşti. La urma urmei nici nu erà la fel. Îi venì în minte fracul lui bărbatu-său, şi nu numai că nu regretă nimic din ceea ce se întâmplase acum în urmă, dar încă se simţì jenată şi umilită de a fi legată, prin cele mai tainice legături ale vieţei, de un om vulgar în toată puterea cuvântului, plebeu, pretenţios şi egoist.

Şi iarăşi ridică ochii către el:

— Imi dai voie să-ţi turbur gândurile cu o întrebare?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

El zâmbì:

— De ce solemnitatea asta?

— Fiindcă văd că eşti preocupat.

— Sunt ostenit.

Ea îi strânse braţul sub al ei:

— Pot să vorbesc?

— Te rog.

— Aş vrea să mă înscriu şi eu în societatea doamnelor care vor să te adopteze.

Căpitanul se oprì pe loc:

— In care societate?!...

Urania îl silì să înainteze.

— Nu te încruntà. Elena Milescu mi-a vorbit...

— Elena Milescu a glumit.

— Mi-a vorbit cu atâta foc, încât credeam că suntem în preziua unui răsboiu...

— Ne apropiem de otel.

— Cine este prezidentă?

— Mama Pădurii.

— Eşti crud pentru Prinţesa Smaranda.

— Nu zic asta.

— Membre suntem noi toate... fiicele Pădurii.

Tăcură cu desăvârşire. Noaptea cădeà cu încetul, într'un amurg de Fevruarie, molcom. Brazii mişcau bolta ramurilor tinere, ale căror vârfuri, înfiorate ca de reînviere, se scuturau pe vânt. Venind către oraş, amândoi tinerii se simţeau stângaci şi nereali, par'că s'ar fi coborît dintr'un vis.

Cum ajunseră la otel, portarul le spuse că îi căutau două doamne. Urania încremenì. Cine puteà să fie acele două doamne?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cât stătù un moment să se gândească, toate prăpăstiile îi trecură prin minte.

— Cum se numesc acele doamne ? întrebă ea.

— Nu ştiu. Erau foarte grăbite. Voiau cu orice preţ să întâlnească pe d-l căpitan... Atunci, firește, le-am spus că d-l căpitan a plecat la Buşteni...

Cuvântul „firește" îl făcù să zâmbească. Apoi urmă :

— Le-am oferit o trăsură, cu care au plecat şi d-lor la Buşteni.

— Dar altă trăsură ai ? întrebă Căpitanul.

— Am chiar două.

— Pentru ce două ?

— Una pentru gară şi alta pentru Comarnic.

Urania, îngrozită de apropierea primejdiei, se uită la portar lung, căutând par'că să se bucure şi să profite de şiretenia lui. Acesta îi făcù să înţeleagă că nu aveau vreme de pierdut. Căpitanul porni spre Comarnic, iar Urania se urcă să-şi iea lucrurile, şi porni la gară.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XV.

Eşind dela Porţia, Anna venì acasă. Slugile dormiau. Odăile păreau încremenite în atmosfera caldă a sobelor, în care lămpile, pe jumătate stinse, răspândeau o pâclă gălbuie. Singurătatea umplea saloanele şi coridoarele.

Anna îşi scoase blana, ridică lumina dela lampă şi chiemă o slugă.

In odaia ei de îmbrăcăminte, femeia din casă lucrà. Un vraf de albituri se ridicà lângă lampa strălucitoare, mirosind a sulfină. Cum văzù pe stăpână-sa, femeia lăsă lucrul, îi scoase şoşonii, îi luă hainele, o deschiă, umblând cu îndemânare.

— Nu-i nimic pentru mine, Mario?

— Nimic, cuconiţă.

Anna se desbrăcă încet. Dusă pe gânduri, vedeà în oglindă cum căderau lucrurile depe dânsa şi cum ea, Anna, ieşià, ca un fruct copt, din bumbacul unei cutii exotice.

— N'a venit nimeni în lipsa mea?

— Nimeni cuconiţă.

Femeia ştià bine cine erà acel „nimeni", şi, dacă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

ar fi fost în puterile ei, i l'ar fi adus pe sus. Dar nu puteà.

— Du-te de te culcă, Mario. Ți-ai cântat cântecul?

Femeia zâmbì cu supunere. Cântecul ei erà cam ca şi al stăpânei sale. Se măritase, coptuță, după un băiat tânăr, pe care-l luaseră la armată, şi acum, seara, când lucrà, repetà aceleaşi versuri, cu glas molcom:

Un orologiu su-u-nă
Noaptea jumăta-a-te,
La castel în poa-a-artă
Oare cine bate ?...

Şi nu bătea nimeni în poartă, iar ea oftà.

Sărută mâna stăpânei sale, şi se duse să se culce.

Anna se gândià la femeia ei, cum s'ar gândi un doctor bolnav la bolnavul lui. Se isprăvì de dezbrăcat, se culcă, ridicându-şi capul sus pe perne, ca să poată ceti; luă o carte, încercă să citească, dar peste tot întâlnià cuvintele Porţiei „nu se poate, nu se poate!". Porţia zisese şi mai mult. Oare cum zisese?... „Doamna care m'a luat sub ocrotirea sa, care m'a îngrijit în vremuri grele, care m'a dat după Alexandru, să fi făcut toate astea, ca să-mi ia bărbatul?". I se suià tot sângele în obraz. Porţia îndrăznise să-i spună astfel de cuvinte?!... Indrăznise. Dar ce erà mai rău, erà lucrul în sine, erà faptul că-i luase bărbatul, că o înşelase şi o înşelà pe fiecare zi şi pe fiecare ceas; că Porţia aveà dreptate să-i spună că „erà ruşinos şi nelegiuit" ceea ce făceà ea, Anna.

Şi aşà erà. Erà ruşinos şi nelegiuit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Anna se ridică pe un cot şi se uită ţintă înnaintea ochilor: trebuià neapărat să-şi smulgă din suflet amorul vinovat, care o trudià pe ea şi trudià şi pe alţii. O umilise şi o degradase acest amor; o umilià faptul părăsirei şi o degradà gelozia.

Se gândì să plece; şi, în dorinţa ei de a fugì de sine, se văzù strângându-şi lucrurile şi plecând. Se duceà la gară, ieşià pe poartă... Dar, la ideia de a se despărţì de locurile unde trăià el, i se strânse inima de atâta putere, încât se înnecă. Aruncă învelitoarea depe piept, răsuflă din adânc; apoi se lăsă iar pe perne şi prinse a-şi ascultà bătăile inimei. Săraca inimă !...

Îşi plecă ochii către pieliţa albă a sânului, sub care zvâcnià eroic sângele. Se simţià curată! Sângele acela ardeà de patimă, dar erà generos. Ea ştià că nu făcuse nici odată rău nimănui, că nu înşelase pe nimeni, că nu se murdărise, nu avusese amanţi, nu minţise. Iubià pe un om. Ea îl iubià înnainte de a-l fi iubit Porţia. Dar, apoi, ea, Porţia, îl iubià oare cu adevărat ?... Işi aduse aminte de felul cum îi vorbise Porţia: îl iubià!

Se sculă din pat, se duse la o măsuţă, deschise un sertar şi se întoarse înnapoi cu o cutie plină de scrisori. Erau tot felul de bileţele dela Cămăneşteanu, răspunsuri la invitaţii, mulţumiri pentru concerte, glume, dar mai cu seamă scuze că nu putea venì. Adevărat: el nici odată nu venià destul de des şi niciodată nu răspundeà la scrisorile ei pasionate.

Invârtì din nou biletele lui în mână, se uită lung la literile lor, citì pe unele şi sfârşì prin a lua cre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

yonul depe masă şi a se pune să-i scrie. In trebuinţa ei absolută de a-i vorbì, pretextul erà acum nou: îi spuneà că vrea să-l uite.

„Sunt hotărîtă să fug, să mă duc undeva, prin stepe sau prin gheţari, de unde să nu mă mai pot întoarce când slăbiciunea mea sufletească m'ar îndemnà să mă întorc. Ştiu bine că din două fiinţe care se iubesc, numai una iubeşte cu adevărat, şi primesc să fiu eu această *una*. Dar cu o condiţie: să nu mă umilesc şi să nu mă degradez".

Îi aduceà aminte de câteori avusese ocazie să-l ierte, şi-l iertase; cum sperase că, odată însurat, se va liniştì; cum aveà pe conştiinţă pe Porţia; cum descoperise pe Berta şi o tolerase. Din toate, amorul ei propriu ieşise rănit. Iar acum, ultima lui nebunie cu Urania erà dovada hotărîtoare, nu numai a unei absenţe complecte a simţului moral, dar încă a unei lipse de cavalerism elementar, ce se găseşte la toate clasele de oameni, la boieri, la ţărani, la Turci şi la Kafri.

Lipsă de cavalerism elementar i se părù cam tare. Cu toate astea erà adevărat! Lăsă creyonul din mână şi se plecă pe pernă, închizând ochii.

Fireşte că erà adevărat! Ce scuză pot aveà oamenii care înşală în amor? Nu numai că n'au nici o scuză, dar încă sunt mai vinovaţi decât cei ce înşală în afaceri, fiindcă la cei dintâi răul nu are îndreptare. Pentru ceilalţi, *plaie d'argent n'est pas mortelle*.

I se părù ciudată zicătoarea *plaie d'argent*, „rană de bani"... Mintea i se fixă pe cuvântul *rană*. Lumea întreagă este o rană enormă. O rană...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Simţi că adoarme.

Când deschise ochii, Urania îi sta înnainte, ca aievea. Un simţimânt de neliniște cuprinse pe Anna, faţă de un alt simţimânt, tot al ei, despre Urania, că erà plăcută, elegantă şi sinceră. Cum să lupţi cu propriile tale convingeri ?

In liniștea nopţii, firea ei semeaţă erà biruită de judecata nepărtinitoare ce i-o impuneà fondul nobil al inimei. Urania, erà nevinovată, ca şi dânsa; poate că suferea şi ea.

Amorul ei erà o povară prea mare pentru un suflet curat. De ani întregi, trăià neliniștită, micşorată, turbure. Nu se putea merge mai departe.

Adormì din nou. De îndată însă ce adormì, o luară visurile. Îi visà pe amândoi, pe Comăneşteanu şi pe Urania fugiţi în lume, rătăcind pe malul mării. Vedeà apa cum le sărută urmele pe nisip, iar ea se visà pe sine nenorocită că nu putuse să guste niciodată dintr'un asemenea fel poetic de a trăi. Sau îi regăsià la Crivina, lipiţi umăr de umăr, în fuga săniei. Sau la Sinaia. La Sinaia îi vedeà, par'că ar fi fost lângă dânşii. Îl vedeà pe Comăneşteanu intrând la Urania, apoi lăsând deodetă orice forme la o parte şi ridicând în braţe corpul delicat al tinerei femei. Atunci, ea, Anna, se visà că ţipă. Şi ţipà în adevăr dar cum se ţipă în vis, strânsă de gât, pătrunsă de fiori.

Se deşteptà tremurând.

Imprejurul ei, noapte adâncă. In gerul de afară se auzià scârţâind pasul vre-unui trecător întârziat. Un gol imens, ca prin văzduhul fără de ţărmuri, i se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

așezà în suflet, și atunci nu mai înțelegeà nimic: de ce trăià? unde erà amorul? ce simțià ea?

Îi erà frică...

Se învelià până peste ochi, încercă să se gândească la altceva, până ce o furà somnul din nou. Atunci iar începeau visurile, iar revedeà pe Comăneșteanu cu Urania, iar se deșteptà tremurând.

In fine, cu prima lumină a dimineții, adormià deabinele. In depărtarea voinței sale ostenite se așezà hotărîrea că trebue să uite pe Comăneșteanu. Cu ultima licărire a înțelegerii gustà din plăcerea de a adormì, de a dormì adânc, de a uità și a nu mai suferì.

Când se deșteptă, a doua zi, o hotărîre nouă se statornicise în gândul ei: plecarea la Sinaia. Trebuià să plece la Sinaia cu orice preț. Urà pe Comăneșteanu, detestà pe Urania. Somnul binefăcător îi dăduse violența dorințelor reale. Vrea să-i întâlnească pe amândoi. Vrea numai atât: să-i întâlnească.

Innainte de a plecà la gară, o idee ciudată îi încolți în minte, care, i se părù cu totul strălucită: de a lua pe Berta cu sine. In unghiurile ascunse ale sufletului, bunul simț protestà împotriva călătoriei la Sinaia. De aceea, trebuința unui tovarăș. Berta o garantà în contra dojenelor lui bărbatu-său; apoi Berta erà prinsă și ea, zicea Elena.

La ideea că Berta erà prinsă și ea, Anna rămâneà locului, cu nesiguranță în suflet și urà împotriva Bertei. Urà, desgust și nesiguranță! La atâta ajunsese.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cu toate astea, o putere mai presus de puterile sale, o mână la Sinaia. Şi la Sinaia nu se putea duce singură, nu îndrăznia, nu ştia cum să umble, ce să facă.

La primele cuvinte ale Annei, Berta înţelese tot. Se hotărâ numaidecât să plece, făgăduindu-şi să ajute pe toată lumea a ieşi din încurcătură.

Drumul fu o pedeapsă pentru amândouă. Anna se deşteptă din când în când din nebunia ei, şi atunci se întrebă ce caută lângă ea, în public, amanta bărbatului său ; Berta, care sperà să liniştească lucrurile, se simţià luată de apă, gândindu-se necontenit la Urania.

Trenul ajunse în gara Sinaia cam sub seară. Anna se dete jos din vagon, dârje, dar atât de mişcată, încât deabià respirà. Berta venià după dânsa.

Se urcară amândouă într'o trăsură, cu vălurile groase trase peste obraz şi porniră către otel. Cu cât înaintau, cu atât Anna îşi pierdeà cumpătul. Berta o simţià, o înţelegeà, şi se substituià cu voinţa ei, voinţei celeilalte. Anna tremurà. S'ar fi întors înnapoi, dacă nu i-ar fi fost frică de a părea ridiculă Bertei. Cu atât mai mult s'ar fi întors înnapoi, cu cât îşi da seama că, acum, Berta, lucrà oarecum pe socoteala ei personală, erà geloasă pentru sine...

— Aş dorì, dacă se poate să nu mergem deadreptul la otel.

Berta clipì din ochi. Înţelese că erà surprinsă în propria ei pornire, şi îi fu milă de Anna.

— Să mergem la otel, liniştite. Vă încredinţez că nu vă recunoaşte nimeni...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Anna nu mai zise nimic. Ajunseră la otel. Berta umblà cu îndemânare, alese două camere, dete un nume închipuit: „domnişoarele Keller", apoi se coborî, cetì lista călătorilor, care se reduceà la câţiva lunateci de iarnă, printre cari numele lui Comăneşteanu; întrebă foarte firesc despre el şi despre doamna ce-l însoţià, şi, află că plecaseră amândoi la Buşteni.

Va să zică ştià tot.

La un moment, gândul ei bun erà să încurce ţele, căci, spre a nu întâlnì pe Comăneşteanu cu Urania. voià să schimbe adresa dată de portar şi să meargă tocmai pe urmele lor. Ispita însă fu mai puternică decât gândul bun. Astfel se suiră amândouă într'o trăsură şi porniră către Buşteni.

Pe pârtia albă, ochiul lor cercetà drumul de departe. La fiecare sanie, Anna tresărià, şi numai după ce se încredinţà că nu erau ei, răsuflà. O trăsură ce venià despre Buşteni, cu coşul ridicat, o făcù să tremure câteva mari minute, iar când ajunseră în dreptul ei, să închidă ochii:

— Ei erau? întrebă ea, galbenă ca ceara.

Berta, care nici ea nu trăià mai bine, dete din cap că nu erau ei.

In fine ajunseră la Buşteni. Lume puţină, oameni ce munceau; nimeni care să semene cu cei doi călători.

Trebuiau să se întoarcă.

Preocupate amândouă tăceau, neştiind ce să creadă. De unde, până acì, Anna dorià să nu-i întâlnească, — acum când ştià că nu-i mai poate întâlnì, voià să alerge după ei.

Stau în mijlocul drumului:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Dar dacă vor fi mers până la Predeal, ca să li se piardă urma!....

— Se poate, răspunse Berta.

— Sau poate chiar până la Braşov.

— Nu cred. D-l căpitan erà în uniformă...

— Ce e de făcut ?

— Să ne întoarcem.

Trebuiau să se întoarcă !...

Tăcute, singure, aproape urîndu-se, umblau pe valea Prahovei, în lumina îndoelnică a serii, mirate de întinderea nesfârşită a drumului, care, cu puţin înnainte, le păruse atât de scurt. Roatele scrâşneau pe zăpada bătăturită, înfiorând nervii cei mai sănătoşi. Caii erau osteniţi. Birjarul se oprià la fiecare cinci minute.

Când ajunseră la otel, exasperarea lor erà la culme.

Trecând pe lângă loja portarului, Anna luă numărul camerii lui Comăneşteanu, şi se duse drept la el. Berta se ţinea după ea.

Prin coridorul întunecos, se vedeà pe geamul de sus al uşei pâlpăind o lumină uşoară. Anna bătù la uşă. Erà galbenă ca făclia de ceară. Inima ei zvâcnià ca în pieptul unei turturele prinse.

Aşteptă câteva secunde. Dacă s'ar fi deschis uşa atunci ea simţià că s'ar fi prăbuşit ca o zidire fără temelii. Dar uşa nu se deschise. Aşteptă încă puţin. Apoi iar bătù.

Auzià înnăuntru — sau i se păreà că aude — zgomot surd, şoapte. Îşi lipì urechia de lemn: desigur. Făcù un semn mut Bertei să asculte şi ea. Berta răspunse din cap că auzià zgomot.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Atunci se statorniciì în mintea Annei ideia că erau acolo amândoi, Comăneşteanu şi Urania, şì, fără a mai ţine socoteală de nimic, bătù violent în uşă. I se părea că aude şoapte şi râsete. Se retrase cu un pas, ca să vadă dacă odaia erà în adevăr luminată. Incredinţându-se că erà luminată, revenì şi bătù cu pumnul. Bătù şi zguduì uşa atât de tare, încât chiemă luarea aminte a oamenilor din otel. Venì o chelneriţă, mirată, cu un aer batjocoritor :

— Ce poftiţi, cuconiţă ? Dece scuturaţi uşa aşà ?!...

Anna erà cu sufletul la gură :

— Să deschidă!...

— Cine să deschidă ?

Zicând astfel, femeia luă o cheie dela brâu, descuiă şi trântì uşa de perete :

— Poftiţi.

Innăuntru nu erà nimeni. Soba ardeà duduind, iar pe portiţa de jos luminà un colţ al camerei. Berta, rămasă la o parte, zâmbià, încremenită.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

XVI.

Pe o dimineaţă limpede de Fevruarie, Anna, singură în odaia ei, se uită din pat la munţii din faţă, acoperiţi de zăpadă, cum se luminau de fâşii de aur, pe când alţii, în fund, ieşau din umbra violetă a depărtării. Eră singură, tristă şi bolnavă. Dar, de câteva minute, de când plecase Berta, par'că se liberase de o greutate. Se ridicase pe un cot să audă cum pornià trenul din Sinaia către Bucureşti. Plecase !....

Dela scena de pe coridor, când chelneriţa îşi bătuse joc de sufletul ei, iar Berta găsise mijloc să zâmbească, Anna nu putea s'o mai vadă. Ca să se scape de dânsa, o trimisese cu un bilet către Elena.

In mizeria ei, cea dintâi fiinţă la care se gândì, fu soră-sa. Tanţi erà delicata, blânda, iertătoarea Tanţi. Cerù hârtie şi se puse să-i telegrafieze. După ce expediă telegrama, îi venì în minte să-şi facă testamentul, pentru Tanţi. Ce copilărie ! Par'că Tanţi nu erà moştenitoarea ei firească ! Da. Insă Tanţi aveà nişte idei extravagante, vrea să-şi lase averea pentru scopuri răsboinice, Transilvania, Basarabia, Bucovina, iar, în fond, Comăneşteanu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De câteva ceasuri nu se mai gândise la el, preocupată de a se desface de Berta. Acum îi răsărià în minte, deodată, infam şi măreţ cum erà. O trebuinţă absolută de a-l vedeà, prinse fiinţă în sufletul ei, o trebuinţă de a-l vedeà şi a-i spune liniştit că „s'a sfârşit", că putea să se întoarcă acasă la soţie, fără ca ea, Anna, să mai roşească. Îşi amintì de Porţia şi de scena dela ea. Tot sângele i se suì în obraz. Vorbele Porţiei o răniseră adânc şi o răneau şi acum. Erà aproape o fericire ceea ce se întâmplase acum la Sinaia: umilinţa ei definitivă. Se sfârşise tot. Se sfârşise sau trebuià să se sfârşească.

— Dar Urania?

La urma urmei, ce dovadă aveà că Urania fusese la Sinaia? Nici una. Nu-l mai bănuise şi altă dată de geaba, când cu femeia colonelului? Într'o clipă de îmbunare, îşi zise că adevărata cauză a nefericirei sale erà ea însă-şi: că el erà un om ca toţi oamenii...

Zâmbì. Se judecà singură şi se găsià fără caracter. Dacă ar fi venit atunci, el, şi i-ar fi cerut iertare, mărturisindu-i adevărul, ea l-ar fi iertat. Atâta erà de slabă!...

Anna ridică fruntea.

Nu! Nu mai erà slabă! Nu trebuià să mai fie slabă!

Când îşi aduceà aminte de camera goală, în care duduià focul din sobă; de vorbele femeiei de serviciu „ce scuturi uşa aşà?"; de zâmbetul Bertei; de popasul din Buşteni, — se simţià acoperită de ridicul, acoperită, copleşită, îngropată în ironia şuerătoare a soartei şi a oamenilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

O dureà capul şi căderà pe perne. Dar se sculà, indignată.

Nu mai erà slabă!

Sună şi cerù jurnalele toate, româneşti, străine, de mode, de sport. Apoi îşi comandă masa.

Or ce s'ar fi întâmplat cu ea, vrea să iasă din robia în care trăià. Şi nici nu erà nevoie de atâta zbucium. Trebuià să se hotărască, şi nimic mai mult.

Îşi aruncă ochii pe zidurile odăii. Erau cenuşii. Nişte biete întorsături de linii, ce s'ar fi chemat probabil *liberty*, dar cărora le erà frig, făceau un chenar sărăcăcios pe la colţurile bagdadiei.

Băgă de seamă că geamurile nu se lipeau. Sări din pat şi strânse bine ivorul. E!... dacă ar fi putut ea să mai înceapă încă odată a trăì, ce bine ar fi ştiut să trăiască!... Mai întâi de toate nu ar mai fi iubit. Sau, în toate cazurile, ar fi iubit pe un om care să nu fie iubit de toate femeile. Îi venì să surâdă de cazuistica asta: „în toate cazurile". Nu. Erà mai sigur să nu iubească deloc.

Pe la 12 primì răspuns la telegrama sa urgentă. Elena venià cu cel d'intâi tren.

Ştirea asta o neliniştì. Elena erà sora ei, singura ei rudă de sânge; erà Tanţi; curata şi suava Tanţi, pe umărul căreia plângea, când nu mai putea să lupte; care o mângâià sau o dojenià,—dar care mai cu seamă o iertà. Insă viaţa surorei sale, netedă ca o apă, erà o protestare veşnică împotriva vieţii ei turburate.

Către seară sosì trenul dela Bucureşti. Anna îl

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

pândià de sus, nerăbdătoare de a vedeà pe soră-sa cât mai curând.

In fine, se auzì bătând la uşă; Elena intră. Erà palidă, nedomirită şi nerăbdătoare, neştiind nimic de plecarea Annei. Se aruncă de gâtul soră-si, o mângâiă, îi strânse mânile într'ale sale, întrebând-o necontenit:

— Ce este? Ce s'a întâmplat?

Anna plângeà, încet, prelung, cu desnădejdea oamenilor pierduţi fără speranţă.

— Ce s'a întâmplat dragă? întrebă Elena.

— N'ai văzut pe Berta?

Elena se oprì, serioasă, şi se uită la Anna:

— Care Berta?

Anna, ca atinsă de sfârcul biciului, ridică ochii:

— M'am rătăcit de tot, nu-i aşà?

— Nu zic că te-ai rătăcit, ci numai întreb.

— Berta, amica mea Berta... soţia nelegitimă a soţului meu.

— A!... Amanta lui Iorgu.

— Da. Amanta lui Iorgu.

Elena începù să priceapă.

— Şi doamna asta trebuià să vină la mine?

— Doamna asta trebuià să vină la Inălţimea Voastră, da.

— Ca să-mi spună?

— Că ai o soră pierdută.

— Ştiam.

Anna, biruită, se lăsă pe perne şi închise ochii. Elena se uită la dânsa, ţintă, aşteptând. După o clipă, Anna întinse mânile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Eleno, nu mai am pe nimeni decât pe tine. Fie-ţi milă.

Elena îşi aruncă manşonul şi pălăria, şi veni lângă soră-sa, îi luă mânile şi i le sărută:

— Spune, dragă, spune.

Anna dete din cap:

— Tu nu'nţelegi.

— Totuşi spune; poate să înţeleg.

— Mă înşală.

— Ştiu.

— Acum de curând, nou de tot, aici.

— Ştiu.

— Cum ştii? Va să zică e sigur.

— Ştiu că ai bănuiala asta.

Anna se uită la soră-sa.

— Ah, Eleno, te joci cu mine. Cum se vede că n'ai iubit niciodată!

Elena se înroşi:

— Cel puţin odată, zise ea, încercând să glumească.

— Pe Milescu. E cam de mult.

— Şi de unde ştii că n'am mai iubit de-atunci?...

Anna dete din cap:

— Dacă ai fi iubit, m'ai înţelege. Nu se poate să iubeşti, fără să fii geloasă.

— Şi de unde ştii că n'am iubit şi n'am fost geloasă?

— Fiindcă nu se poate să fii geloasă în gând.

— Trebue numaidecât să faci scandal prin oteluri?

Anna se încruntă:

— De unde ştii că am făcut scandal?

— Îmi închipuesc.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— De unde-ţi închipueşti?

Elena înnălţă din umeri. Anna urmă:

— N'am făcut nici un scandal, ci numai am suferit. Am suferit toate chinurile gelozii, toată mizeria inimei sfărâmate, toată umilinţa femeiei părăsite. Şi nu mai pot, nu mai pot. Vreau să uit, vreau să fug.

Apoi cu glas stins, Anna urmă:

— Dacă tu ai fi iubit, m'ai înţelege, m'ai ierta şi m'ai ajută.

Elena se uită la dânsa, ca în vis, roşie la chip cu mânile tremurând. Apoi, încet, plecându-se pe genunchii Annei:

— Linişteşte-te. Eu am iubit şi iubesc şi acum.

— Tu!!

— Da, eu.

— Nu se poate!

— Se poate atât de mult, încât, dacă n'aş fi curată la suflet, aş fi în drept să te urăsc.

— Iubeşti pe Alexandru?!

Elena căzù cu capul pe braţele Annei. Anna, încruntată, sălbatecă, se ridică pe perne:

— Nu se poate! Nu e omeneşte cu putinţă!... Şi de când asta?...

Elena nu mai răspunse.

— El ştie ceva?

Elena se cutremură cu tot trupul, par'că ar fi răspuns un *nu* formidabil.

Atunci Anna, uitându-se la soră-sa, căzută pe braţele ei; la bietul ei păr, împrăştiat în bucle timide, pe învelitoarea neagră; la corpul delicat, în care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

inima băteà să rupă pieptul, — îi înconjură capul cu braţele şi o sărută îndelung. Înţelese că pot fi taine şi dureri mai mari decât ale sale, cu atât mai mari, cu cât sunt mai ascunse.

Dar Anna nu pricepù niciodată că poate fi o plăcere, pentru unele suflete rare, de a nu mai ascunde taina vieţii lor, pentru a înlesni pe a altora.

— SFÂRŞIT —

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932